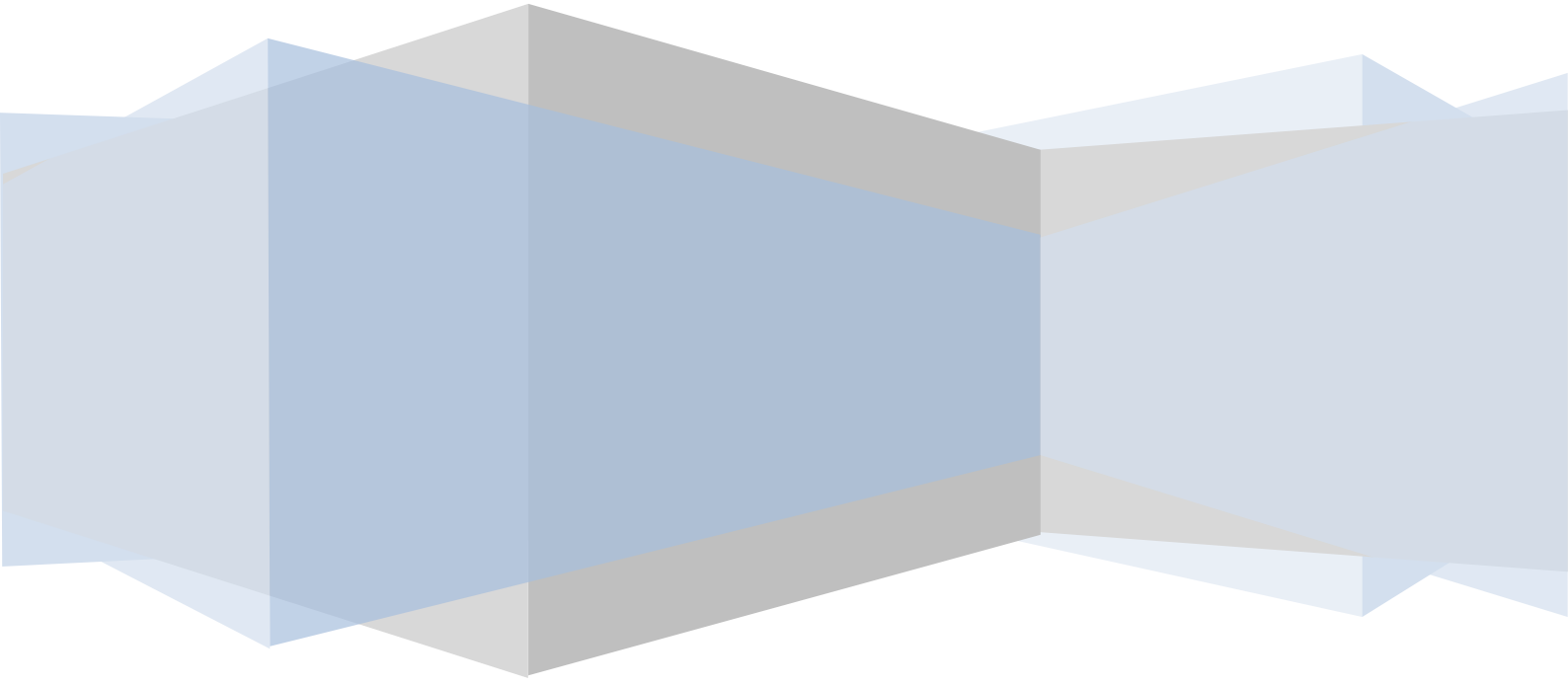
Uluslararası Çocuk Merkezi (ICC)

Değişimin özneleri olarak çocuklar:

Çocuk Haklarına dair Sözleşme'nin periyodik raporlanmasında çocuk katılımına ilişkin kılavuz

Her çocuk için vizyonumuz,
Dolu dolu bir yaşamdır;
Her yürek için duamız,
Bunu gerçekleştirecek iradedir.

World Vision, yoksulluğun ve adaletsizliğin nedenlerine karşı mücadele yoluyla tam potansiyellerine ulaşmaları için çocuklar, aileler ve toplulukları ile birlikte çalışan bir yardım, kalkınma ve tanıtım-savunu kuruluşudur.

World Vision, din, ırk, etnik köken veya cinsiyet farkı gözetmeden bütün insanlığa hizmet eder.

Yazan: Jennifer Miller
Proje Denetçisi: Sara L. Austin

World Vision
1 World Drive
Mississaugua, ON L5T 2Y4
Canada

“Yetişkinler herşeyin en iyisini kendilerinin bildiğini varsaymaya devam ediyor ….
Çocuk Haklarına dair Sözleşme ise bu varsayımı irdelememizi talep ediyor. Sözleşme, çocuklara kulak vermemizde, onların adına alacağımız kararlarda ve yapacağımız işlerde kendilerinin de görüşlerini almamızda ısrar ediyor. Sözleşme, ayrıca, çocukların kendi kararlarının ve eylemlerinin sorumluluğunu üstlenme kapasitelerini geliştirmemizi, buna saygı duymamızı ve korumamızı istiyor.”

Gelişen Yetenekler ve Katılım. Kanada Uluslararası Kalkınma Ajansı (CIDA) (Lansdown, G.), 2005.

Teşekkür

Bu kılavuzların hazırlanmasına katkıda bulunan çok sayıda kişi var. Sahada olup kendileriyle görüşebilmem için bana zaman ayıran Denise Allen, Susan Bissell, Carla Garnelas, Brent Parfitt ve Joachim Theis'e içten teşekkürler. Ayrıca, yayına hazırlık sırasında katkılarını esirgemeyen Gerison Lansdown, Michael Montgomery ve Tara Collins'e de teşekkür borçluyum. Ayrıca periyodik raporlarla ilgili bilgileri sağlayan Jaap Doek'e de teşekkürlerimi sunarız.

Önsöz

Çocuk katılımı konusu, geçtiğimiz birkaç yıl içinde hükümet dışı kuruluşlar arasında yaygın ve desteklenen bir konu haline gelmiş, ayrıca konu BM Genel Kurulu Özel Çocuk Oturumu ve BM Çocuklara Yönelik Şiddet Araştırması gibi uluslararası düzeylerde de önemle ele alınmıştır.

Bugün birçok kesim, çocuğun katılım hakkının yadsınamazlığını ve bu katılımın göstermelik şekillerde kalmaması gerektiğini kabul etmektedir. Kuruluşlar, katılımı savunurlarken, çoğu kez "anlamlı" ve "etik" gibi kavramlar kullanmaktadırlar. Peki, bu kavramlar katılım bağlamında ne anlama gelmektedir?

Elinizdeki rapor bu konuyu ele almaktadır; ancak şimdiden söylemek gerekirse, mesele, çocuk katılımının Çocuk Haklarına dair Sözleşme'de (ÇHS) yer alan genel ilkeler doğrultusunda yönlendirilmesidir. Bu ilkeler, ayrım gözetmeme, çocuğun yüksek yararı; yaşam, yaşama ve gelişme hakkı ve çocukların görüşlerine saygı gösterilmesidir.

Çocuk Hakları Komitesi (ÇHK), çocukların ve gençlerin rapor süreçlerine katılımlarını özendirmektedir. Komite bu bağlamda yıllık tartışma gününü 2006 yılında 12. Madde'ye ayırmıştır ve gene Komite'nin 12. Madde ile ilgili Genel Yorumu yakında yayınlanacaktır.

Çocuk Hakları Enformasyon Ağı (CRIN), Çocuk Haklarına dair Sözleşme'nin uygulanması konusunda bilgi paylaşımını kolaylaştırmak amacıyla bir dizi kuruluş tarafından oluşturulmuştur. Böylece bugün, ÇHK ve ÇHS HDK Grubu dahil olmak üzere çocuk hakları alanında birçok aktörle işbirliği yapılarak, ÇHK'sinin çalışmalarına nasıl katkıda bulunulabileceği konusundaki bilgilerin paylaşılabildiği merkezi bir yer bulunmaktadır.

CRIN, raporlama sürecine çocukları ve gençleri de katmak isteyenleri destekleyecek yararlı bir araç olarak bu raporu memnuniyetle karşılamaktadır. CRIN, World Vision'un bu yöndeki çabalarına destek amacıyla, raporu İngilizce, Fransızca, İspanyolca ve Arapça web sayfalarına koyacak, bu raporla diğer ÇHS bilgileri arasında bağlantılar kuracaktır.

Çocuk katılımının geliştirilmesi, çocukların toplumlarımızda aktif yurttaşlar olarak yer alma haklarının yaşama geçirilmesi demektir. Bu, aynı zamanda, mevcut uluslararası, bölgesel ve ulusal mekanizmalardan yararlanabilmeleri için çocuklara gerekli araçların sağlanmasını da öngörür. Daha adil bir toplum yaratmak istiyorsak, çocukların yargı sistemlerine ve haklarını arayabilecekleri diğer kanallara erişimlerini arttırmamız gerekir; ÇHS üzerinde odaklanma ise ortadaki görevin yalnızca bir bölümüdür.

Veronica Yates
Çocuk Hakları Enformasyon Ağı

İçindekiler

Önsöz 4
Teşekkür 4
Giriş 6
Çocuk Katılımının Çocuklara, HDK'lara ve Hükümetlere Sağlayacağı Yararlar 9
Anlamlı bir Çocuk Katılımı Sağlanması 11
Çocuk Katılımında İlkeler 11
Konunun Sahiplenilmesi 12
Güç Dengesizliklerinin Ele Alınması 13
Çocuklara Danışma 16
Erişilebilir Bilgi 19
Destek Sağlama 21
Pratik ve Etik Konular 24
Çocuk Koruma Politikaları 24
Başta Amaçlanmayan Sonuçlar 25
Bilinçli Onay 25
Gizlilik 27
Çocukların, Genç Yetişkinlerin ve Yetişkinlerin Rol ve Sorumlulukları 27
Kaynaklar: Finansman ve Zaman 28
Rapor Sürecindeki Aşamalar 30
1) Seçme ve Temsil 31
2) Eğitim ve Kapasite Geliştirme 33
3) Çocuklardan Bilgi Toplamanın Yöntemleri 35
4) Verilerin Analizi ve Sonuçlara Ulaşma 38
5) Raporun Hazırlanması 40
6) Çocuk Delegeler ve Oturum Öncesi/Oturum Toplantıları 43
7) Takip ve Değerlendirmeler 46
Sonuç 47
Ek A Çocuk Dostu Belgeler Hazırlanması 49
Ek B Örnek Çocuk Koruma Politikası 54
Ek C Çocuklar için Onay Formu 57
Ek D Gelecekteki Katılımcılara Davet 59
Ek E Eğitim ve Kapasite Geliştirme Alıştırmaları 63
Ek F Bilgi Toplama Etkinlikleri 67
Ek G Değerlendirilen Örnek Durumlar 70
Sözlük 72
Kaynakça ve Ek Kaynaklar 74
Değişimin Özneleri Olarak Çocuklar: ÇHS Periyodik Raporlarına Çocuk Katılımının Değerlendirilmesi 76

Giriş

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Çocuk Haklarına dair Sözleşme'yi (ÇHS) 20 Kasım 1989 tarihinde oybirliğiyle kabul etmiştir. ÇHS, çocukların statüsüne ilişkin olarak evrensel ilkeleri ve normları tanımlayan hakları ortaya koyan, kapsamlı bir uluslararası hukuk belgesidir. ÇHS, ayrıca, medeni, siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel hakları bir arada içeren uluslararası tek insan hakları anlaşmasıdır[1].

ÇHS, tarihte en yaygın biçimde onaylanan insan hakları belgesidir[2]. Bununla birlikte, Taraf Devletlerin Sözleşme'yi uygulamalarını sağlamada kullanılacak mekanizmalar arasında önemli boşluklar görülmektedir. Böyle bir açığın özellikle belirgin olduğu noktalardan biri, çocukların, kendi Hükümetlerini, Sözleşme'nin uygulanması konusunda denetleme sürecine katılmalarıdır. Halen ÇHS'nin fiilen uygulanmasını sağlamaya yönelik başlıca mekanizma periyodik raporlardır. Bu mekanizma çerçevesinde Taraf Devletler kendi egemenlik alanları içinde ÇHS'nin uygulanmasını izlemekte ve bununla ilgili olarak Çocuk Hakları Komitesi'ne periyodik raporlar vermektedir. Taraf Devletler, ilk raporlarını, ÇHS'nin onaylanmasından (veya kabulünden) iki yıl sonra verecekler, daha sonra ise her beş yılda bir rapor sunacaklardır. Bu rapor süreci belirli bir değer taşımaktadır. Çünkü, rapor süreci, "*uluslararası anlaşma yükümlülüklerine uyulması konusunda Taraf Devlet ile bağımsız bir uzmanlar grubu arasında, karşılıklı zıtlaşmaların dışında, yapıcı bir diyalogun kurulabileceği bir forum sunmaktadır*." [3]

Rapor süreci Komite ile Taraf Devletler arasında bir diyalog fırsatı oluşturmakla kalmamakta, ayrıca sivil toplum için de çocuklara yönelik sorumlulukları konusunda Devletleri denetleme açısından değerli bir araç sunmaktadır. Çocuk Hakları Komitesi, HDK'ların ÇHS'yle ilgilenmelerini aktif biçimde desteklemiş ve özendirmiştir. Gerçekten de, anlaşma organlarının rapor süreçlerinde sivil toplumun görüşlerini almaları yaygın bir uygulama iken, bu konuda standart usuller getirenler yalnızca Çocuk Hakları Komitesi ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi'dir[4].

Çocuk Hakları Komitesi daha yakınlarda rapor sürecine çocukların da katılımını aktif biçimde özendirmiş ve desteklemiştir. Çocuklar, alternatif rapor sürecine, Komite'ye rapor veren yetişkinler önderliğindeki HDK'lar veya başında kendilerinin bulunduğu çocuk kuruluşları aracılığıyla katılabilmektedir. Kimi durumlarda çocuklar Taraf Devletin resmi rapor sürecinde de yer alabilmektedir. Bunun yolu, örneğin, kendi hükümetleri tarafından düzenlenen istişare

---

[1] Çocuk Hakları Komitesi'ne Rapor İleten Hükümet Dışı Kuruluşlar için Kılavuz, gözden geçirilmiş 1998 basımı, HDK Çocuk Hakları Grubu, Cenevre.

[2] ÇHS 192 devlet tarafından onaylanmıştır; onaylamayanlar ABD ile Somali'dir.

[3] Genel Sekreterin Raporu: uluslararası insan hakları belgeleri ve Birleşmiş Milletler Anayasası çerçevesinde mevcut iletişim ve araştırma usulleri ve uygulamalarının karşılaştırmalı özeti. Kadının Statüsü Komisyonu, 40. Oturum. E/CN.6/1997/4, 21 Ocak 1997, paragraf. 11.

[4] Diğer anlaşma organları da HDK'ların görüşlerine başvurmaktadır; ancak bu daha çok duruma göre gerçekleşmektedir. İnsan Hakları Komitesi ve Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi herhangi bir Taraf Devletin raporu görüşülmeden hemen önce HDK'lardan brifing almaktadır. Ne var ki bu brifingler özel, kapalı oturumlarda gerçekleşmekte, hükümet temsilcileri bu oturumlarda yer almamakta, ayrıca oturum görüşmeleri resmen belgelenmediği gibi tercüme de edilmemektedir. Kaynak: <http://web.amnesty.org/web/web.nsf/print/treaty-ngoattendance-eng>.

toplantılarına katılmak veya hükümetin Komite ile görüşecek delegasyonu içinde yer almaktır.

Ne yazık ki çocukların periyodik raporların hazırlanması sürecine katılımları henüz yaygın bir uygulama değildir. Bununla birlikte, bu alandaki eğilim de değişmektedir ve çocuk katılımı kavramı giderek yaygınlık kazanmaktadır. Bu durum, Birleşmiş Milletler'in son dönemlerde çocuk katılımı konusuna gösterdiği özenle de belirginlik kazanmaktadır. Örneğin, 2006 yılı Genel Görüşme Gününde çocuk katılımının bir hak olduğu, bu hakkın kullanımının çocuk gelişimini desteklediği, öğrenmeye katkıda bulunduğu, yaşam becerileri sağladığı ve çocukların kendilerini daha iyi korumalarının önünü açtığı dile getirilmiştir. Çocuklar, gene bu sayede toplumlarına ve demokrasinin gelişimine katkıda bulunabilmektedir[5]. Komite'nin Genel Görüşmeye dayanarak dile getirdiği tavsiyeler, gerek Taraf Devletleri gerekse HDK'ları rapor sürecine çocukları doğrudan katmaya özendirmiştir[6]. Çocuk katılımındaki artışı, ayrıca Komite'ye sunulan alternatif raporlarda da görülmektedir.

Çocuk Hakları Komitesi'ne sunulan raporlara çocuk katılımına yönelik ilgi artışını gören World Vision, alternatif rapor süreçlerinde çocuk katılımını destekleyen çeşitli HDK'ların deneyimlerini araştırma sürecini başlatmıştır. Bu araştırma kapsamında tüm dünyadaki çeşitli HDK'lar tarafından hazırlanan 16 alternatif rapora göz atılmış, çocuk katılımıyla ilgili ikinci elden geniş bilgiler elde edilmiş, ayrıca bu alanda çalışmalar yapan çeşitli kişilerle görüşülmüştür. Araştırmanın amacı, alternatif rapor sürecinde çocuk katılımını destekleyen diğerlerinin deneyimlerinden bir şeyler öğrenmek ve başkalarının daha geniş biçimde yararlanabilecekleri dersler çıkarmaktı (bakınız, World Vision'ın kılavuzlarla ilgili özet belgesi, Değişimin Özneleri Olarak Çocuklar: ÇHS Periyodik Raporlarına Çocuk Katılımının Değerlendirilmesi). Araştırma, bir dizi kılavuzla sonuçlanmıştır. Bu kılavuzlar, alternatif rapor süreçlerine çocukları da dahil etmek isteyen HDK'lara ve diğer sivil toplum kuruluşlarına yardımcı olacaktır.

Elinizdeki bu belgede, Çocuk Haklarına dair Sözleşme bağlamındaki izleme ve rapor süreçlerine çocukların nasıl dahil edilebilecekleri konusunda bilgiler bulacaksınız. Her somut durum diğerinden farklıdır. Dolayısıyla, bu belgenin, yalnızca kılavuzlar sunduğu unutulmamalıdır.Ülkenin, çocukların veya izlenen konunun/temanın özelliklerine göre kılavuzlarını uyarlanması gereklidir.

Çocukların sürece katılmaları her zaman kolay değildir. Çocuk katılımının sağlanması, çoğu durumda çocukların toplumdaki geleneksel rollerinin sorgulanmasını[7], yetişkinler ve çocuklar arasındaki güç ilişkilerinin dönüştürülmesini[8] gerektirir. Bu yöndeki değişiklikler başlarda her zaman memnuniyetle karşılanmaz. Ancak, eğitimle ve pratik uygulamalarla çocuk

---

[5] UNICEF, 2006, Genel Görüşme Günü "Konuşmak, Katılmak ve Karar Vermek-Çocukların Seslerini Duyurma Hakları", Madde 12: BM Çocuk Haklarına dair Sözleşme Çocuk Hakları Komitesi Cenevre, 15 Eylül 2006—Açış Konuşması—UNICEF, 7 Mayıs 2007, <www.crin.org/docs/UNICEF-OpeningStatement-VK-14Sep2006.doc>.

[6] Çocuk Hakları Komitesi, 2006, Çocuğun Sesini Duyurma Hakkı Konusunda Genel Görüşme Günü, 7 Mayıs 2007, <www.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/discussion/Final_Recommendations_after_DGD. doc, paragraflar 31, 34, 57>.

[7] Yurttaşlar ve Sosyal Değişim Ortakları olarak Çocuklar ve Gençler, Kavramların Keşfi, Save the Children Güney ve Orta Asya Bölgesi, (O'Kane, C),
Nepal, 2003, s. 1.

[8] Yurttaşlar ve Sosyal Değişim Ortakları olarak Çocuklar ve Gençler, Deneylerden Öğrenmek, Save the Children Güney ve Orta Asya Bölgesi,
(O'Kane, C), Nepal, 2003, s. iii.

katılımının yararları ortaya çıkar[9] . Bu görevlerle karşı karşıya gelindiğinde, katılımın çocuklar için bir hak olduğu unutulmamalıdır. ÇHS'nin 12. Maddesi şöyle der: "Kendi görüşlerini oluşturabilme kapasitesine sahip çocuk, kendisini etkileyen bütün konularda bu görüşlerini serbestçe dile getirme hakkına sahiptir." Madde 13 ve Madde 15 gibi destekleyici içerikteki diğer maddelerle birlikte bu madde, bize, konunun çocukların rapor sürecine katılıp katılmayacakları değil nasıl katılacakları olduğunu bir kez daha hatırlatmaktadır.

[9] Demek Çocukların Görüşlerine Başvurmak İstiyorsunuz? Örnek Uygulamalar için Elkitabı, International Save the Children Alliance, 2003, Üst not 8, sayfalar 23–34.

Çocuk Katılımının Çocuklara, HDK'lara ve Hükümetlere Sağlayacağı Yararlar

Periyodik raporların hazırlanması sürecine çocukların katılımı, çocuklar, aileleri, toplulukları, HDK'lar, Çocuk Hakları Komitesi ve taraf devletler açısından potansiyel yararlara sahiptir.

Çocukların dahil edilmeleri, ÇHS'nin uygulanmasının, gerçekten de yardım amaçlanan kesime, yani çocuklara ulaşmasını sağlamada çok önemli bir adımdır. Kendilerine fırsat tanındığında çocuklar, gündelik yaşantıları, haklarına ulaşıp ulaşamamalarının kendilerini ne yönde etkilediği hakkındaki duygularını, düşüncelerini ve görüşlerini ifade edebilirler ve edeceklerdir. Çocuklar, uzman oldukları alanda, kendi yaşamları ile ilgili konularda kendilerini ifade edebildiklerinde bundan özel yarar sağlarlar ve böyle yaparak ülkelerinin gündemini de etkilerler. Çocukların kendilerini ifade edebilmeleri onları güçlü kılar, kendilerine, akranlarına, ailelerine ve topluluklarına karşı sorumluluklarını arttırır.

Çocuklar hakları konusunda daha fazla bilinçlendikçe toplumda daha aktif roller üstlenirler[10]

Sorumluluk duygusunun gelişmesi, çocukları aktif yurttaşlar olmaya özendirerek ailelerine ve topluluklarına da yarar sağlar. Kendi yaşamlarına ilişkin karar veren ve haklarının bilincinde olan çocuklar çoğu kez bildiklerini kendi topluluklarındaki başkalarına da aktarma konusunda rahat ve sorumluluk içinde davranırlar. Çocuklar süreçlere ne kadar dahil olurlarsa, kendilerine yardımcı olmak için geliştirilen programlar ve politikalar da kendilerinin, ailelerinin ve topluluklarının gereksinimlerine o kadar doyurucu yanıt verir.

> *"Çocukların kendi dirençlerini, kapasitelerini ve katkılarını temel almadan çocuk koruma alanındaki sorunlara çözüm aramak etkili, ahlaken kabul edilebilir ve pratik değildir"— Gelişim Halindeki Yetenekler ve Katılım*

> *"Çocukların Raporu, ülkemizde çocukların gerçek yaşam durumunu, kendi gözleriyle yansıtmaktadır. Bu, son derece önemlidir; çünkü, çocukların gerçek yaşamı nasıl gördükleri, görevleri çocuklara bakmak olan kişilerin ne gördüklerinden çok farklıdır. Devletin raporu ile çocukların raporu karşılaştırıldığında, birbirinden çok farklı tablolarla karşılaşıyoruz. İşleri çocuklarla ilgili birçok kişi çocukların düşüncelerinin, gereksinimlerinin ve tutumlarının farkında değildir ve bu nedenle bu kişilerin çoğu, işlerini çocukların yararına olacak şekilde yapmamaktadır."— Letonya Save the Children kuruluşu tarafından 2006 yılında sunulan Alternatif Rapor, s. 5.*

[10] Yakında yayınlanacak, UNICEF Innocenti Merkezi'nin ÇHS Genel Uygulama Önlemleri ile ilgili araştırması, s. 30.

Çocukların rapor sürecine katılmalarından Komite de yarar sağlayacaktır. Çünkü, hazırlanmasına çocukların da katıldıkları alternatif bir rapor, Devlet Raporuna daha kişisel, eleştirel ve pratik bir yaklaşım sağlayacaktır. Komite, çocukların kendi deneyimlerini, fikirlerini ve önerilerini de dikkate aldığında belirli bir ülkede çocuk haklarının ne ölçüde yaşama geçtiğini daha iyi değerlendirebilecek ve uygun tavsiyelerde bulunacaktır. Gene bu sayede Komite ÇHS'nin uygulanmasının çocukları gündelik yaşamlarında nasıl etkilediğini görecektir. Rapor sürecinde bu boyuta gerçekten çok gereksinim vardır. Çünkü, Devletler tarafından verilen raporlar çoğu kez "yasal çerçeveyi vermekle kalmakta, uygulama süreci hakkında ise fazla şey söylememektedir." [11] Sürece çocukların da dahil edilmesi çalışmalara yeni bir soluk getirecektir ve bu nedenle Komite tarafından desteklenmektedir[12] . Böylece, "araştırma sonuçlarının geçerliliği ve güvenilirliği de artacaktır." [13]

Rapor sürecine çocukların da katılması Taraf Devletlerin de yararınadır. Taraf Devletler bu yararı, ÇHS'yi uygulamak üzere başlatılan programların ve sağlanan imkanların nasıl kullanıldığı ve bunların amaçlara ne derece hizmet ettiği konusunda çocuklardan doğru bilgiler alarak sağlayacaklardır. Bu konulardaki görüşler, yeni programlar hazırlarken veya eski programları uyarlarken Taraf Devletlere yardımcı olacak, böylece programlar Sözleşme'nin yaşama geçirilmesine daha fazla katkıda bulunacaktır.

Doğrudan doğruya çocuk katılımından kaynaklanan ve yukarıda sıralanan yararlara ek olarak, HDK'ların rapor sürecine katılımından elde edilen birçok yarar da çocukların katılımıyla arttırılabilir (bakınız, HDK Kılavuzları: www.crin.org/docs/Reporting %20Guide%202006%20English.pdf).

[11] Üst not 1.

[12] Parfitt, Brent, Çocuk Hakları Komitesi Üyesi, Periyodik Rapor Sürecine Çocuk Katılımı, Jenn Miller tarafından yapılan görüşme, 16 Şubat 2007.

[13] Çocuk Haklarının İzlenmesinde Odak Nokta Olarak Çocuk Katılımı, Tara Collins, 2006.

Anlamlı bir Çocuk Katılımı Sağlanması

Devam etmeden önce, bu kılavuzlar boyunca kullanılacak birkaç anahtar terimin tanımlanması yerinde olacaktır[14]. "Çocuk" terimi, 18 yaşından küçük herkes için kullanılmaktadır. Ancak, bu belge boyunca örneğin "genç kişi", "ergen" ve "gençlik" gibi başka terimler de kullanılmaktadır. Buradaki amaçlar açısından, bu terimler genel olarak 12 yaşından büyük, 18 yaşından küçük kişiler için geçerlidir. Bununla birlikte, çocukların kapasitelerin ve yapabilirliklerinin salt yaşla değil, bir dizi etmenin bileşimiyle belirlendiğini unutmamak gerekir (bakınız, Çocuklara Danışma, s. 14). Bu konu daha sonra ayrıntılı biçimde ele alınacaktır.

"Genç yetişkin" de bu belgede geçen terimler arasındadır. Bu terim, artık çocuk sayılamayacakları bir geçiş döneminde (18 yaşın üzeri) olan, ancak henüz tam yetişkin sayılamayacak kişiler için kullanılır.

Çocuk Katılımında İlkeler

Çocuk katılımını belirleyen ilkeler ÇHS'den kaynaklanmaktadır: ayrım gözetmeme; çocuğun yüksek yararı; yaşam, yaşama ve gelişme hakkı; ve çocukların görüşlerine saygı. Çocukların gelişim halindeki yeteneklerinin tanınması ve bunlara saygı gösterilmesi, saydamlık ve hesap verebilirlik ve rapor sürecine çocukların da dahil edilmesi için çaba gösterme gibi ilkeler de bunlara eklenebilir. Sayılan bu ilkeler hep birlikte, çocuklar sürece katıldıklarında bunun amaç ve uygulama açısından anlamlı ve etkili olmasını sağlayacaktır.

Ayrım gözetmeme ilkesi, kökenleri ve toplumsal kimlikleri ne olursa olsun bütün çocukların katılma fırsatına sahip olmalarını ve bunu yaparken kendilerine eşit ve saygılı davranılmasını sağlar.

Çocuğun yüksek yararının gözetilmesi birçok sorumluluğu da beraberinde getirir ve bu hep devam eden bir süreçtir. Her tür usul ve süreç çocuğun esenliğine birinci derecede öncelik tanıyarak düzenlenmelidir. Çocuğun yüksek yararı, belirlenen usuller pratikte uygulanırken de gözetilmelidir.

Yaşam, yaşama ve gelişme hakkı ilkesi benimsendiğinde dikkate alınacak birçok nokta vardır. Yaşam hakkı, salt çocuğun canının alınmamasından ibaret değildir. Aslında bu hakkın uygulanması, çocuğun zihinsel, fiziksel, ahlaki, manevi ve sosyal açılardan sorunsuz büyüyüp gelişmesini sağlayacak önlemleri almak demektir.

Çocuğun görüşlerine saygı çocuğa, kendisini etkileyen bütün konularda görüşünü belirtebilecek, eksiksiz ve yetkin bir yurttaş olarak saygı göstermek anlamına gelir. Çocuğun gelişim halindeki yeteneklerine saygı ve çocuğu katılıma davet ederken bu noktayı gözetme de aynı kapsamda değerlendirilmelidir.

Bu ilkeler ideolojiyi her süreçte yönlendirmelidir; bu yönlendirici ilkeler olmaksızın çocukların katılımı da ancak sembolik düzeyde kalır ve iş sonunda istismara bile dönüşebilir.

[14] Tanımların tam bir listesi için 58. sayfadaki Sözlük bölümüne bakınız.

Konunun Sahiplenilmesi

İşin başlangıç noktası, çocuk katılımı için net bir vizyon oluşturulmasıdır[15]

Katılımın anlamlı olabilmesi için, çocukların kendilerini rahat hissedecekleri ve güvende olacakları bir ortam oluşturulması gerekir. Net bir vizyon belirlenmesi ve ilgili kuruluşun çocukları rapor sürecine dahil ederek ulaşmak istediği hedefleri ortaya koyması, bu tür ortamların oluşturulmasına katkı sağlayacaktır[16].

Kuruluşun vizyonunun ve amaçlarının belirlenmesinde şu tür soruların yanıtlanması gerekir:

- Çocukların rapor sürecine dahil edilmeleriyle ne elde edileceği düşünülüyor?
- Çocukların rapor sürecine dahil edilmeleri sizce neden önemli?
- Çocuklar süreçlere katılarak ne elde etmek istiyor?
- Makro ölçekte neyin, mikro ölçekte neyin değişmesini istiyoruz?

Doğrudan kuruluşla ilgili kişilerin yanı sıra sürece katılacak çocukları da bu soru-yanıt çalışmasına dahil etmeyi unutmayın.

Süreçte yer alan herkes, özellikle de çocuklar, belirlenen vizyona ve hedeflere destek vermelidir. Çocukların vizyona ve hedeflere sahip çıkmalarının sağlanması önemlidir; aksi halde, çocuklar bütün bunları aynı zamanda kendi hedef ve istekleri şeklinde görmezlerse, katılımlarının da sembolik olmaktan öteye geçmeyeceğini düşünürler[17]. Başta atılacak bu adım, katılım sürecinin sonraki evrelerindeki havayı ve usulleri de belirler. Gene bu sayede, grubun ne tür bilgiler toplamak istediği (örneğin hazırlanacak rapor belirli bir konuya mı odaklanacak, yoksa ÇHS'nin bütün alanlarını mı kapsayacak?) ve bu bilgilerin nasıl toplanacağı (teke tek görüşmelerle mi, yoksa ülkenin tümünü kapsayan daha genel araştırmalarla mı?) gibi konular da açıklığa kavuşur.

Bunu başarmak ve vizyonla hedefleri yeniden belirleme zorunluluğundan kaçırmak için, bunları daha başta belirlerken işin içine çocukları da katmak mümkün ve gereklidir. Hedefleri belirlerken, gerçekçilikten uzaklaşmamak önemlidir; [18] çocuklar, Çocuk Hakları Komitesi'ne ilettikleri tavsiyelerin hemen bir günde yaşama geçemeyeceğini bilmelidirler. İzlemenin cereyan ettiği ülkedeki siyasal süreçlerle birlikte Komite'nin sonuç gözlemlerinin ve ÇHS'nin bu süreçlerdeki rolü mutlaka açıklanmalıdır. Gerçekçi olmak denildiğinde bunun kapsamına çocukların fikir ve inançlarını Komite'ye bildirmelerinin ve rapor bir kez tamamlandıktan

[15] Theis, Joachim, Periyodik Rapor Sürecine Çocuk Katılımı, Jenn Miller tarafından e-mail aracılığıyla yapılan görüşme, 30 Kasım 2006.

[16] Bir Katılım Kültürü Yaratılması: Politikaların oluşturulmasına, hizmetlerin planlanmasına, sunulmasına ve değerlendirilmesine çocukların katılımı, Elkitabı, Ulusal Çocuk Bürosu, Londra, (Cronin, K., Kirby, P., Lanyon, C., Sinclair, Ruth), 2003, s. 19.

[17] Gelişim Halindeki Yetenekler ve Katılım, CIDA, (Lansdown, G.), 2005.

[18] Üst not 9, sayfalar 42 ve 44; Demokratik Karar Süreçlerine Çocuk Katılımının Yaygınlaştırılması, UNICEF, (Lansdown, G.), Floransa, 2001, s. 12.

sonra değişim için yürütülecek lobi faaliyetlerindeki önemli rollerinin altının çizilmesi de girmektedir.

Vaka çalışması:

Ulusal Çocuk Konseyi (Danimarka)— 2005 yılında sunulan Alternatif Rapor

"Çocukların düşüncelerini, görüşlerini ve deneyimlerini kendilerinin anlatması, toplumda çocuğa yönelik algının gelişmesi ve çocukların tam bir yurttaş olarak toplumdaki yerlerini almaları bakımından önemlidir... Çocukların inançları siyasal çalışmalara bilgi girdisi sağlar ve bu çalışmaların çocuklarla ilgili daha olumlu sonuçlar vermesini temin eder."

Çocuk Derneği (İngiltere)— 1999 yılında sunulan Alternatif Rapor

"Bu kez CRAE turu çocukların ve gençlerin bu süreçte yer almalarını ve haklarına ne ölçüde saygı gösterildiğini BM'ye anlatma fırsatı bulmalarını hedeflemektedir." (Madde 12)

Hollanda Çocuk Hakları HDK Koalisyonu- 2002 yılında sunulan Alternatif Rapor

"Bu raporun amacı, uzmanlar komitesini, Hollanda'daki çocukların haklarına ilişkin görüşlerini ve haklara ilişkin neler bildikleri konusunda bilgilendirmektir. Rapor, ayrıca Hollanda'daki gençlere yönelik olarak da hazırlanmıştır."

Save the Children, Letonya (Letonya)— 2006 yılında sunulan Alternatif Rapor

"Bu projenin hedefi, çeşitli hedef gruplardaki çocukların başlıca sorunlarını, kendilerini iyi hissetmemelerine neden olan olayları ve bu durumun düzeltilmesine yönelik önerilerini belirlemektir."

Güç Dengesizliklerinin Ele Alınması

Katılım sürecinde yer alan yetişkinler, katılımın anlamlı olmasını ve gerçekleştiği ortamın güven ve rahat açısından uygunluğunu sağlamada büyük ve önemli bir role sahiptirler.[19] Yetişkinler süreçte yer almalı, çocukları desteklemeli, korumalı ve güçlendirici bir araç olarak onlara kendi bilgi ve becerilerini sunmalıdırlar.[20] Bunun içinse, yetişkinlerin rolleri (kolaylaştırıcı, tercüman, danışman, vb.) konusunda önceden iyi bilgilendirilmiş olmaları gerekir.[21] Çocuk katılımı hakkında bilgi sahibi olmak da bu kapsamdadır. Güç dengesizliklerini ve böyle durumların nasıl önleneceğini, raporu hazırlayan kuruluşun çocuk koruma politikalarını ve çocuk haklarını bilmek çok önemlidir ve kolaylaştırıcılım rolü için bu özellikler tavsiye edilir. [22] Yetişkinlerin, rapor sürecinin kolaylaştırılmasındaki kendi özel konumlarını ve kendilerinden ne istendiğini bilmeleri de önemlidir. Kendilerinden beklenen

[19] BM Genel Kurulu Özel Çocuk Oturumuna Çocukların Katılımından Çıkan 12 Ders, International Save the Children Alliance, 2004, s. 6; Üst not 17, s. 8.

[20] ibid, International Save the Children Alliance, 2004, s. 7.

[21] ibid. s. 22.

[22] Üst not 8, s. 10.

gözcülük yapmak mıdır? Beceri eğitimi vermek midir? Grup tartışmalarında kolaylaştırıcılık yapmak mıdır? Eşit derecede önemli olan bir başka nokta da sürece dahil bütün çocukların her bir yetişkinin rolü konusunda bilgi sahibi olmasıdır.[23]

> *"[Bir yetişkinin rolü] ... karar alma mekanlarını etkili biçimde tutma ve kullanmaları için çocukları güçlendirmektir. Öyle ki, mevcut yapılar ve programlar çocukların ve topluluklarının yaşam kalitelerini arttıracak şekilde iyileştirilebilsin. Bunun için ise çocukların kolektif girişimlerle güç kazanmaları, bilgi toplayıp bu bilgileri kullanabilmeleri, insani ve maddi kaynakları kullanabilmeleri gerekir. Kendimizi bu yeni rol için hazırlamak durumundayız. Çocuklara kendilerini örgütlemelerine, bilgiye ve kaynaklara erişmelerine ve ister siyasal, ister sosyal-kültürel ister ekonomik olsun mevcut yapıları anlamalarına yardımcı olacak bilgi ve becerileri sağlamalıyız." — Yurttaşlar Olarak Çocuklar ve Gençler, Sosyal Değişimde Ortaklar, Deneyimden Öğrenmek, s. 12.*

Küresel olarak bakıldığında, çocuklar, çocuk hakları ve bu hakların gündelik yaşamlarını nasıl etkilediği konusunda değerlendirmede bulunacak ve bunları ifade edecek kapasitede kişiler olarak görülmemektedir.[24] Dolayısıyla, yetişkinlerin ve kuruluşların anlamlı çocuk katılımı kavramına gerçekten inanmaları, bunu nasıl destekleyip kolaylaştıracaklarını bilmeleri gerekir..

Tüm dünyada yetişkinlerle çocuklar arasındaki güç dengesizliği nedeniyle, içinde yetişkinlerle çocukların birlikte yer aldıkları her sürecin yetişkinler tarafından maniple edilmesi riski vardır.[25] Bundan kaçınmanın bir yolu bir süreliğine "yalnızca çocuk" dönemi oluşturulmasıdır. Bu dönemde (ki mekan özel bir yer olabilir) çocuklar yanlarında yetişkin herhangi bir kişi olmadan görüş ve düşüncelerini birbirlerine serbestçe açıklarlar.[26] Çocukların güvenliği açısından çevrede bir yetişkinin olması gerekse bile, çocukların başka kimse duymadan kendi aralarında konuşmaları önemlidir.[27] Bu süre çocuklar tarafından önerileri tartışmak ve rapor süreci konusunda düşünmek için kullanılabilir.[28]
Ancak, ayrılan bu süre, hem yetişkinlerin hem de çocukların hazır bulundukları düşünme süreçlerinden koparılmamalıdır. Yalnızca çocuklara özgü sürelerde dile getirilen konular ve öneriler, yetişkinlerle ortak düşünme süreçlerini güçlendirmede kullanılmalıdır. Ayrıca, çocuklarla yapılacak görüşmelerin (çalıştay, görüşme, vb.) zamanlaması, yalnızca çocuklara özgü süreyle mümkün olduğunca yakın düşürülmelidir. Bunun istisnası, tercüman veya kolaylaştırıcının gerektiği durumlardır. [29]

---

[23] Demokratik Karar Süreçlerine Çocuk Katılımının Yaygınlaştırılması, UNICEF, (Lansdown, G.), Floransa, 2001, s. 10; Üst not 20, s. 22.

[24] Üst not 8, s. 4.

[25] Demokratik Karar Süreçlerine Çocuk Katılımının Yaygınlaştırılması, s. 17; Theis, Joachim, 2006. Periyodik Rapor Sürecine Çocukların Katılımı, Jenn Miller tarafından e-mail ile yapılan görüşme, 30 Kasım 2006.

[26] Zihinlerin ve Fırsatların Önünün açılması: Çalışan çocuklar için fiiliyatta çocuk katılımı, s. 28.

[27] Üst not 20, s. 22.

[28] Üst not 26, s. 28.

[29] Üst not 9, s. 37.

İzlenen ülkede mümkün olduğunca farklı kökene mensup çocuklardan bilgi toplanması çok önemli olduğundan, çocuklar arasında güç dengesizlikleri de ortaya çıkabilir. Yetişkin kolaylaştırıcılarda olduğu gibi, çocuklar da çocuk katılımının ilkelerini iyi kavramalıdır. Çocuklar bir yandan farklılıklarını kabul ederken, diğer yandan haklarına nasıl saygı gösterildiği veya haklarının nasıl görmezden gelindiği gibi başlıklardaki ortaklıklarını da görmeye özendirilmelidir. Çocuklar, hep birlikte kendilerinin hak sahibi kişiler olarak tanınmasını sağlamaya çalışmalıdırlar. [30] Bunca farklı kökenden insanın tek bir dava için bir araya gelmesinin öneminin vurgulanması, çocuklar arasındaki güç dengesizliklerinin giderilmesi bakımından yararlı olabilir.

> *"Gerçekten yazık, ancak bütün çocuklarla ve gençlerle görüşmek mümkün olmadı. Hiçbir zaman çocuklar ve gençler adına konuşamayacağız; çünkü bizler çok farklıyız." —Belçika tarafından sunulan Alternatif Rapor, 2002, s. 10.*
>
> *"Çocuklar, aralarındaki farklılıklara değer vermeye, ayrımcılığa karşı çıkmaya, sömürü ilişkilerine dair mevcut deneyimlerini dönüştürüp bunlara meydan okuyacak şekilde işbirliği içinde ve demokratik yollardan birlikte çalışmaya özendirilmelidir." —Yurttaşlar ve Sosyal Değişimin Özneleri Olarak Çocuklar ve Gençler, Deneyimden Öğrenmek, s. 16.*

Ancak belki de en önemlisi, birlikte çalıştığınız çocuklarla ilgili peşin varsayımlarda bulunmama gerekliliğidir.[31] Her çocuk farklıdır; her birinin farklı inançları ve değerleri, dolayısıyla da görüşleri vardır. Birçok durumda, konumları güç çocuklarla çalışıyor olabilirsiniz ve bu çocukları salt belirli bir imaja uysun diye kalıplarla ele alma gibi bir risk vardır. Çocukları kalıplara uydurarak, buna göre onların düşünce ve görüşlerinin neler olabileceğini varsayarsınız. Böyle yapıldığında, izlemenin sonuçlarının çarpıtılmış olma riski artacağı gibi, çocuk da sömürü riskine maruz bırakılır.

Pratik Alıştırmalar: Güç Dengesizlikleri Nasıl Aşılır[32]

- Aktif dinlemeye[33] katılın; örneğin:
  - Eğilin ki, onlara üstten bakmak yerine yüz yüze konuşabilesiniz.
  - Size söylediklerini tekrar edin. Bunu yaparsanız, sizinle konuşan çocuğu dinlediğinizi ve onu doğru anladığınızı göstermiş olursunuz ve bu da çocuğu rahatlatır.
- Planlanmış etkinlikler dışındaki zamanlarda da çocuklarla birlikte olun; örneğin öğle yemeğini birlikte yiyin. Böylece, salt rapor hazırlığına yapacakları katkının ötesinde onlara kişi olarak özel değer verdiğinizi göstermiş olursunuz.

[30] Üst not 7, s. 1.

[31] Demokratik Karar Süreçlerine Çocuk Katılımının Yaygınlaştırılması, s. 14.

[32] Güç dengesizliklerine karşı nasıl mücadele edilebileceği konusunda daha fazla bilgi için 47. sayfada not 12'ye bakınız.

[33] Üst not 16, s. 43.

- Planlanmış etkinlikler dışındaki zamanlarda çocuklara sizinle ne zaman ve nerede temasa geçebileceklerini söyleyin.
- Rapor süreci hakkında soruları varsa, bu sorularını yöneltebilecekleri bir kişi belirleyin ve çocuklara bu kişiye başvurabileceklerini söyleyin.
  - Çocuklar bu kişinin kim olduğunu ve kendisiyle nasıl temasa geçilebileceğini bilsinler.
  - Siz kendiniz bu kişi değilseniz ve çocuklar size gelirlerse, onları geri çevirmeyin. Kendilerine her zaman yardımcı olmak istediğinizi, ancak herhangi bir nedenle siz orada değilseniz başka bir kişinin onlara yardımcı olacağını belirtin.
- Çocukların dile getirdikleri önerilere geri bildirim verin.[34]
  - Eğer öneriler uygulanamayacak durumdaysa, bunun nedenlerini açıklayın ve ardından çocuklarla birlikte çalışıp ilk öneriden hareketle başka öneriler geliştirmeye çalışın.
- Düşünün ve paylaşın
  - Paylaşma, katılım sürecinde hem yetişkinlerin hem de çocukların yapmaları gereken bir iştir. Kendinizi uygun biçimde dışa açarsanız çocukların güveni de artar ve böylece geleneksel güç dengesizlikleri de hafifletilmiş olur.[35]
- Yalnızca çocuklara özgü mekanları belirleyin.
  - Bunun için odanın belirli bir köşesi ayrılabilir. Burası katılım alıştırmaları için kullanılabilir veya elde başka bir oda varsa burası sadece çocukların kullanımına tahsis edilebilir.
  - Bu sıralarda toplanan bilgiler katılımın diğer yönlerinin güçlendirilmesinde kullanılmalıdır.
- Bütün karar alma süreçlerinin ve güç ilişkilerinin saydam olmasını sağlayın.

Uygulanan İlkeler: Çocuğun Görüşlerine Saygı ve Ayrım Gözetmeme

- Katılım sürecini güç dengesizliklerinden arındırmak üzere bilinçli çabalar sergileyerek, çocukların görüş ve düşüncelerinin saygı görmesini, tek başına hiçbir grubun (kolaylaştırıcılar, katılımcılar, çevirmenler, vb.) diğerinden daha önemli sayılmamasını sağlamış olacaksınız.

Çocuklara Danışma

Çocukların görüşlerini alırken dikkat edilmesi gereken birçok nokta vardır. Bir kere, çocukların "kendi adlarına toplumun tam anlamda üyeleri oldukları" kabul edilmelidir.[36] Başka bir deyişle, çocuklar, kendi yaşamlarını etkileyen konularda belirli görüşlere sahip olmanın ötesinde, aynı zamanda bunları ifade etme hakkına da sahiptirler.[37] Dolayısıyla, yetişkinler çocukları görüş ve düşüncelerini iletmeye özendirmeli ve bu görüş ve düşüncelerin saygıyla karşılanıp ciddiye alınmasını sağlamadırlar.

Çocuklar toplumun tam anlamda üyesi olduklarından, kendilerini etkileyen konularda çeşitli görüş ve düşünceler ürettiklerinden, "kendi tercihlerini ve çalışma yöntemlerini yansıtarak

[34] Ibid, s. 45; Üst not 9, s. 60.
[35] Ibid, s. 44.
[36] Üst not 7, s. 16.
[37] Üst not 17, s. 8.

katılım koşullarını karşılıklı tartışma" hakkına da sahiptirler.[38] Çocukların bunu yapmalarına imkan tanınması sorumluluk duygularını da arttıracak, rapor sürecini daha fazla sahiplenmelerini sağlayacaktır. Ayrıca, gene bu sayede kapsanan konuların doğrudan çocukların kendi deneyimleriyle ilişkili olması da sağlanacaktır.[39]

İkincisi, bütün çocukların katılıp görüş ve düşüncelerini aynı şekilde aktarması mümkün olmayacaktır. Çocukları katarken, olgunluk düzeylerini, halihazırdaki kapasitelerini, katılıma duydukları ilgiyi ve ayrıca katılımın hangi yerel koşullarda gerçekleşeceğini de hesaba katmak gerekir.

Bir çocuğun hangi kapasiteye sahip olduğunun belirlenmesi, çocukları yaş gruplarına ayırmak gibi kolay bir iş değildir. Bir çocuğun kapasitesi, kendi deneyimlerine, aldığı desteğe ve topluluğunun beklentilerine bağlıdır.[40] Dolayısıyla, rapor sürecinde yer alacak çocukları tanımak için yeterli zaman ayrılmalıdır. Böylece, çocukların kapasiteleri daha iyi bilinip değerlendirilecek, bu kapasitelerden sonuna kadar yararlanmak için gerekli uygun yöntemler belirlenebilecektir. Nasıl her çocuk kendi özgün deneyimlerine ve inançlarına sahipse, aynı zamanda her çocuğun kapasitesi de farklıdır.[41]

Vaka Çalışması:

Çocuk Derneği, Büyük Britanya (İngiltere) — 1999 yılında sunulan Alternatif Rapor

Bu Alternatif Rapor 12 yaşından küçük ve 12-19 yaş grubundan çocukların görüşlerini yansıtmıştır. Bu amaçla, çocukların katılabilecekleri iki tür etkinlik gerçekleştirilmiştir.

12 yaşından küçük çocuklar tartışma gruplarına katılmışlardır. Bu gruplardan her birinde yaklaşık 6 çocuk yer almıştır. Gruplardaki çocuklar Birleşik Krallık gibi bir ülkede çocuk olmanın ne demek olduğu, çocuk haklarını nasıl anladıkları ve bu haklar konusunda neler yapılabileceği gibi konuları tartışmışlardır.

12 yaşından küçük çocuklar için üzerinde çalışılacak formlar, açıklamalar ve etkinlik grupları oluşturulmuştur. Çocuklar ikişerli gruplar halinde çalışmışlardır ve gerektiğinde bir yetişkin çocuklara yardımcı olmuştur. Gruplardaki çocuklar Birleşik Krallık gibi bir ülkede çocuk olmanın ne demek olduğu, yetişkinlerin çocukları ne ölçüde ciddi dinledikleri, çocukların ne tür haklara sahip olmaları gerektiği ve çocukları sağlıklı, mutlu, güvenli ve yeni fırsatlarla donanmış kılmak için nelerin yapılması gerektiği gibi konuları ele almıştır.

Bu gruplarda yaşlar esnek tutulmuştur ve çocuklara hangi grupta yer almak istedikleri sorulmuştur. Sonuçta, 12 yaşından küçük az sayıda çocuk etkinlik grubu yerine tartışma grubunda yer almaya karar vermiştir.

[38] Üst not 9, s. 12.
[39] Üst not 31, s. 9.
[40] Üst not 17, s. 21.
[41] ibid., s. 20-21.

Bütün çocuklar, en küçükleri bile katılabilirler. Yapılması gereken, her kapasiteden çocuğun kullanabileceği yöntemler oluşturulmasıdır. Çoğu durumda bu, farklı çocuk grupları için farklı bilgi toplama yöntemleri kullanılması anlamına gelir. Örneğin, daha küçük yaşlardaki çocukların kendilerini daha çok yazılı olmayan yollardan ifade etmek istedikleri[43] , buna karşılık daha büyük yaşlardakilerin yuvarlak masa toplantılarına katılmaktan rahatsız olmadıkları görülmüştür. Bu yöntemlerin belirlenmesi sürecine çocukların da dahil edilmesi bu süreçlerde çocukların farklı kapasitelerinin de göz önünde bulundurulmasını sağlayabilir.

Çocuk katılımı süreçlerini belirlerken dikkate alınması gereken bir başka nokta da engellilik durumudur. Engelli çocuklar da sürece katılabilirler; ancak, bu çocuklar için uygun yöntemlerin kullanılmasını ve çocuklara yeterli destek verilmesini sağlama sorumluluğu sürecin kolaylaştırıcılarına düşer. Yeterli destek çeşitli biçimlerde sağlanabilir. Örneğin, görme engelli çocuklar için gerekli bilgiler Braille alfabesi ile verilebilir, işitme engelli çocuklarla işaretler yoluyla iletişim kurulabilir ve toplantılarda kullanılan mekanların fiziksel engelli çocukların erişimini engellemeyecek şekilde düzenlenmesi yoluna gidilebilir.[44]

Katılım, çocukların büyüyüp kapasitelerini geliştirmelerinin bir yolu olarak görülmelidir.[45] Kendi yaşamları hakkında karar vermelerine, izleme sürecinin nasıl tamamlanacağı konusundaki fikirlerini dile getirmelerine ve diğer çocuklarla deney paylaşmalarına imkan sağlandığında çocuklar bunu gerçekleştirebilirler. Ehliyet, belirli bir yaşta birdenbire edinilmez, deneyimle kazanılır. [46] (Bakınız "Anlamlı bir Çocuk Katılımı Sağlanması," sayfa 10)

Çocukların görüşleri alınırken gözetilmesi gereken bir başka nokta da cinsiyettir. Çünkü cinsiyet, farklı terimleri ve kavramları çocukların nasıl algılayacaklarını, bunlara ne tür tepkiler vereceklerini belirleyen bir etmendir. Cinsiyet, ayrıca, grup içi etkileşimi de etkiler; farklı kültürlerin erkeklerden ve kadınlardan bekledikleri de farklıdır. Çocuklara çeşitli konulardaki fikirlerini serbestçe tartışma olanağı tanıma açısından, çeşitli etkinliklerde grubu erkekler ve kızlar olarak ayırmak yararlı olabilir. Çocukların görüşleri alınmadan önce, kolaylaştırıcılar, verili kültür yapısı içinde erkeklere ve kadınlara yönelik beklentileri araştırmaları ve bunlara aşinalık kazanmaları gerekecektir. Toplumsal cinsiyet temelli beklentilerin, kişilerin yaşlarına ve olgunluk düzeylerine göre değişebileceği de unutulmamalıdır.

Çocuk katılımı ile ilgili planlama yapılırken, mevcut yerel kültürün (kültürlerin), bu çerçevede özellikle çocuk haklarının nasıl anlaşıldığı ve bunlara erişimin ne anlama geldiği konusundaki yaklaşımların bilinmesi büyük önem taşır. Bu konulardaki farklılaşan görüşler, belirli bir kültürel bağlam içinde çocuk haklarına ilişkin ek politikalar ve anlaşmalarla da ilişkilendirilebilir. Örneğin, Çocuk Hakları ve Esenliği Afrika Anlaşması, hakları ve sorumluluklar arasındaki ilişkilere özel bir vurgu yapar. Dolayısıyla, ÇHS'nin izlenmesine çocuk katımlımı konusu Afrika koşullarında ele alındığında bu ek belgelere de başvurmak yararlı olacaktır.

---

[43] Üst not 8, s. 11.

[44] Bu paragrafta yer alan bilgiler "Engelli Çocuklar ve Karar Süreçlerine Katılım" (Hull Üniversitesi, Birleşik Krallık) adlı makaleden derlenmiştir. Çocuk katılımı ve özürlü çocuklar hakkında daha fazla bilgi için bu makaleye ulaşabileceğiniz adres: <www.hull.ac.uk/children5to16programme/conference/ shakespeare.pdf>.

[45] Üst not 17, s. 21.

[46] Üst not 7, s. 20.

Çocukların görüşlerini alırken bir kolaylaştırıcının dikkate alması gereken başka (yaş, olgunluk düzeyi ve cinsiyete ek olarak) etmenler de vardır. Bu etmenlerin arasında çocuğun ailesinin ekonomik durumu, yaşadığı yer (kırsal veya kentsel), eğitimi (okula gidiyor mu?) ve ailesindeki veya topluluğundaki rolü yer almaktadır. Bu hususların da dikkate alınması yalnızca çocukların görüşlerinin en iyi nasıl alınacağının belirlenmesine yardımcı olmakla kalmayacak, elde edilen sonuçların analizine de ışık tutacaktır.

Çocukların görüşleri alınırken, katılımın nerede gerçekleşeceğine bakmak da önemlidir. Çocuk dostu bir mekan çocuğun kendini daha rahat hissetmesini sağlayabilir. Sözgelimi, mobilyaların buna göre düzenlenip düzenlenemeyeceğini düşünün. Engelli çocuklar bu mekana rahatça gelebilecekler mi? Dışarıda boş zaman ve dinlenmek için uygun ve güvenli yerler var mı? Mümkünse, çocukların zaten önceden bildikleri ve kendilerini rahat hissedecekleri bir yer bulun. [47]

Pratik Alıştırmalar: Çocukların Görüşlerinin Alınması

- Dille ilgili bütün gereksinimlerin karşılandığından ve gerekli tercüme hizmetlerinin varlığından emin olun.
  - Bu söylenene Braille alfabesi ve işaret dili de dahildir.[48]
- Özel jargon kullanarak ve çocuklara üstten bakarak konuşmayın.
- Herkesin konuşma şansına sahip olmasını sağlayın.
  - Söz almayan çocuk varsa "senin görüşün ne" diye sorun.[49]
- Hiçbir çocuğun görüşünü bir kenara itmeyin. Eğer aynı görüşte değilseniz, çocuğu değil görüşü sorgulayın. Çocuklar tarafından dile getirilen konuların eksiksiz tartışılmasını sağlayın.[50]
- Sorgulanıp sıkıştırılmaya hazır olun.
- Çocukları küçümsemeyin.[51]
- Katılımın, çocukların kendi birinci elden deneyimleriyle ve çocuklar tarafından önem verilen konularla bağlantılı olmasına dikkat edin.[52]

Uygulanan İlkeler: Yaşam, Yaşama ve Gelişme Hakkı, Çocuğun Görüşlerine Saygı

Çocuklarla karşılıklı etkileşim içine girerek, görüş ve düşüncelerini serbestçe sunabilecekleri şekilde etkileşime geçilmesini sağlayarak, onlara öğrenme ve gelişmeleri için şans tanımış oluruz. Böylece, çocukları yetişkinlere karşı desavantajlı konuma/duruma sokan bir takım kalıplarla da savaşmış oluruz.

Erişilebilir Bilgi

[47] Üst not 9, s. 28.
[48] ibid., s. 12.
[49] ibid., s. 57.
[50] ibid., s. 60.
[51] Üst not 31, s. 15-16.
[52] ibid., s. 5.

Çocukları rapor sürecine dahil ederken, raporun hazırlanmasında ve kaleme alınmasında kullanılacak bütün bilgilerin çocuk dostu bir dilde ve formatta olmasına dikkat etmek çok önemlidir.[53] Bundan kastedilen, belgelerin, kuramların, usullerin ve uygulamaların sunumunun ve ifadesinin herhangi bir yaştaki kişinin anlayabileceği içerikte olmasıdır. Tercüme edilmesi gereken belge örnekleri Devlet tarafından hazırlanan rapor, tartışılması gereken politikalara veya yasalara ilişkin belgeler ve uyulacak usullerdir (BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin çocuk dostu bir versiyonu için: www. rcmp-grc.gc.ca/pdfs/NCD-poster_e.pdf).

Çocuk dostu dile ulaşmak yalnızca çeşitli belgelerin dilini değiştirmekten ibaret bir iş değildir (çünkü katılanlar arasında okuyup yazamayanlar da olacaktır). Aynı zamanda, ÇHS'nin izlenmesinde ve uygulanmasında yeri olan kavramları, pratikleri ve fikirleri çocukların anlamasını da sağlamak gerekir. Gündemdeki raporun yazımı da buna dahildir. Çocuklar, ancak bilgiye dayalı bir karar vermelerini sağlayacak gerekli bilgileri aldıklarında gerçek anlamda katılım sağlayabilirler.[54]

Yeterli bilgilendirme, aynı zamanda çocuklara kendilerinden neyin ne zaman beklendiği konusunda yeterli bilgi verilmesini de içerir. Eğer bu bilgi çocukların kolay anlayabilecekleri bir biçimde verilmezse çocuklar dezavantajlı duruma düşecekler, görüş ve düşüncelerini gerçek içeriğiyle iletemeyeceklerdir. Çocuk ne kadar fazla bilgiye sahip olursa, işi sahiplenmesi ve katılımı da o kadar artacaktır. [55] Birçok durumda, çocuklara çocuk dostu dilde yazılmış materyaller verilmesi kendi başına yeterli olmayacaktır. Önemli olan, bu materyallerin çocuklara sunulması ve onlarla tartışılması için zaman ayrılmasıdır. Böylece, çocuklar kendilerinden ne beklendiğini gerçek içeriğiyle kavrayabilirler.

Belgeler, kuramlar ve uygulamalarda çocuk dostu bilgiler sunulmasına ek olarak, çocuklara, en ileri düzeyde katılım sağlayabilmeleri için beceri geliştirici ek eğitim verilmesi de söz konusu olabilir. [56] Örneğin, çocukların toplantılarda izlenecek usuller (tutanak tutma, toplantılara başkanlık etme, vb.) konusunda eğitime gereksinimleri olabilir. Bunun yanı sıra, örneğin Komite'de yer alan kişiler gibi dışardan insanlarla görüşme, medyayla ilişkiler gibi alanlarda da eğitime gerek olabilir.

> *"Pratik katılım alıştırmaları ... [çocuklara] kavramları kendi başlarına keşfedip kavramaları için izin verir." — Joachim Theis, 30 Kasım 2006.*

Çocukların rapor süreciyle ilişkili olarak dışarıdan yetişkin kişilerle etkileşime geçmeden önce kendilerini hazırlıklı ve destekli hissetmeleri çok önemlidir. Çocuklara, katılmak üzere oldukları toplantı hakkında güncel bilgiler verilmesi ve toplantı sırasında izlenecek usullerin anlatılması, bu arada görüş ve düşüncelerini nasıl savunacakları konusunda tavsiyelerde bulunulması, hep destek sağlamanın ve çocukları hazırlıklı hale getirmenin yollarıdır.

---

[53] Üst not 31, s. 9; Üst not 20, sayfalar 11–12; Üst not 9, s. 13; Üst not 8, s. 56.

[54] Üst not 31, s. 9; Üst not 8, s. 11.

[55] Üst not 9, s. 19.

[56] Üst not 8, s. 63.

Pratik Alıştırmalar: Çocuk Dostu Bilgiler Sağlanması

- Belirli bir belgenin çocuk dostu bir dile nasıl çevrilebileceğini gösteren ve adım adım ilerleyen bir yol bu belgenin Ek A bölümünde bulunabilir ("Danışma Toplantılarına Çocuk Katılımı Elkitabı''ndan alınmıştır).
- Unutmayın ki çocuklardan bazıları okuma bilmiyor olabilir Belgeleri ve kavramları açıklamanın farklı yollarını bulun ki bütün çocuklar anlayabilsin; örneğin:
  - Rol canlandırma, resim yapma, kukla gösterisi, fotoğraflar, şarkılar, okuyamayan çocukların kendilerine verilen materyalleri anlamalarına yardımcı olabilir.

Uygulanan İlkeler: Ayrım Gözetmeme ve Çocukların Yaşam, Yaşama ve Gelişme Hakkı

Bilgilerin çocuk dostu bir formatta sunulması çocukların katılımlarına, öğrenmelerine ve gelişmelerine yardımcı olur.

Destek Sağlama

Katılan (veya en azından katılmaları umulan) çocukların ana babaları ve vasileri ile ve aynı zamanda daha genel anlamda toplulukla ilişkiler kurulması çok önemli ve yararlıdır.[57] Çocuk katılımı birçok topluluk açısından henüz yeni bir kavram olduğundan, ana babalar ve çocukların diğer büyükleri çocuklarının katılımına onay verirken kendilerini pek rahat hissetmeyebilirler. Bunu aşmanın yolları arasında, çocuk katılımının amaçları ve kavramları hakkında gerekli bilgilerin verilmesi de vardır. Çocuklarının bu işten zarar görmeyeceğini, böyle bir katılımın çocukların kendilerinin ötesinde topluluğa da yarar sağlayacağını bildiklerinde, ailelerin onay vermeleri olasılığı da artar.[58]

Topluluğun başlıca önderlerinin desteğinin kazanılması da, topluluğun kendi içinde değişimin sağlanması bakımından önemlidir. Eğer önderler çocukların politika ve programların hazırlanmasında verebilecekleri bir katkı olmadığı şeklindeki yaygın kanıyı paylaşıyorlarsa, o zaman, özellikle rapor tamamlandığı halde çocuklar eskisi gibi aynı yetişkin desteğini bulamıyorlarsa değişimin gerçekleşmesi daha güç olacaktır. Bu ilişkiler oluşturulurken, çocuk katılımının kısa ve uzun vadeli amaçları konusunda çok net olmak gerekir. Bu netlik olmadan, çocuk katılımı çoğu durumda "alt düzeye sıkışıp kalır."[59]

[57] Üst not 8; Üst not 26, s. 29.

[58] Üst not 26, s. 29; Üst not 16, s. 33; Üst not 8, sayfalar 3–5.

[59] Üst not 15.

"Sonunda, çocukların sosyal sorumluluk anlayışlarının ve katılım yeterliliklerinin gelişeceği başlıca ortam olarak aileye ulaşmamız gerekiyor. Aile, doğrudan ulaşılması daha güç bir birimdir. Ana babalara etkide bulunmanın en iyi yolu, çocuklarının yeterliliklerini somut olarak görmelerini sağlamaktır…" — *Yurttaşlar ve Toplumsal Değişimde Ortaklar Olarak Çocuklar ve Gençler, Deneylerden Öğrenmek s. 6.*

Ağ oluşturulması çocuk katılımının sağlanması bakımından da önemlidir.[60] Çocuklarla birlikte çalışan ve çocuk katılımı ile ilgili değerleri paylaşan diğer kuruluşlarla ilişki geliştirilmesi birçok yarar sağlayabilir. Örneğin, aynı işin gereksiz yere tekrarlanmadığına emin olabilirsiniz. Bir başka kuruluş da kendi alternatif raporuna çocukları dahil etmeye karar vermişse, çabalar neden ortaklaştırılmasın ki? Veya, bir başka kuruluş geçmişte buna benzer bir iş yapmışsa, nasıl yaptığına bakmak gerekir. Bu, geçmişteki yanlışlardan ders çıkartmak ve yeni fikirlere ulaşmak açısından büyük bir fırsattır. [61] Diğer kuruluşlarla ortaklıklar oluşturarak, aynı zamanda elinizdeki bilgileri çocuklar ve yetişkinlerden oluşan daha geniş bir kesime ulaştırabilirsiniz. [62]

"Çocukların iletişim ağlarının geliştirilmesi ve güçlendirilmesi, çocukların ve gençlerin birbirlerinden öğrenmelerini, ortak bir gündem geliştirmelerini ve kendilerini etkileyen öncelikli konularda daha güçlü bir ses çıkarmalarını sağlar." — *Yurttaşlar ve Toplumsal Değişimde Ortaklar Olarak Çocuklar ve Gençler, Deneylerden Öğrenmek*

Çocuklar arasında ilişki kurulması, rapor tamamlandıktan sonra katılımın devam etmesi açısından da önemlidir. Yetişkinler önderlik konumlarından zamanla geri çekilmeli, çocukların kendi aralarında bu konumları üstlenmelerine izin vermelidir. [63] Aşağıda yer alan örnek durum , yetişkinlerin işe nasıl önder olarak başlayıp daha sonra bu konumu ve erki çocuklara ve gençlere bırakabileceklerini göstermektedir.

Anlamlı bir katılım kültürünün rapor süreci boyunca korunması temel önemdedir; böylece, çocuklara saygı gösterilmiş ve anlamlı bir çocuk katılımına yönelik inanç sergilenmiş olur.

Vaka Çalışması:

Ne Düşünüyorsunuz? (Belçika)
—2002 yılında sunulan Alternatif Rapor

"Ne Düşünüyorsunuz?" programının kolaylaştırıcıları, çocuklar ve gençlerle yüzyüze geldikleri, ancak hakkında fazla bilgi sahibi olmadıkları konuları ele alıp tartıştılar. Bu konulardan biri de HIV ve AIDS idi.

[60] Üst not 16, sayfalar 53–54.

[61] Bu kılavuzların bir özeti, Değişimin Özneleri Olarak Çocuklar: ÇHS Periyodik Raporlarına Çocuk Katılımı, 16 alternatif raporun sistematik analizi ile birlikte incelenen her raporun kısa bir değerlendirmesini içermektedir.

[62] Üst not 16, s. 53.

[63] Üst not 15.

Konu biraz tartışıldıktan sonra, “Bu bilgi eksikliği karşısında ne yapabilirsiniz?” sorusu yöneltildi. Bundan sonrası, toplumu etkileyerek akranlarına eksikliğini duydukları bilgileri sağlamaya ikna etmede nasıl bir yol izlenebileceğinin belirlenmesi gençlere kalıyordu. Sonuçta, Belçika’daki gençler için bir HIV/AIDS konferansı hazırlandı ve gerçekleştirildi.

Pratik ve Etik Konular

Çocuk Koruma Politikaları

Ülkeye ve kuruluşa bağlı olarak, farklı çocuk koruma politikaları ve yasaları uygulanır. Yerel, ulusal ve uluslararası ölçekli bütün politikaların ve yasal düzenlemelerin izlenmesini, kültürel geleneklere ve adetlere saygı gösterilmesini sağlamak her durumda rapor sürecini yönlendirenlerin sorumluluğundaki bir iştir. Ülkelerde belirlenen asgari standartların ötesine geçmek ve çocuk koruma kılavuzlarının rapor sürecinin her yönüne içselleştirilmesini sağlamak için mümkün olan ne varsa yapmak gerekmektedir.

Bir çocuk koruma politikası oluşturulurken ele alınması gereken kimi temel başlıklar vardır. Bu başlıklar şunlardır:[64]

- Giriş
  - Bu politika neden uygulanıyor? Politika kimi korumak üzere geliştirilmiş? Politikanın benimsenip yaşama geçirilmesini sağlamaktan kim sorumlu? uygulanmasından kim sorumlu?
- Bilinç ve Duyarlılık Geliştirme
  - Politikanın içeriğindeki bilgiler kamuoyuna nasıl ulaştırılacak?
- Program Planlaması
  - Çocukları rapor sürecine dahil etmek için kullanılan programların çocuklara yarar sağlaması nasıl güvence altına alınacak?
- Süreçte Yer Alacak Yetişkinlerin Belirlenmesi
  - Rapor sürecinde yer alan yetişkin kişilerin çocukların esenliğine ve gelişimine katkıda bulunmaları nasıl sağlanacak?
- Davranış Protokolleri
  - Yetişkinler ve çocuklar arasında "uygun davranış" olarak neleri tanımlayabiliriz? (Bu başlık yalnızca çocukları korumakla kalmayıp aynı zamanda personeli de birtakım haksız suçlamalara karşı koruyacaktır)
- İddiaların/Olayların Ele Alınması
  - Çocukların istismarından kuşkulanılan durumlar nasıl bildirilecek? Bu tür iddialara karşı nasıl bir tutum alınacak?
- Tanıtım-savunu
  - Kuruluş, çocuk haklarını tanıtmak ve çocuk haklarına saygı gösterilmediği durumlarda bu durumu değiştirmek üzere toplulukla (hem yerel hem genel düzeyde) nasıl ilişki kuracak?
- Çocuklarla ilgili İletişim
  - Çocuklar hakkında bilgi içeren herhangi bir iletişimin uygun ve çocukların yararına olması için hangi kural veya yönetmeliklerin benimsenmesi gerekiyor?
- Gizlilik
  - Gizli tutulması gereken bilgilerin gerçekten gizli kalması nasıl sağlanacak? (Gizlilikle ilgili daha ayrıntılı bilgileri bu belgenin ilerleyen bölümlerinde bulabilirsiniz.)

[64] Aşağıda sıralananlar, World Vision International'ın Çocuk Koruma Standartlarından alınmıştır.

Aşağıda, rapor sürecinde çocuklardan bilgi toplanması sırasında gözetilecek kimi özel etik kurallar tartışılmaktadır.[65]

Başta Amaçlanmayan Sonuçlar

Daha önce de değinildiği gibi, çocuklarla yetişkinler arasında güç dengesizlikleri vardır. Çocuklardan nasıl bilgi toplanacağı belirlenirken bu noktanın hep akılda tutulması çok önemlidir. Bilgi toplamada kullanılan yöntemler iyi tasarlanmamışsa, çocukların gerçek görüş ve düşüncelerinin yanlış yansıtılmasına ve istismarına yol açabilir. Çocuk korumaya yönelik yerinde uygulamalar bu tehlikeyi önleyebilir. Yöntemler tasarlanırken yerel kültür ve gelenekler gibi etmenler de hesaba katılmalıdır. Bu bağlamda üzerinde düşünülmesi gereken sorular şunlardır:

- Yöntemler kültürel inanç ve adetlere duyarlı mı?
- Birtakım hassas bilgileri toplarken uygun yöntemler kullanılıyor mu?
- Yerel lehçelere tercüme sağlanıyor mu?
- Çocuklardan oluşan örneklem bir bütün olarak o ülkedeki çocukları mümkün olan en yeterli biçimde temsil edebilecek durumda mı?
- Kullanılan yöntemler çocukların bulundukları mekân açısından uygun mu?

Çocukların rapor sürecine katılmalarının yol açabileceği olumsuz herhangi bir sonuç üzerinde önceden düşünülmeli, buna zaman ayrılmalıdır.[66] Ortaya çıkabilecek zararlı sonuçlar yüzünden topluluk bu sürece olumsuz yaklaşabilir veya duyarlı birtakım konuların ele alınmasına destek vermeyebilir. Aşağıda, gerekli desteği sağlamanın ne kadar önemli olduğunu gösteren bir örnek durum yer almaktadır.

Olası olumsuz sonuçlardan nasıl kaçınılabileceği üzerinde dikkatle düşünmek gerekir. Niyetlenilmeyen sonuçların önlenmesinin bir yolu araştırma yöntemlerinin belirlendiği sürece çocukların da dahil edilmesidir. Çünkü, çocukların, bir araştırma konusu olarak içinde yaşadıkları topluluklara ve kültüre ilişkin değerli bilgileri vardır. Çocuklar, bu bağlamda başka yerlerden edinilemeyecek özgün bilgiler sağlayabilirler. Ayrıca, süreçte yer alan yetişkinlerin, ülkedeki hükümet, uygulanan politikalar, medya, politikacılar ve katılan topluluklarla ilgili gelişkin bir bilgi tabanına sahip olmaları gerekir. Böylece, olumsuz herhangi bir sonuç önceden kestirilebilir ve ortaya çıkması önlenebilir.

Bilinçli Onay

Çocuk korumada dikkate alınması gereken bir diğer nokta da şudur: Katılım çocuğun hakkı olmakla ve çocuğa bu hakkın tanınması gerekmekle birlikte, katılmamak da çocuğun hakkıdır.[67] Bu hakka da saygı gösterilmesi için, katılma durumundaki bütün çocukların ve velilerinin

[65] Katie Schenk ve Jan Williamson tarafından hazırlanan Uluslararası Ortamlarda Çocuklardan ve Ergenlerden Bilgi Toplanmasına Etik Yaklaşımlar: Kılavuzlar ve kaynaklar (2005), çocuklar periyodik rapor sürecine dahil edildiklerinde gözetilecek etik ilkeler konusunda daha fazla bilgi edinmek için mükemmel bir kaynaktır.

[66] Katie Schenk ve Jan Williamson, Uluslararası Ortamlarda Çocuklardan ve Ergenlerden Bilgi Toplanmasına Etik Yaklaşımlar: Kılavuzlar ve kaynaklar (2005), Nüfus Konseyi Inc., Washington, 2005, s. 4.

[67] Üst not 31, s. 10.

bilinçli onayları alınması gerekir. İlgili ülkede yürürlükte olan yasalara göre, pasif onaydan farklı olarak bu kişilerden aktif onay alınması da gerekebilir.[68] Kimi durumlarda, çocuğun, böyle bir onayın alınacağı büyüğü veya vasisi olmayabilir (örneğin çocuğun kendi ailesiyle temas etmediği, ana babasının öldüğü ve bakıcının da olmadığı durumlar). Böyle durumlarda, bir yetişkin, örneğin bir öğretmen, sosyal hizmet görevlisi veya çocukla teması olan başka bir kişiyle temasa geçirilmelidir.[69]

Vaka Çalışması:

Hollanda Çocuk Hakları HDK Koalisyonu (Hollanda)—2002 yılında sunulan Alternatif Rapor

Rapor sürecinde yer alan kolaylaştırıcılar, iltica talebinde bulunan çocuklarla konuşmak istediler. Gidenler, yaşadıkları deneyim nedeniyle çocuklardan kişisel herhangi bir bilgi alınmasında güçlükle karşılaştılar. Ancak, daha sonra bu çocuklara başka çocuklarla yapılan bir görüşmenin video çekimi gösterildi ve kendilerine bir yönlendirici atandı. Bu durumda, çocuklarla görüşme daha düzgün yürüdü. Hollanda'da kaçak olarak bulunan göçmen bir kızla da konuşuldu. Bu mümkün olabildi; çünkü, bu kız araştırmacılardan birini tanıyordu ve aralarında karşılıklı bir güven oluşmuştu.

Bilinçli onay alınırken, tarafların bu onayı her yönüyle ortaklaşa kavramış olmaları önemlidir. Örneğin, onay formlarının dağıtımı şeklindeki tipik yaklaşım yerine farklı bir yaklaşımla kişi hazır bulunurken formun doldurulması ve imza alınması yoluna gidilebilir. "Bilinçli onay, okumaya dayalı olana göre daha etkileşimli bir süreçtir." [70] Toplulukla birlikte tartışmalar veya çevirmen kullanımı, mesajların yerine doğru gitmesini sağlamanın yollarıdır (ayrıca bakınız, sayfa 16'daki "erişilebilir Bilgi" kesiminde sunulan öneriler). Her çocukla birlikte bir masaya oturup onay formunun üzerinden geçilmesi, çocuğun bu formun içeriğini tümüyle anlamasını sağlamanın en iyi yoludur. Sunulması gereken formda yer alması gereken noktalar şunlardır:

- Araştırmanın amacı
- Çocuk katılımının ne kadar sürmesinin beklendiği
- Çocuğun nasıl katılacağına ilişkin ayrıntılar
- Katılımın çocuk açısından yaratabileceği herhangi bir risk veya rahatsızlık (örneğin hassas birtakım konuların gündeme gelmesi gibi). Burada önemli olan bir başka husus da, bu risklerin nasıl aşılabileceğine ilişkin bir planın olmasıdır
- Çocuğun katılımdan sağlayacağı yararlar
- Katılım sürecinde gizlilik ve bu gizliliğin bozulabileceği durumlar

[68] Aktif onaydan kastedilen, velinin veya vasinin çocuğun katılmasına bilinçli olarak onay vermesi, örneğin bu konuda bir onay formu imzalamasıdır. Buna karşılık pasif onayda veli veya vasi bilgilendirilir, kendilerinden herhangi bir itiraz gelmediğinde de onayın verildiği varsayılır.

[69] Uluslararası Ortamlarda Çocuklardan ve Ergenlerden Bilgi Toplanmasına Etik Yaklaşımlar: Kılavuzlar ve kaynaklar (2005), Nüfus Konseyi Inc., Washington, 2005, Washington, 2005.

[70] ibid., s. 47.

- Katılımla ilgili herhangi bir soru ortaya çıktığında çocuğun ve/veya velisinin başvurabileceği kişi hakkındaki bilgiler
- Katılımın gönüllülük esasına göre gerçekleşmesi ve çocukların herhangi bir zaman katılmamayı da tercih edebilecekleri.

Gizlilik

Gizlilik, çocuk katılımının yaşamsal önemde bir parçasıdır. Çoğu durumda çocukların paylaşmak istedikleri birtakım bilgileri vardır, ancak böyle yaptıklarında ortaya çıkabilecek kimi sonuçlardan çekindikleri için bu bilgileri kendilerinde tutarlar. Eğer çocuklara verdikleri bilginin gizli tutulacağı konusunda yeterli güvence verilebilirse o zaman öykü ve deneyimlerini sizinle paylaşmaya hazır olabilirler. Ancak, yukarıda da değinildiği gibi, bu gizliliğin bozulması gereken durumlar da vardır. Çocuğun ve velisinin (aynı zamanda kolaylaştırıcının) gizliğin ne zaman ve hangi koşullarda bozulabileceğini iyi bilmeleri büyük önem taşır. Genel olarak gizliliğin bozulması gereken üç tür durum düşünülebilir:

- Çocuğun ihmale veya istismara maruz kaldığının ortaya çıkması
- Çocuğun başka biri tarafından tehdit edildiğinin veya kendisinin bir başkasını tehdit ettiğinin ortaya çıkması
- Çocuğun kendine bir zarar vermeyi düşündüğünün ortaya çıkması.[71]

Gizliliğin bozulmasını gerektiren bu tür durumlar ortaya çıktığında izlenmesi gereken yol konusunda önceden hazırlıklı olunmalıdır.

Çocukların, Genç Yetişkinlerin ve Yetişkinlerin Rol ve Sorumlulukları

Çocuklar, alternatif rapor hazırlama sürecinin birçok aşamasına katılabilirler. Çocukların katılabilecekleri rapor aşamalarının listesi aşağıda verilmektedir:

- en baştan görüş alma ve strateji için girdi sağlama
- araştırma yöntemlerinin belirlenmesi çalışmasına girdi sağlama
- araştırma bilgilerinin toplanmasına yardımcı olma
- soru formlarına, anketlere ve görüşmelere katılma
- araştırma sonuçlarının analizine katılma
- raporun hazırlanmasına katılma
- raporun sonuçlarını sunmak üzere hükümet temsilcileriyle yapılacak görüşmeye katılma
- raporu sunmak üzere Çocuk Hakları Komitesi oturum öncesi toplantısına katılma
- hükümet raporunun Komite'ye sunulduğu oturuma gözlemci olarak katılma
- Komite'nin Sonuç Gözlemlerini değerlendirmek üzere HDK'lar ve/veya hükümetle yapılacak takip toplantılarının hazırlanmasına ve toplantılara katılma
- Kendi katılımlarının ve alınan desteğin değerlendirilmesi dahil olmak üzere rapor sürecinin değerlendirilmesine katılma
- Komite ile yapılan toplantıların sonuçlarına ilişkin takip amaçlı projelerin hazırlanmasına katılma.

Çocuklarla yetişkinlerin rapor sürecinin her aşamasında birlikte çalışmaları ve çocukların bu sürece mümkün olduğunca erken dahil edilmeleri tavsiye olunur.[72] Böylece, araştırma

[71] ibid., sf. 40.

metodolojisi, strateji ve analizler çocuk dostu hale getirilebilecektir.[73] Çocukların, başka kaynaklardan edinilemeyecek özgün bilgilere sahip oldukları gerçeğinin akılda tutulması, rapor sürecine çocukların nasıl katılacaklarının kararlaştırılmasında önemlidir. Çocuklar sürecin tümüne katılabilirler ve böylece başka türlü sağlanamayacak yeni bakışları sürece katabilirler.

Daha en başında araştırma yöntemlerinin belirlenmesinden takip toplantılarına kadar çocukların katıldıkları herhangi bir etkinliğin iyi düzenlenmesi ve kaotik yanlar içermemesi sağlanmalıdır.[74] Birçok çocuk saten istikrarsızlıkların damga vurduğu bir yaşantıdan çıkıp oraya gelecektir. Yapılan çalışma ise, bu istikrarsızlığı arttırmamalı, tersine bu soruna çözüm getirici içerikte olmalıdır.[75]

Yukarıda da değinildiği gibi, rapora katkıda bulunacak olanlar yalnızca çocuklar değildir. Katılımın ve rapor hazırlığının bir bütün olarak yönlendirici ilkeler doğrultusunda yürümesinin; çocuklar, Taraf Devletler ve Hükümet açısından anlamlı olmasının sağlanmasında yetişkinlerin de çok önemli rolleri vardır.

Çocuk katılımıyla çoğu kez ilgili bir başka grup daha vardır. Çocuk haklarının tanıtım ve savunusunda yer alan gençler, 18 yaşına ulaştıklarında kendilerini yalnız ve yönsüz bulabilirler. Ancak, bu kesim de hiçbir zaman unutulmamalıdır; çünkü katılımları büyük yararlar sağlayabilir.[76] Genç yetişkinler çocuklarla yetişkinler arasında köprü görevi görebilirler. Örneğin, çocukların yanlarından herhangi bir yetişkin kişi olmadan kendi başlarına konuşabilecekleri ayrı bir zaman ve mekan önerisini alalım. Böyle durumlarda bir kolaylaştırıcıya gereksinim duyulabilir ve genç yetişkin bu işi üstlenebilir. Genç yetişkinler ayrıca küçük çocuklara akıl verebilirler; takip ve değerlendirme çalışmalarında (rapor hazırlıkları sırasında 18 yaşından küçük olabilecekleri için) onlara yardımcı olabilirler; yetişkin kişilere yardım edebilirler ve mümkünse oturumlara da katılabilirler.[77]

Genç yetişkinlerin katılımına önceden hazırlık yapmak önemlidir. Bu kişilere gerekli destek sağlanmalı ve özel roller verilmelidir. Genç yetişkinlerin katılımına hazırlık aynı zamanda çocuklara 18 yaşına geldiklerinde ne yapacakları konusunda fikir de verir. Belirli bir rolü üstlenmek üzere hazırlanabilirler ve böylece katılım sürecine daha fazla katkıda bulunabilirler.[78] Bu, odak noktasının 18 yaşından küçük çocuklar dışında başka yerlere kaydırılması anlamına gelmez. Ancak gene de, daha önce belirtildiği gibi, genç yetişkinler bu süreçte değerli bir yere sahiptirler.

Kaynaklar: Finansman ve Zaman

Bir başka pratik ve etik düşünce ise, raporun hazırlanmasına ve yazımına yeterince finansman ve zaman ayrılmasıdır.[79] Çoğu kez, sıra çocuk katılımına geldiğinde bu kaynaklar yeterince

---

[72] Üst not 31, s. 10.

[73] Üst not 26, s. 28.

[74] Üst not 16, s. 39.

[75] ibid.

[76] Üst not 20, s. 20.

[77] Oturum toplantıları konusunda daha fazla bilgi 36. sayfadaki "Rapor Sürecindeki Aşamalar" başlığında "Çocuk Delegeler" bölümünde bulunabilir.

[78] Üst not 20, sf. 20.

[79] ibid, sayfalar 8–10.

önemsenmez. Raporun hazırlıklarına, raporun teslim edileceği tarihten en az iki yıl önce başlanması tavsiye edilir.[80] Planlamaya ne kadar zaman ayrılırsa, olumsuz birtakım gelişmeleri önceden görüp ona göre tedbir almak da o kadar mümkün olur.

Yeterli planlama ve hazırlık yapılmazsa, katılım süreci önceden tahmin edilene göre genellikle daha masraflı olur. Bütçe bağlamında aşağıdaki başlıkların kapsanması önemlidir:[81]

- Çocuk katılımcıların, başlarındaki nezaretçinin, kolaylaştırıcıların ve tercümanların yolculuk ve kalış düzenlemeleri
- Kullanılacak malzemeler (kalem, kağıt, kırtasiye vb.)
- Ulaşım
- Çalışma yapılacak yerlerin temin edilmesi
- Kaynak kişiler
- Belgeler ve fotokopileri
- Boş zaman etkinlikleri
- Diğer giderler
- Çalışma sonrası takip etkinlikleri
- Çocukların korunması için kaynaklar

Pratik Alıştırmalar: Çocukların Korunması İçin

- Çocuk koruma politikasına örnek olarak Ek B'ye bakınız.
- Bir onay formu örneği Ek C'de bulunabilir.
- Çocuk Koruma Temsilcisi:
  - Koruma politikalarının yaşama geçirilmesine yardımcı olmak üzere, bu politikaların uygulanmasını takipten sorumlu kişi(ler) görevlendirilmesi tavsiye edilir.[82]
  - Üstlenilecek sorumluluklar arasında, politikanın katılımcı bütün çocuklara ve yetişkinlere bildirilmesi (bunun anlaşıldığından emin olunması) bütün taraflara bildirilmesi, bütün onay formlarının elde bulunması ve çocuklara gerekli her tür desteğin sağlanması yer alır.
  - Görevlendirilen kişi(ler) aynı zamanda bildirilmesi gereken her tür istismar olayında temasa geçilecek kişi olacaktır.[83]
  - Çocuklar görevlendirilen bu kişinin kim olduğunu iyi bilmelidir; böylece soruları veya kaygıları varsa doğru kişiye gideceklerdir.[84]

---

[80] ibid. sf. 9.

[81] ibid. s. 12.

[82] Üst not 9, s. 66.

[83] ibid.

[84] ibid. s. 69.

- İstismar ve diğer olumsuzlukların bildirilmesi[85]
  - Gizliliğin ihlaliyle ilgili üç durumdan birinin (bakınız, 22. sayfadaki "Gizlilik" bölümü)ortaya çıktığına ilişkin kuşkularınız varsa hemen harekete geçilmesi önemlidir.
  - Olumsuz durumun Çocuk Koruma Temsilcisine iletilmesi
  - Bu konudaki bildirimde, bu kuşkuya yol açan nedenler, çocuk açısından söz konusu olan riskler ve kuşkulanılan istismar olayına ilişkin özel ayrıntılar yer almalıdır.
  - Çocuk Koruma Temsilcisinin rolü: araştırma (her duruma tek tek bakma, mevcut koşulları ve durumu titizlikle göz önünde bulundurma) ve alınacak karara bağlı olarak ilgili ülkenin ve kuruluşun yasa ve/veya politikaları çerçevesinde gerekli girişimlerde bulunma.

- Merkezi veri tabanı: ayrıca, çocuklarla ilgili bütün bilgilerin yer aldığı, hemen ulaşılabilecek merkezi bir veri tabanı oluşturulması da önerilir.
  - Bu veri tabanında yer alan belgeler ve bilgiler, onay formları, ilişki kurulabilecek adres ve diğer bilgiler, çocuğun velileri, herhangi bir sağlık durumu veya özel gereksinimlerdir.

Uygulanan İlkeler: Çocuğun Yüksek Yararı ve Yaşam, Yaşama ve Gelişme Hakkı

- Önleyici ve koruyucu tedbirlerin yerli yerinde olması, çocukların sürece sağlıklı ve güvenli ortamlarda katılmalarını sağlar; ayrıca, herhangi bir olumsuz durumun ortaya çıkması halinde ne tür usullere başvurulacağı da bu sayede netlik kazanır.

Rapor Sürecindeki Aşamalar

Bütün hazırlıkların tamamlanmasının ardından, rapor sürecinin planlama aşaması da tamamlanmış olacak ve sıra "harekete geçme" aşamasına gelecektir. Çocukların görüşlerinin toplanması ve raporun yazılması sürecinde size yardımcı olacak adımlar ve pratik öneriler aşağıda yer almaktadır.

[85] Danışma Toplantılarına Çocuk Katılımında İşlemler Elkitabı, çocuk Katılımı Kuruluşlar Arası Çalışma Grubu, (Veitch, H.), Bangkok, 2006, sayfalar 33–34.

1) Seçme ve Temsil

Çocukların bir sürece katılabilmeleri için önce kendilerine bu fırsatın tanınması gerekir. Dolayısıyla, atılması gereken ilk adım, çocukların rapor sürecine katılmaları için kendilerine çağrıda bulunulmasıdır. Çocukların katılım için bir araya getirilmeleri titizlikle planlanmalıdır; öyle ki, sonuçta mümkün olduğu kadar farklı kökenlerden yeterince çocuk seslerini duyurma bakımından eşit fırsatlara sahip olsun.

Kendi toplulukları içinde genellikle "görünmez" durumda olan çocuklara ulaşmak için özel birtakım girişimler gerekli olabilir. Bu çocuklar arasında, örneğin engelliler; etnik, ırksal veya dinsel azınlıklara mensup olanlar ve okula gitmeyenler de yer alabilir. Bu söylenenler kuşkusuz listenin tamamı değildir: Her değişik altyapıdan gelen çocuğun temsili için mümkün olan her çaba gösterilmelidir.

Çocukların daha geniş bir kesimine ulaşmanın bir yolu da, katılım fırsatını duyurmak için çeşitli yöntemlere başvurulmasıdır.[86] Bu arada, farklı çocuk kesimleriyle teması olduğu bilinen diğer kuruluşlarla ilişki kurulabilir veya katılım için gazetelere, radyolara ilanlar verilir veya Internet üzerinden çağrı yapılabilir.

Vaka Çalışması:

Hollanda Çocuk Hakları HDK Koalisyonu (Hollanda)—2002 yılında sunulan Alternatif Rapor

Alternatif rapor çalışmasının kolaylaştırıcıları, farklı çocuk gruplarıyla doğrudan teması olan çeşitli kurumlarla ilişkiye geçmenin yanı sıra, "House" adlı bir dergide yayınlanan bir araştırma da gerçekleştirmişlerdir. Bu dergi, gençlik kurumlarına dağıtımı yapılan süreli bir yayındır.

Letonya Save the Children (Letonya)—2006 yılında sunulan Alternatif Rapor

Alternatif Rapor hazırlama sürecinin kolaylaştırıcıları çeşitli hedef gruplardaki çocukların sorunlarını belirlemeyi kararlaştırmışlardır. Bu çocuklara ulaşmak için, belirli çocuk gruplarıyla teması olan kurumlarla ilişkiye geçmişlerdir. Yetimhaneler, sosyal bakım merkezleri ve yatılı okullar bu kurumlar arasındadır. Bu kurumlarla temas sırasında, ana baba bakımından yoksun kalan ve kurumlara yerleştirilen çocuklarla ilgili bilgi alınmıştır. Kolaylaştırıcılar ayrıca, özürlü çocukların görüş ve düşüncelerini öğrenmek için bu konumdaki çocuklara yardımda uzmanlaşmış okullarla da temasa geçmişlerdir.

Kimi HDK'lar tematik rapor yazma yolunu tercih edebilirler. Böyle durumlarda, katılımcı çocuk sayısının, üzerinde rapor yazılan temayla ilgili deneyim sahibi çocuklarla sınırlı

[86] Üst not 9, s. 20.

tutulması yerinde olabilir. Ayrıca, katılımcı çocukları bir araya getirirken, yapılacak araştırmanın türünün de dikkate alınması önemlidir. Örneğin, istenilen bilgilere görüşmeler gibi tek tek temaslarla mı ulaşılacağı, bunun için etkinlik gruplarından mı yararlanılacağı yoksa anket formlarının mı daha uygun düşeceği belirlenmelidir. Bu yöntemlerin nasıl kullanılabileceği ile ilgili daha fazla bilgi, elinizdeki kılavuzun 29. sayfasındaki "Çocuklardan Bilgi Toplamanın Yöntemleri" başlıkla bölümde bulunabilir.

Araştırma yapılırken, katılımın belirli alanlarında çocuklardan oluşan daha küçük yönlendirme kurullarının oluşturulması daha uygun bulunabilir.[87] Sözgelimi, belirli bir ülkede ÇHS'nin nasıl uygulandığı konusunda doğru bir anlatım için, yüzlerce anket/araştırma formu göndermek gerekli olabilir. Araştırma veya anket formlarındaki ifadelerin nasıl olması gerektiği ve gelen yanıtların nasıl derleneceği gibi konulara bütün çocukların katılması pratik olmayabilir, hatta mümkün de olmayabilir. Bu tür durumlarda, daha az sayıda çocuğun katıldığı yönlendirme kurulları oluşturulabilir. Ayrımcılığın ortaya çıkmaması için, bu kurallara çocuk seçilmesinde saydam, gerektiğinde demokratik olunması çok önemlidir.[88]

Yönlendirme kuruluna katılmak üzere başvuran çocuk sayısının çok fazla olduğu durumlar ortaya çıkarsa, izlenebilecek yollardan biri her biri raporun ayrı bir alanına odaklanan birkaç kurul oluşturulmasıdır. Örneğin bu kurallardan her biri ÇHS'nin belirli maddeleri üzerinde yoğunlaşabilir veya kurullar sağlık, okul ve aile gibi birtakım başlıkları aralarında paylaşabilir. Yönlendirme kurulunun ve görüş ve düşüncelerini dile getiren çocuk grubunun mümkün olduğu kadar çeşitlilik taşıması önemlidir.Bu bakımdan gözetilebilecek kimi ölçütler cinsiyet, yaş, din, yer (kırsal/kentsel), okul durumu (okula gidenler/gitmeyenler), sosyoekonomik köken, ırk ve özürlülük olabilir.[89]

Pratik Alıştırmalar: Çocukların Bir Araya Getirilmesi ve Adil Temsil

- Çocukların bir araya getirilmesinde:
  - Çocukların katılımı ile ilgili bütün bilgileri bir araya getiren bir belge hazırlanması (bu belge, onay formunda yer alan bilgilerden hareketle hazırlanabilir).
    - Bu belgede ayrıca çocuklar katılımın iki yolu olduğu konusunda bilgilendirilmelidir. Bunlardan birincisi genel katılım (araştırmalara yanıt verilmesi, tartışma gruplarına katılma), diğeri ise yönlendirme kurulu yoluyladır. Hangi yolla (veya ikisiyle birden) katılacaklarına çocuklar kendileri karar versinler; ancak, her yöntem için ne ölçüde zaman ve mesai gerektiği konusunda çocuklar mutlaka bilgilendirilmelidir.
    - Çocukların, herhangi bir özel gereksinimleri veya katılım sırasında araştırmaları gereken noktalar varsa bunları dile getirmelerine fırsat tanıyın.
    - Bu belgenin bir örneği için Ek D'ye bakın.

[87] ibid; Üst not 31, s. 13.

[88] Üst not 20, sayfalar 13–14.

[89] Üst not 20, sayfalar 18–19.

- Bu belgeyi, örneğin okullar, gençlik merkezleri ve topluluk grupları gibi öğrencilerle doğrudan teması olduğu bilinen kurum ve kuruluşlara gönderin.
- Bilgileri, çocukların erişimleri olası olan web sayfalarına ve izleme projelerin merkezi durumundaki kuruluşların web sayfalarına yerleştirin.
- Bilgileri, çocuklara dağıtılan gazetelerde, bültenlerde, radyolarda ve dergilerde yayınlatın.

➢ Adil temsilin sağlanmasında:

- Bilgilerin çeşitli medya organlarına iletilmesini sağlayın.
- Kendi toplulukları içinde marjinal konumda yer alanlara (okula gitmeyen çocuklar, hasta olanlar, kurumlara yerleştirilmiş bulunanlar, vb.) ulaşabilecek durumda olan kuruluşları ve yayınları özel olarak belirleyin.
- Katılması için talepte bulunduğunuz kişilerden kimlerin size yanıt verdiğini bilin ki mümkün olduğu kadar çeşitli çevrelerden çocuk bir araya getirilebilsin. Eğer belirli bir grup çocuktan hiç yanıt alınamamışsa, bunun nedenlerini ortaya çıkarmak için ilk yöntemlerinizi denemeye devam edin.

Uygulanan İlkeler: Ayrım Gözetmeme, Çocuğun Yaşam, Yaşama ve Gelişme Hakkına Saygı

- Değişik kesimlerden çocukların katılımını sağlayarak ve kendi topluluklarında genellikle marjinal konumda yer alan çocuklara ulaşarak, ayrım gözetmeme ilkesinin yaşama geçirilmesini sağlayabilirsiniz. Çocukların seçilmesinde kapsayıcı bir süreci devreye sokarak ve çocukları dışlamayarak çocukların kimliklerine de saygı göstermiş olursunuz. Böylece, izleme sürecine katılarak kendilerini geliştirmeleri için çocuklara fırsat tanımış olursunuz.

2) Eğitim ve Kapasite Geliştirme

Çocuklar bir araya getirildikten sonra, içinde yer alacakları süreçleri onlara anlatmak için zaman ayırmanız gerekir.Örneğin, çocuklar olarak ne gibi haklara sahip olduklarını, ÇHS'nin ne olduğunu, izleme sürecinin nasıl işlediğini ve ÇHK'nin bu sistemde ne gibi bir yeri olduğunu bilmeleri gerekir. Çocuklar ayrıca Taraf Devletlerin raporları, Komite'nin daha önce dile getirdiği tavsiyeler ve çocuk haklarını desteklemek üzere ne gibi yasal düzenlemelerin ve politikaların bulunduğu gibi konularda da bilgi sahibi olmalıdırlar.

Ek bilgiler arasında, raporun amaçları, rapor sürecine çocuk katılımıyla nelerin amçlandığı, çocuk katılımının neden önem taşıdığı, çocukların görüş ve düşüncelerinden nasıl yararlanılacağı da yer almalıdır. "Erişilebilir Bilgi" (sayfa 16) kaynaklı bilgilerin, yani, katılım için çocukların sahip olmaları gereken arka plan plan bilgilerinin çocuklara sunulacağı aşama bu aşamadır.

Rapor sürecinin bu aşamasına yeterince zaman ayrılmalıdır. Çünkü, bu noktada geliştirilen bilgiler ve beceriler daha sonra izleme sürecinde çocuklara yarar sağlayacaktır. Gene bu süre içinde çocuklar arasındaki ilişkiler yakınlaştırılabilir ve arada ortamı ısıtacak oyunlar oynanabilir; yukarıda sözü edilen alanlarda çocuklara eğitim verilebilir. Aşağıda, 1999 yılında

Çocuk Derneği tarafından, alternatif rapor sürecine katılan çocuklara verilen ek bilgilerle ilgili bir örnek durum yer almaktadır.

Örnek Durum
Vaka Çalışması

Çocuk Derneği Büyük Britanya (İngiltere))— 1999 yılında sunulan Alternatif Rapor

Etkinlikler başlamadan önce kolaylaştırıcılar katılımlarına neden gerek duyulduğu ve verdikleri bilginin nasıl kullanılacağı konusunda çocuklara ek bilgiler vermişlerdir. Çocuk Derneği'nin, etkinlikler sırasında dile getirilen bütün görüş ve önerilerin ve yaşanılan deneyimlerin Çocuk Hakları Komitesi'ne iletilmesinde kararlı olduğu çocuklara anlatılmıştır. Çocuk Derneği, ayrıca, verdikleri bilginin Dernek tarafından "önceliklerin belirlenmesi ve kamusal politikaların etkilenmesi" için kullanılacağını çocuklara açıklamıştır. Son nokta olarak da Dernek, katılımlarının bütünüyle gönüllülük esasına dayandığını ve istediklerinde ayrılabileceklerini (bu konuda daha önceden dağıtılan yazılı belgeler doğrultusunda) çocuklara hatırlatmıştır.

Pratik Alıştırmalar: Çocuklarla Eğitim ve Kapasite Geliştirme İçin

- Danışma sürecini veya toplantıyı "beklentiler" alıştırması ile başlatın.[90]
  - Bu toplantıdan elde edilen sonuçlar daha sonra bir dizi ortak beklenti etrafındaki katılımın süreçlerini veya yöntemlerini belirlemede kullanılabilir.
- Tartışma için bol zaman ayırın.[91]
  - Tartışmalar çocukların kavramları daha iyi bellemelerini sağlayacak, size de çocukların kavramları net biçimde anlayıp anlamadıklarını denetleme imkanı verecektir.
  - Tartışmalar, giriş veya sonuç veya her ikisi için birden kullanılabilir.
  - Tartışmalar, ihtilaflı birtakım konuların ele alınmasını sağlayabilir.

Bütün çocukların aynı yoldan öğrenmediklerini unutmayın. Etkinlikler, bütün çocukların katılabilecekleri tarzda hazırlanmalıdır. Etkinlikleri oluştururken bunun akılda bulundurulması çok önemlidir (Bakınız, "Anlamlı Çocuk Katılımı" bölümünde "Çocukların Görüşlerinin Alınması" başlığı, sayfa 14).

- Mümkün olan her durumda küçük gruplarla çalışın.[92]
  - Küçük gruplarla çalışmanın sağlayabileceği birçok yarar vardır; örneğin bu tür çalışma kendine güven, kendini güvenli ortamda hissetme, dostluk ve bütün küçük katılımcıların katılımlarını etkin kılma gibi yararları vardır.

[90] Üst not 20, s. 20.

[91] Kendi Arka Bahçemizde: Çocuk Hakları Öğrenme Kılavuzu, UNICEF, Kanada Yayın Verileri Katalogu, 1995.

[92] Üst not 9, s. 34.

- Çocuklar, en baştaki iletişim engellerinin aşılabilmesi için ortak dil ve/veya kültür temelinde gruplara ayrılabilir.
- Ayrıca başka grupların (yaşa, ele alınan konuya, ilgi alanlarına göre) oluşturulmasını da sağlayın.
- Her tartışma başlığında mevcut bütün fikirlerin dile getirilmesini sağlayın.
- Daha az sayıda çocuktan oluşan gruplar görüş alışverişlerinin daha rahat bir ortamda gerçekleşmesini ve çocukların güvendikleri yetişkinlerden destek alınmasını sağlar. Bu da, teşvik ve korunmanın daha ön plana çıktığı bir ortam yaratılmasına katkıda bulunur.[93]

➢ Konuşmacıların çocuklara tek başına sunum yaptıkları etkinliklerden kaçının; çocukların aktif biçimde öğrenmelerini özendirin.
➢ Çocukların Çocuk Hakları konusunda nasıl bilgileneceğine dair örnekler için Ek E'ye bakın.
➢ ABC-İnsan Haklarının Öğretilmesi: ilk ve ortaöğrenim öğrencileri için pratik etkinlikler başlıklı kitap, çocuklara insan haklarının öğretilmesinde yararlı olabilecek birçok etkinlik içermektedir.[94]

Uygulanan İlkeler: Gelişme Hakkı

➢ Kavramların ve materyallerin çocukların anlayabilecekleri bir formatta sunulması çocukların öğrenmelerine, büyümelerine ve gelişmelerine yardımcı olacaktır.

3) Çocuklardan Bilgi Toplamanın Yöntemleri

Çocuklara farklı kavramlar ve kuramları öğrenmeleri için yeterli zaman tanındığında, çocukların artık bilgi temeline dayalı kararlar almaları için ortam uygun olacaktır ve bir sonraki adım olarak da fikirlerin bir araya getirilmesi devreye girecektir. Çocukları bu sürece katmada en yaygın biçimde kullanılan yöntemler, çocukların anket ve araştırma sorularına yanıt vermeleri ve kendileriyle görüşme yapılmasıdır. Ancak, bu görüşmeleri ve araştırmaları çocukların bizzat kendilerinin yaptıkları durumlarda alınan yanıtların çoğu kez daha derinlikli olduğu ortaya çıkmıştır.

Seminerler, grup çalışmaları ve etkinlik günleri düzenlenmesi ise, kendi haklarına ilişkin olarak çocuklardan görüş ve düşünce almanın diğer yollarıdır. Anket, araştırma veya görüşme kadar popüler olmasa bile bu üç yöntem çocuklardan bilgi toplanması açısından son derece yararlıdır. Aynı anda birden çok çocuğun görüş bildirmesini mümkün kıldığından bu yöntemlere genellikle çocuk grupları büyük olduğunda başvurulur.

Seminerler: Çocuklardan bilgi toplamak amacıyla çoğu kez seminerler de düzenlenir. Bu seminerler yuvarlak masa tartışmaları şeklindedir. Tartışmalar sırasında farklı konular

[93] Üst not 26, s. 31.

[94] Bu kitaba online erişim için: <www.un.org/events/humanrights/2004/education.htm>.

gündeme getirilir ve çocuklar görüşlerini, duygularını ve düşüncelerini birbirine aktarıp tartışmaya özendirilir. Bir seminerin hazırlıklarında, hangi konunun tartışılma açısından en uygun düşeceğini de belirlemek gerekir. Bu konuda bir görüşe ulaşmak için anket formları dağıtılabilir.

Çalışma Grupları: Seminerlere benzerlik taşısa bile çalışma grupları bir dizi konuyu ele almak yerine daha küçük gruplar halinde toplanmış çocukların bir veya iki somut konuya yoğunlaşmaları yolunu seçer. Çalışma grupları aynı zamanda çalışmaya bir başka boyut daha katar. Çocuklardan, belirli bir konuyu tartıştıktan sonra, ulaştıkları sonuçlarla ilgili bir etkinlik ortaya koymaları istenebilir. Çoğu durumda bu etkinlik, gerçekleşmesini istedikleri değişiklikler için neler yapabileceklerini veya tartışılan konu hakkındaki bilinç ve duyarlılığı nasıl geliştirebileceklerini çocuklardan öğrenmek için düzenlenir.

Etkinlik Günleri: Bilgi toplamada kullanılan bu yöntem diğerlerine göre daha dolaylıdır. Bununla birlikte bu yöntem, daha büyük gruplarda görüşlerini dile getiremeyen çocuklar açısından çok yararlı olabilir. Etkinlik günlerinde başlıca odak noktayı, çocukların görüş, düşünce ve fikirlerini almaya yönelik farklı etkinlikler oluşturur. Kimi örnekler için Ek F'ye, ayrıca bir sonraki sayfada yer alan "Seminerler, çalışma grupları veya etkinlik günleri aracılığıyla bilgi toplayan gruplar için" başlıklı Pratik Alıştırmalar bölümüne bakılabilir.

Toplamayı düşündüğünüz bilgi türünü gözetip yöntemlerinizi de buna göre hazırlamanız önemlidir. Bununla birlikte, çocukların katılım biçimi ne olursa olsun mutlaka kendilerine bunun için gerekli desteğin ve eğitimin sağlanması gerekir.[95] Dahası, çocuklara yeterli destek sağlanarak, araştırma yöntemlerinden daha iyi sonuçlar alınması da mümkündür.

Önemli olan bir başka nokta da bu kılavuzların çocukların alternatif rapor sürecine katılımları üzerinde yoğunlaştığını unutmamaktır. Burada, raporun kapsadığı alanlarda deneyimli dışarıdan kişilerle yapılan görüşmeler gibi, hükümetin resmi istatistikleri veya ek alternatif raporlar da yararlı olabilir. Bunun nasıl gerçekleştirilebileceğine ilişkin yollara burada yer verilmemektedir. Kolaylaştırıcılığını yaptığınız alternatif raporda yer almasını istediğiniz ek kaynaklara ilişkin bilgiler için, World Vision'un bu kılavuzlarla ilgili özet raporuna bakın: *Değişimin özneleri olarak çocuklar: ÇHS Periyodik Raporlarına Çocuk Katılımın Değerlendirilmesi.*

Pratik Alıştırmalar: Çocukların Görüş ve Düşüncelerinin Alınması

- (Genç katılımcılarla ortaklaşa) programın tasarımından sorumlu bir baş kolaylaştırıcı belirleyin. Bu kişi aynı zamanda süreç boyunca kolaylaştırıcılar ekibini yönlendirecektir. Baş kolaylaştırıcının sorumlulukları şunlardır:[96]
  - Çok yönlü bir katılım ekibi oluşturmak:
    - Katılımcı çocuklara yardımcı olmak üzere, gerekli becerilere sahip yeterince kolaylaştırıcı bulundurmak.

[95] Üst not 26.

[96] Üst not 9, s. 30.

- Gerekli eğitimin tamamlanmasını sağlamak.
- Kolaylaştırıcı ekibe önderlik etmek.

➢ Seminerler, çalışma grupları veya etkinlik günleri aracılığıyla bilgi toplayan gruplar için:

- Kolaylaştırıcı ekibin sorumlulukları şunlardır:[97]
  - Neyi tartışmak istediklerine ilişkin fikirlerini kendi başlarına geliştirmeleri sürecinde çocuklarla birlikte çalışma;
  - Çocukların mümkün olduğunca çeşitliliği yansıtacak biçimde temsilinin ve her birine eşit davranılmasının sağlanması;
  - Sürecin en başında, çocukların katılımın ilkeleri ve usulleri konusunda bilgilendirilmesi. Böylece mevcut çocukların çeşitliliğine saygı gösterilmesi sağlanacaktır;
  - Eğer gerekliyse, çocukların gelinen yerler ve geri planların çeşitliliği konusunda bilgilendirilmesi ve böylelikle farklı diller kullanılmasının yaratabileceği sorunlara karşı önceden hazırlıklı olunması. Ayrıca, grup çalışmalarında olsun, toplu çalışmalarda olsun, tek bir dilin tartışmalara egemen olmamasının sağlanması;
  - "Farklı katkıların gelmesini sağlamak üzere katılımcıların farklı kökenlerinin dikkate alınması" ve "özel özen gerektiren duyarlı konularda" gerekli dikkatin gösterilmesi";
  - Çocukların dışarıdan yetişkin kişilerle görüş alışverişine hazırlıklı olmalarının sağlanması;
  - Grup enerjisinin değerlendirilmesinde ekibin geri kalanıyla görüşme;[98]
  - Her günün değerlendirilmesi için çocuklarla (yönlendirme kurulu ile) toplanma.[99]

- Planlama yapılırken, her etkinlik için gerekli zaman süresinin belirlenmesinde şu noktalara dikkat edilmelidir: [100]
  - Çocuklara aralarındaki ilişkileri geliştirmeleri için yeterli zaman tanıma;
  - En fazla zaman küçük grup çalışmalarına ayrılmalıdır; deneylerin de gösterdiği gibi küçük grup çalışmalarından çocuklar daha fazla zevk almakta, daha doğrudan katılmaktadır;
  - Dinlenme-eğlenme zamanlarının da belirlenmesi. Örneğin, topluca pikniğe gidilmesi veya resmiyet dışın birtakım etkinlikler bu bağlamda düşünülebilir.
- Her yaştan çocukların görüş ve düşüncelerinin nasıl alınabileceğine ilişkin öneriler için, Commonwealth Sekreterliği tarafından yayınlanan Gençliğin Katılımı Elkitapları Dizisinin 4. kitabına bakılabilir.
- Çocukların görüşlerinin alınmasına yönelik daha fazla fikir için Ek F'ye bakılabilir.

➢ Çocukların görüşlerini anket veya araştırma yoluyla derleyecek gruplar için:

- Anket veya araştırmaların hazırlanmasında ipuçları:

---

[97] ibid. s. 31.

[98] ibid. s. 29.

[99] ibid.

[100] Üst not 26. s. 27.

- Soruda yanıt da öneren tümcelerden kaçının. Örneğin "basketbolü mü yoksa beyzbolu mü daha çok seviyorsunuz?" gibi bir soru, yanıt verenin seçeneklerini sınırlayacaktır.
- Yanlış yanıta da götürebilecek sorulardan kaçının. Örneğin, "Gök mavi mi, sarı mı, yoksa yeşil mi?" gibi bir soru sorarsanız, bir kişi için yaşam tarzı veya sağduyu gereği olan bir şeyin başkaları için de aynı olduğunu ima etmiş olursunuz.
- İçinde net olmayan, belirsiz sözcükler barındıran sorulardan kaçının. Bütün sorular çocuk dostu olsun.
- Sorularınız mümkün olduğu kadar somut olsun. Ancak, çocuğun yanıt verme kapasitesi sınırlanmasın.
- Soruları hazırlarken, görüşme yapacağınız çocuklarla ilgili varsayımlarda bulunmayın. Çocukların yaşam deneyimleri birbirinden farklıdır ve bu yüzden sizin belirli bir varsayımınız çocuklar tarafından doğru anlaşılmayabilir veya doğru yorumlanmayabilir.

➢ Online İnsan Hakları Eğitim Kütüphanesi, çocuk hakları konusunda çocukların görüş ve düşüncelerinin toplanmasında kullanılabilecek birçok etkinlik içermektedir.[101]

Uygulanan İlkeler: Çocuğun Yüksek Yararı, Gelişme Hakkı, Çocuğun Görüşlerine Saygı

➢ Çocukların görüş ve düşüncelerinin alınmasına yönelik yöntemler üzerinde durulurken, çocukların gelişim halindeki yetenekleri de dikkate alınmalıdır. Bu nokta önemlidir; çünkü, etkinlikler bu nokta gözetilmeden tasarlanırsa, çocuklar tam katılım sağlayamayabilirler veya düşüncelerini doğru biçimde ifade edemeyebilirler. Bu yöntemler, ayrıca, çocukların katılım deneyimlerinden bir şeyler öğrenip kendilerini geliştirmelerine olanak tanıyacak şekilde düzenlenmelidir.

4) Verilerin Analizi ve Sonuçlara Ulaşma

Bütün bilgiler toplandıktan sonra, ortak ve birbiriyle çelişen konuların ortaya çıkarılması, başlıca bulgulara ve sonuçlara ulaşılması için bu bilgilerin analizi gerekecektir. Veri toplamada kullanılan yöntemler, bilgilerin analizi için kullanılan yöntemleri de belirleyecektir. Hazırlanacak nihai raporda, bilgi toplama evresinde bütün çocukların sundukları fikir ve görüşlerin bir özeti yer almalıdır. Gene aynı raporda, veri analizinde izlenen yollar da belirtilmelidir. Diğer kuruluşların, ellerindeki verileri nasıl analiz ettiklerine ilişkin birkaç örnek aşağıda verilmektedir.

Vaka Çalışması

[101] Bu web sayfasına erişim için: <www.hrea.org/erc/Library/display_doc.php?url=http%3A%2F%2Feycb.coe.int%2Fcompass%2Fen%2Fcontents.html&external=N>. Bu etkinliklerden bir bölümü 28. sayfadaki "Eğitim ve Kapasite Geliştirme" bölümüne daha fazla uyar. Diğerleri ise, çocukların kendi hakları konusundaki düşünce ve fikirlerini kavrama bakımından yararlıdır.

Save the Children Letonya (Letonya)— 2006 yılında sunulan Alternatif Rapor

Kolaylaştırıcılar, çocukların görüş ve düşüncelerini derlemek için anket formları dağıtmışlardır. Formlar geri alındıktan sonra sonuçlar yüzdeler olarak ifade edilmiştir.

Ne Düşünüyorsunuz? (Belçika)— 2002 yılında sunulan Alternatif Rapor

Çocukların görüş ve düşüncelerinin alınmasında çeşitli yöntemler (kısa öyküler, anket formları, araştırmalar) kullanılmıştır. Dolayısıyla, bilgilerin analizinde daha geniş kapsamlı bir yaklaşım benimsenmiştir. Ekip bütün yanıtları toplamış ve belli başlı temaları büyükçe bir kağıda dökmüştür. Ardından, her temanın hangi sıklıkla dile getirildiğine ilişkin tablolar yapılmıştır. Sonuçlar, yaklaşık 40 çocuğun bulunduğu bir yönlendirme kuruluna sunulmuştur. Çocuklar bu sonuçları gözden geçirmiş, görüşlerini belirtmiş ve konuların öncelik sırasına konulmasına yardımcı olmuştur.

Veriler toplandıktan sonra, bunların herhangi bir çarpıtılmaya maruz bırakılmaması önemlidir. Raporun dile getirilen düşüncelere ve önerilere sadık kalmasını sağlamanın bir yolu, rapor Komite'ye sunulmadan önce katılanlarla bir toplantı yapıp raporun son hali üzerindeki görüşlerinin sorulmasıdır. Bir başka yol ise, bulguların analizine çocukların da dahil edilmeleri, verilenlerden onların sonuçlar çıkarmasına izin verilmesidir. Bu, çok sayıda çocuktan görüş alan gruplar için pratik bir yol olmayabilir; ancak, çocuklardan oluşan bir yönlendirme kurulunun teslim edilmeden önce raporu incelemesi mutlaka sağlanmalıdır.

Bu analizin sonuçları, raporla birlikte bitirilip kapatılmamalıdır. Bulgular, kendilerini en fazla etkileyen alanlarda çocukların yapacakları tanıtım-savunu çalışmaları için daha ileri fırsatlar yaratılmasında kullanılabilir ve kullanılmalıdır. Bu konularda daha fazla bilgi, 38. sayfadaki "Takip ve Değerlendirmeler" bölümünde bulunabilir.

Pratik Alıştırmalar: Toplanan Verilerin Analizi İçin

- Soru soru veya etkinlik etkinlik eldeki bilgilerin üzerinden geçilmesi, dile getirilen bütün düşüncelerin dikkate alınmasını sağlayacaktır.
  - Bunu yaparken, aynı soruya veya etkinliğe kaç kez benzer yanıt ve tepkiler verildiğini hesaplayabilirsiniz.
  - Verilerin analizinde bir başka yol ise katılım süreci boyunca ortaya çıkan benzer temaları bulmak, ardından çeşitli sorular veya etkinliklerden benzer yanıtları bir araya getirmektir.
  - Yanıtların sıklığının ve yoğunluğunun hesaba katılması da önemlidir.
- Elde edilen bilginin miktarına bağlı olmak üzere bu aşama çok yoğun mesai ve zaman gerektirebilir. Çocukları dahil ederken yapılabilecek en iyi işlerden biri, gruplara ayrılmış çocukların analizin farklı yönlerine yoğunlaşmalarıdır.

- Örneğin, belirli bir grubun 1'den 5'e kadar olan sorulara, diğerinin 6-10 sorulara, vb. yoğunlaşması gibi.
- Çocuklardan oluşan grupların, örneğin eğitim ve sağlık gibi belirli alanlar üzerinde durmaları yolunu da tercih edebilirsiniz.

➢ Verilerin sadeleştirilmesi, veri analizinde atılacak ilk adımdır.[102]

- Bu adımda yapılacak iş, verilen bütün yanıtların üzerinden geçmek, ardından verilen yanıtları yalnızca çocuk haklarıyla ilgili olanlar (şiddet, eğitim, sağlık, vb. konulardaki görüşleri), bu hakların halen nasıl uygulandığına ilişkin görüş içerenler ve bu alanda iyileşme sağlamasına yönelik öneri getirenler olmak üzere daraltmaktır.
- Elde edilen bilgilere "çocuklar hakları konusunda ne düşünüyor?", "çocuklar haklarına saygı gösterildiği kanısında mı? Öyleyse neden? Değilse neden?", "çocuk haklarına daha fazla saygı gösterilmesi için neler yapılması gerekiyor?" gibi toparlayıcı başlıklar konulması işleri kolaylaştırabilir.
- Tasnif sırasında kendinizi yukarıdaki sorularla sınırlandırmak zorunda değilsiniz. Verilerle uğraşırken, gündeme gelebilecek başka başlıklara da duyarlı olun.

➢ Sonuçlara varma:[103]

- Bu aşamada, analiz çalışmasında yer alanların derledikleri sonuçlardan uzaklaşıp genel temalar ve konular saptamaya yönelmeleri gerekir.
- Bu da iki evrede gerçekleştirilebilir: Önce en genel anlamda bilgiler, sonra altında başlık konulmuş bilgilerin yer aldığı özel sorular. Daha önce de önerildiği gibi, yanıtların sıklığının ve yoğunluğunun izlenmesi bu çalışmayı kolaylaştıracaktır.
- Sonuç çıkarırken, bunların, çocukların doğrudan yanıtlarıyla desteklenir özellikle olması önemlidir. Sürece katılan çocukların temsilcilerinden oluşan bir grubun bu aşamada yardımcı olması, çocukların daha önce verdikleri yanıtların yanlış yorumlanması tehlikesini önleyecektir.
- Çocukların kimlikleriyle ilgili farklı yönlere göre verilerin ayrıştırılması ve sonuçlara da bu ayrıştırılmış veriler üzerinden ulaşılması yararlı olabilir.
  - Örneğin, okula devam eden çocuklar açısından en önemli konular neler? Okula gitmeyen çocuklar açısından neler?

Uygulanan İlkeler: Çocuğun Görüşlerine Saygı

➢ Çocukların görüş ve önerilerinin doğru yorumlanması, çocuklara ve görüşlerine yönelik saygının bir göstergesidir. Bu, çocuklara, sözlerini dinleyecek ölçüde saygı duyulduğunu da gösterir.

5) Raporun Hazırlanması

[102] Bölüm 4: Nicel Verilerin Analizi, 3 Mayıs 2007, <www.ehr.nsf. gov/EHR/REC/pubs/NSF97-153/CHAP_4.HTM, paragraflar 11–17>.

[103] ibid., paragraflar 31–47.

Bilgilerin analizinin ardından, sıra artık raporun yazılmasına gelecektir. Alternatif rapor hazırlanırken, eğer bunlar elde bulunuyorsa, Taraf Devletin raporuyla birlikte bir önceki raporun Sonuç Gözlemlerinin başlangıç noktası alınması önerilir. Ayrıca, çocuklardan alınan bilgilerin, Taraf Devletin en son raporuyla, Çocuk Hakları Komitesi'nin daha önce dile getirdiği tavsiyelerle, mevcut yasal düzenlemeler ve uygulamalarla karşılaştırması da yapılabilir. Böylece, alternatif raporu hazırlayan kuruluş, Taraf Devletçe dile getirilenler karşısında kendi konumunu Komite'ye aktarabilecek ve henüz dile getirilmemiş başka kaygılar varsa bunları iletebilecektir.

Devlet Raporunun ve sonuç gözlemlerinin kopyaları Devlet tarafından sağlanamıyorsa, bütün raporların ham kopyaları şu adresten bulunabilir: www.ohchr.org/english/ bodies/crc/sessions.htm. Devlet Raporunun analizi, her bir maddeye eğilmek yerine bölüm bölüm yürütülmelidir. Raporda analiz edilmesi gereken kümeler şöyle sıralanabilir:[104]

- Uygulamaya dönük genel önlemler (Maddeler 4, 42, 44.6)
- Çocuğun tanımı (Madde 1)
- Genel ilkeler (Maddeler 2, 3, 6, 12)
- Medeni haklar ve özgürlükler (Maddeler 7, 8, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 37a)
- Aile ortamı ve alternatif bakım (Maddeler 5, 9, 10, 11, 18, 20, 21, 25, 27.4)
- Temel sağlık ve refah (Maddeler 18, 23, 24, 26, 27)
- Eğitim, boş zaman ve kültürel etkinlikler (Maddeler 28, 29, 31)
- Özel koruma önlemleri (Maddeler 22, 30, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 40)

Rapor, öne çıkarılan noktaları desteklemek üzere yasal düzenlemelerden, politikalardan ve istatistiklerden somut örnekler vermelidir. Rapor, ayrıca, hangi maddelerin tartışıldığı ve bu maddelerin nasıl ihlal edildiği konusunda çok somut ve açık olmalıdır.Nihai raporda nelerin yer alması gerektiği konusunda daha fazla bilgi için: "Çocuk Hakları Komitesi'ne Rapor Veren Hükümet Dışı Kuruluşlar için Kılavuz", www.crin.org/resources/infoDetail. asp?ID=12388&flag=report

Raporda yer alması gereken ve yukarıda değinilen hususlar dışında, bilgiler toplanırken ve rapor yazılırken izlenen usuller ve yollar da raporda yer almalıdır ve Komite bu bilgilere hemen ulaşabilmelidir. Bunlar, yalnızca Komite için değil, çocuk katılımını sağlamak isteyen başkaları açısından da önemlidir. Ancak, çocukların kendi topluluklarında ÇHS'nin izlenmesine nasıl katıldıklarına ilişkin bilgi yoktur. Oysa, bu bilgiler çok yararlı olabilir, Çünkü, bu bilgilerle başkaları çocukların sürece nasıl dahil edilebilecekleri ve ortadaki engellerin nasıl aşılabileceğine ilişkin yeni çözümlere ulaşabilirler. Önemli olan bir başka nokta da, raporun hangi bölümlerinin çocukların görüşlerinden hareketle hazırlandığının, hangi bölümlerin ise bu özellikle olmadığının belli olmasıdır. [105]

Raporun yazımına çocukların da katılımı sağlandığında ve/veya raporda çocuklardan doğrudan alıntılara yer verildiğinde, bu rapora bir ağırlık kazandırır; sunulan bilgilere

[104] Üst not 1.

[105] Allen, Denise, Oturum Öncesi Toplantılara Çocuk Katılımı, Jenn Miller tarafından 15 Mayıs 2007'de yapılan telefon görüşmesi.

gerçeklik katar. Bir kuruluşun raporunun yazımına çocukları nasıl kattığına ilişkin bir örnek aşağıda yer almaktadır.

Vaka Çalışması

Ulusal Çocuk Konseyi (Danimarka)—
2005 yılında sunulan Alternatif Rapor

Alternatif rapor yetişkinler tarafından yazılmış olmakla birlikte, kolaylaştırıcılar bu raporun çocukların görüş ve düşüncelerini doğru yansıttığından emin olmak istemişlerdir. Bunun için, sürece katılan yedi çocukla birlikte gazetecilik eğitimi alan bir öğrenci bir araya gelmiş ve raporun düzeltmelerini yapmıştır.

Pratik Alıştırmalar: Alternatif Raporun Yazılması

- Katılan çocukların kapasitelerine göre, bu çocuklar rapor yazımındaki fiziksel sürece yardımcı olabilirler de, olamayabilirler de. Yazım işine yardımcı olamayan çocuklar başka yollardan da katılım sağlayabilirler; örneğin:

  - Raporun düzeltilmesine yardım.
  - Raporun hangi bölümlerine daha fazla odaklanılması gerektiği konusunda yön gösterme.
  - Bilgi toplama aşamasında tartışılan hangi konularla hangi maddelerin ilişkili olduğu konusunda girdi sağlama.
  - Raporun formatı (tasarım, mizanpaj, yaratıcı girintiler, vb.) konusunda girdi sağlama.

- Ek G'de 16 alternatif raporun bağlantıları verilmektedir. Kolaylaştırıcılığını üstlendiğiniz raporun formatı konusunda yeni fikirler edinmek için bu bağlantılara bakabilirsiniz.

Uygulanan İlkeler: Çocuğun Yüksek Yararı, Yaşam, Yaşama ve Gelişme Hakkı, Çocuğun Görüşlerine Saygı

- Çocukları raporun hazırlanması sürecine dahil ederek onların yüksek yararının gerçekleşmesine katkıda bulunuyorsunuz; gerçek görüşlerinin, düşüncelerinin, değerlerinin ve tavsiyelerinin rapora yansıması için zaman ayırarak onların görüşlerine saygınızı göstermiş oluyorsunuz. Çocukların bu aşamaya dahil edilmeleri aynı zamanda onlara, ilerde kendilerine yardımcı olacak yeni beceriler edinme imkanları da sağlayacaktır.

6) Çocuk Delegeler ve Oturum Öncesi/Oturum Toplantıları[106]

Yukarıda da tartışıldığı gibi, çocukları rapor sürecine dahil etmenin bir yolu da, Komite ile yapılan oturum öncesi toplantılara katılma, bunun yanı sıra Taraf Devletin raporunu öğrenmek için resmi oturumlara da katılmadır. Bu süreç hakkındaki düşünceler biraz karışıktır. Çünkü, bu katılımın sembolik ve istismarcı özellikler kazanması gibi bir risk vardır. Bununla birlikte, eğer çocuklara gerekli destek ve kaynaklar sağlanırsa, ilgili herkes için güçlendirici ve motivasyon sağlayıcı bir deneyime de ulaşılabilir.[107]

Oturum öncesi toplantı, BM kuruluşlarının, belirli bir ülkeyle ilgili olarak alternatif rapor sunan HDK'larla (ve bu HDK'lara eşlik eden çocuklarla) bir araya geldikleri 3 saatlik kapalı bir toplantıdır. Komite, bu toplantıda hükümet raporunu sunmak üzere bir strateji geliştirir.
Oturum öncesi bir toplantıya katılmak için, önce Komite'den bu yönde bir davet almak gerekir.

Komite alternatif raporu değerlendirip burada sunulan bilgilerin önemini teslim ettikten sonra, raporu kaleme alanlara oturum öncesi toplantıya katılmaları için davetiye çıkarılır. Bu davete yanıt verirlerken, raporu hazırlayanların/kolaylaştırıcıların kaç kişinin katılacağını ve özel olarak bunların kaçının çocuk olacağını belirtmelidirler.

Bu tür toplantılara birden çok çocuğun katılması önerilir. Çünkü, tek başına katılan bir çocuk, bir de ilk kez Cenevre'ye geliyorsa (veya kendi ülkesinin dışında bir ülkeye geliyorsa) kendini yabancı ve yalnız hissedecektir. Ayrıca, bugüne kadar olan deneylerde de görülmüştür ki, oturum öncesi toplantıya birden fazla çocuğun katıldığı durumlarda Komite, ayrıca bir kendisinin bir de çocukların katılacağı ayrı bir toplantı yapma açısından daha rahat davranmaktadır. Ne var ki, finansman sıkıntıları, çocukların oturum öncesi toplantılara getirilmelerinin önündeki en büyük engeli oluşturmaya devam etmektedir.

Genel olarak, alternatif rapor hazırlama sürecinde yer alan çocukların tamamının toplantılara getirilmesi mümkün olmaz. Dahası, yönlendirme kurulunda yer alan çocukların bile hepsinin getirilmesi mümkün değildir. Böyle durumlarda, katılacak çocuk delegelerin seçimle belirlenmesi gerekir. Çocukların, kendilerini temsil edecek diğer çocukları seçmede söz sahibi olmaları çok önemlidir. Bu süreç saydam, mümkünse demokratik olmalıdır.[108]

Komite toplantısına katılmak üzere Cenevre'ye gidecek çocukların seçilmesinde dikkate alınması gereken kimi özel noktalar vardır. Oturum öncesi toplantı söz konusu olduğunda, Komite hükümetin politika ve uygulamalarını tartışmaya, gereksinimlerine toplumun nasıl yanıt verdiği konusunda çocukların deneyimlerini birinci ağızdan dinlemeye ve çocukların kendi ülkelerinde durumlarının nasıl iyileştirilebileceği konusundaki görüşlerini öğrenmeye ilgi duyacaktır. Komite'nin Taraf Devletlere ileteceği tavsiyelerin, hem ülkenin koşullarına uygun düşmesi, hem de tavsiyelerin içeriğine göre bunların uygulanması beklenen zaman süresi açısından pratik olması gerekir. Dolayısıyla, oturum öncesi toplantılara katılan çocukların, çocuk haklarıyla etkileşimi olan farklı sistemler hakkında yeterli kavrayışa sahip

[106] Başka bir referans verilmediği sürece bu bölümde kullanılan materyal Denise Allen ile 15 Mayıs 2007'de telefonla yapılan görüşmeden derlenmiştir. Tam referans için bakınız, 107 Üst not 12.

[107] Üst not 12.

[108] Üst not 20, sayfalar 13–14.

olmaları gerekir. Daha somut olarak söylenirse, çocuklar tarafından sunulan konular ve tavsiyeler iyi düşünülmüş ve pratik olmalıdır; ayrıca, çocukların birtakım karmaşık tartışmalar içinde yer almaları da beklenecektir. Genel olarak bakıldığında, katılımcı durumundaki çocuklardan beklenen kapasite dikkate alındığında, oturum öncesi toplantılara katılmak üzere ergenler seçilir. Bu arada çocuklardan beklenen bir başka iş de açılış konuşması olarak kullanılacak kısa bir sunuş hazırlamalarıdır. Bu sunuşun okunması yaklaşık 5 dakika sürmelidir ve çocukların Komite'ye sunacakları başlıca konular burada yer almalıdır.

Oturum öncesi toplantılara katılacak çocukları belirlerken dikkate alınması gereken bir başka faktör de, bu çocukların, alternatif raporda iyileştirilmesi gerektiği belirtilen alanlarla ilgili doğrudan deneyimidir. Örneğin, eğer raporda engelli çocukların gereksinimlerinin acilen dikkate alınması konusuna değiniliyorsa, Komite'nin bu konuda kişisel deneyimleri olan bir çocuğu dinlemesi yararlı olacaktır.

Ancak, en önemli nokta, toplantıya katılan çocukların aynı zamanda alternatif raporun hazırlanmasına bizzat katılmış olmalarıdır. Raporun hazırlanmasına katılmış olma birçok bakımdan yararlıdır. Birincisi, Komite'ye neleri sunmalarının yerinde olacağını belirlemede böyle bir katılım yarar sağlayacaktır. Görüş oluşturucu alıştırmalara, bilgi toplama çalışmalarına, raporun son haline getirilmesine veya görsel düzenine katılmış olma, çocukların net ve kapsamlı bir sunum yapmalarına katkıda bulunacaktır.

Diğer kuruluşların çocukları oturum öncesi ve oturum sırası toplantılara katma yollarıyla ilgili kimi örnekler aşağıda yer almaktadır.

Vaka Çalışması

Ne Düşünüyorsunuz? (Belçika)—2002 yılında sunulan Alternatif Rapor

Toplantıya katılamayacak durumda olan çocuklar için, bu çocukların sunmak istedikleri konuların bir video çekimi yapılmıştır. Daha sonra bu video toplantılarda gösterilmiştir.

Ulusal Çocuk Konseyi (Danimarka)— 2005 yılında sunulan Alternatif Rapor

Bu kuruluş, kimi ek geri bildirimlerde bulunmak isteyen bir çocuğun yazdığı mektubun çevirisini yapmıştır. Çeviriyi yapan kolaylaştırıcılar mektubu toplantılar sırasında Komite'ye sunmuşlardır.

Mümkünse, çocukların oturum öncesi toplantılara katılmaları önemlidir; çünkü, bu sayede Komite'ye görüşlerini bizzat kendileri ileteceklerdir. Gene bu sayede Komite de çocuklarla tanışma ve görüşlerini kendi dil ve ifadelerinden duyma imkanı bulacaktır.

Çocukların, resmi oturum toplantılarına katılmaları tavsiye edilmez. Çünkü bu toplantılarda altı saat boyunca resmi ve hukuksal tartışmalar yapılacaktır. Bununla birlikte, daha önce rapor hazırlama sürecine katılıp da bu süreçte insan hakları uzmanlığında sivrilen, görüşmeleri takip

edebilecek düzeyde oldukları belirlenen çocuklar varsa, bunların katılımı özendirilebilir. Bir kez daha burada da ilgili çocukların kapasitelerinin dikkate alınması önemlidir.

Pratik Alıştırmalar: Çocuk Delegelerin Cenevre'ye Getirilmesi

- Hazırlıklar:
  - Katılan çocukların alternatif rapor hakkında yeterince bilgili olmalarını sağlayın:
    - Alternatif rapordaki bütün alanlar hakkında tek bir çocuğun uzman olması yerine, çocuklardan her birinin belirli bir konuda uzmanlaşması daha pratik ve etkili olabilir; sağlık, eğitim, sokak çocuklarının durumu, vb. bu tür özel alanlar olabilir.
  - Çocukların kimi temsil ettiklerinin farkında olmalarını sağlayın:
    - Bu çocukların, ülkelerinde bulunan bütün çocuklar adına konuşma gibi bir görevleri yoktur; bu anlamda temsil ettikleri, yalnızca süreçte özel olarak görüşlerine başvurulan çocuklardır.
  - Çocukları kime sunum yapacakları konusunda bilgilendirin:
    - Yanınızda Komite üyelerinin resimleri olsun ve bu kişilerin bulundukları konuma nasıl geldiklerini anlatın. Böylece çocuklar Komite üyeleriyle konuşurken kendilerini daha rahat hissedeceklerdir.
  - Çocuklara Cenevre hakkında bilgi verin:
    - Çocukları, Cenevre'nin tarihi ve bu kentteki yaşam tarzları konusunda bilgilendirin.
- Cenevre'ye toplantıdan bir iki gün önce gelmiş olun:
  - Bir iki gün önceden gelirseniz çocuklar jet sersemliğini aşmış olurlar; bu sayede çocuklar geldikleri yeni atmosfere alışma ve kendilerini daha rahat hissetme imkanı da bulurlar.
  - Eğlence için zaman ayırmayı unutmayın!
- Toplantılara katılma durumunda olan başka çocukları bulmaya çalışın:
  - ÇHS HDK grubuyla temasa geçilmesi, bu çocuklara ulaşma açısından iyi bir başlangıç noktasıdır.[109]
- Ülke raporları raportörünün kim olduğunu öğrenmek için Sekreterlik ile temasa geçin:
  - Raportör, zaman ayırarak çocuklarla gayrı resmi görüşmeler yapabilir ve bu görüşmelerde çocuklardan oturum öncesi toplantılarda dile getirmeleri mümkün olmayan kimi konularda bilgi alabilir.

Uygulanan İlkeler: Çocuğun Yüksek Yararı, Çocuğun Görüşlerine Saygı

- Seçilen çocukların yeterince desteklenmesi, hazırlanması ve katılıma yeterli olması, toplantıya katılımlarının da kendilerine yarar getirmesini sağlayacaktır.
- Çocuklara görüşlerini ve tavsiyelerini doğrudan doğruya Komite'ye iletme fırsatı tanınması sayesinde çocuklar görüşlerine tam anlamda sahip çıkacak, haklarına saygı gösterildiği duygusunu onlarda yerleştirecektir.

[109] ÇHS HDK Grubu ile ilgili daha fazla bilgi için bkz: <www.crin.org/NGOGroupforCRC>.

7) Takip ve Değerlendirmeler

Alternatif Rapor hazırlıklarına katılan çocukların daha sonra izlenmelerine en az rapor hazırlanması kadar önem verilmelidir. Aslında, bu evre için daha rapor sürecinin başlarında hazırlık yapılmalıdır. Böylece, çocuklara izleme sürecinde kendilerinden neler beklendiğine ilişkin bilgiler verilirken aynı zamanda daha sonraki izleme işlemlerine ilişkin bilgiler de verilebilir.

İzleme, rapor sürecine katılan herkes için bir motivasyon ve öğrenme kaynağı olabilir.[110] Çocuklar, emeklerinin karşılığını görebildiklerinde, katılımla ilgili daha fazla doyuma ulaşacaklardır.[111] Bununla birlikte, izleme ve daha sonrada yeniden bilgilendirme işleminin yapılmaması çocukları düş kırıklığına ve doyumsuzluk duygusuna yöneltebilir; çünkü, rapor hazırlama sürecine gerçekten emek vermişlerdir.[112]

Nihai rapor salt kendi başına bir son ve sonuç olarak görülmemelidir. Nihai rapor, aslında bir sürecin parçasıdır. Çocuklar, rapor Komite'ye sunulduktan sonra, sürecin nasıl geliştiğini, hangi tavsiyelerin dile getirildiğini ve şimdi ne yapılması gerektiğini bilmek isterler. Rapor hazırlanırken yürütülen araştırma ile Komite tarafından iletilen geri bildirim ve tavsiyeler, çocukların gene katılabilecekleri yeni projelerin ve girişimlerin ön açabilir.[113] Çocukların yeni gelişen becerilerini ve izleme sürecinden çıkardıklarını kendi topluluklarına nasıl taşıyıp kullanacakları gibi birtakım pratik düşünceler de izleme sırasında ortaya konulmalıdır.[114] Aşağıda, kolaylaştırıcılar tarafından başarılı bulunan kimi Alternatif Rapor örnekleri yer almaktadır.

Vaka Çalışması

Hollanda Çocuk Hakları HDK Koalisyonu (Hollanda)—2002 yılında sunulan Alternatif Rapor

Bu Alternatif Raporun kolaylaştırıcıları, çalışmanın çok başarılı geçtiğini belirtmişlerdir. Bu başarı, "küçüklerin, Komite'nin bakışlarını belirli konulara yönetebilmelerinden" ve "çocukların etkilerinin Komite tarafından dile getirilen tavsiyelerde görülebilmesinden" kaynaklanmaktadır.

Ne Düşünüyorsunuz? (Belçika)— 2002 yılında sunulan Alternatif Rapor

Bu Alternatif Raporun kolaylaştırıcıları, başarıyı, çocukların tavsiyelerinin Komiteye

[110] Üst not 20, s. 18.

[111] ibid. s. 18.

[112] ibid. s. 17.

[113] Üst not 9, s. 76.

[114] ibid., s. 76.

ulaşması ve Komite tarafından kabul edilmesiyle tanımlamışlardır. Sonuç olarak kolaylaştırıcılar bunu başarmış olmaktan duydukları mutluluğu dile getirmişlerdir. Ayrıca, raporun başarılı olmasının ardından lobicilik faaliyetlerini daha güçlü biçimde yürütebileceklerini belirtmişlerdir.

Değerlendirmeler, çocuklarla birlikte takip işleri yapılırken de tamamlanabilir. Bu değerlendirmeler yalnızca içinden geçilen süreçleri değil, ayrıca katılımın çocuklar, Komite ve hükümet üzerindeki etkilerini de belirlemelidir. Raporun kendisinin nihai amaç olmadığının hep akılda tutulması önemlidir. Raporun oluşturulması, çocukların öğrenip kendilerini geliştirebilecekleri bir süreçtir; gene bu süreçte, hükümetlerin, çocuklara ilişkin taahhütlerinden sorumlu tutulmaları mümkündür. Önemli olan, bu sürecin verdiği sonuçların belirlenip değerlendirilmesidir.

Gerçekleşen (veya gerçekleşmeyen) makro düzeydeki değişimlerin belirlenmesi de önemlidir.[115] Hükümetle çocuklar arasındaki ilişkilerde saydamlaşma var mı? Hükümet çocukların sesine gerçekten kulak veriyor mu? Birşeylerin değişip değişmediğini gösteren ne tür değişimler var? Değerlendirme süreci, katılımın haklı gerekçelere dayandığını, salt sembolik bir girişimden ibaret kalmadığını ortaya koyacaktır. Değerlendirme mekanizmalarını oluştururken, en baştaki amaçlara ve vizyona dönüp bakmak önemlidir; çünkü bunlar nelerin ve nasıl ölçülmesi gerektiği konusunda fikir verecektir.

Her düzeyde (mikro, ara ve makro) değerlendirme yapılması aynı zamanda gelecekteki tanıtım-savunu kampanyaları açısından da önem taşır. Bu çalışmalardan elde edilecek sonuçlar somut bilgi mahiyetindedir ve bu bilgiler çocuk katılımının ne kadar değerli olduğunu ortaya koyacaktır. Bu bilgiler aynı zamanda araştırma bağlamındaki çocuk katılımını da geliştirecektir. Çünkü, bu yolla hangi yöntemlerin hangi çocuk grupları açısından başarılı olduğunu da öğrenmiş oluruz.[116]

Rapor için çocukların görüşlerinin nasıl alınacağının belirlenmesinde çocukların bütün kapasitelerinin ve becerilerinin dikkate alınması ne kadar önemliyse, aynı şey değerlendirme ve takip çalışmalarının tasarlanmasında da geçerlidir. Bir kez daha burada da takip ve değerlendirme mekanizmalarının planlanmasına ve oluşturulmasına ilişkin süreçlere dahil edilmelidir.

Sonuç

[115] Üst not 20, s. 26.

[116] Üst not 8, s. 64.

Çocukların rapor hazırlama sürecine dahil edilmeleri öyle hemen bir anda gerçekleştirilebilecek bir iş değildir. Bu katılımın anlamlı kılınabilmesi için titiz bir planlama, hazırlık ve uygulama gerekir. Elinizdeki bu kılavuzlar, bu süreci biraz daha kolaylaştırıp etkin hale getirme amacıyla hazırlanmıştır. World Vision, bu kılavuzlara ek olarak, 16 Alternatif Raporu özetleyen ve sistematik biçimde analiz eden bir rapor da hazırlamıştır. Sözü edilen 16 Alternatif Raporun hazırlanmasına çocuklar da katılmıştır.[117] Raporda ayrıca rapor sürecine çocukları da dahil etmeyi düşünen kuruluşlara yönelik birkaç tavsiye de yer almaktadır. İçinde çok sayıda ek bilgi yer aldığından bu raporun dikkate alınmasını hararetle tavsiye ederiz.

Çocuk katılımının sağlayacağı yararlar çok yönlüdür. Bu yarar, salt rapor süreci ve bu süreçte yer alanların ötesinde, bir bütün olarak toplum için de söz konusudur. Geçmişte, çocukların yapabilecekleri özgün katkılar yeterince taktir edilmemiş, bu yüzden hükümetlerin çocuk haklarını koruma yükümlülüklerini ne ölçüde yerine getirdiklerinin sorgulanmasına yeterli çocuk katılımı sağlanamamıştır. Ancak, bu eğilim artık değişmektedir. Bu değişim, Çocuk Hakları Komitesi'nin çocuk katılımına tanıdığı ağırlıkta, Alternatif Raporlarına çocukları da dahil eden HDK'ların sayısının tüm dünyada artmasında ve hükümetlerin artık bu konulara daha fazla önem vermesinde net olarak görülebilmektedir. Çocuklarla birlikte çalışanların, çocuk katılımının desteklenmesi alanındaki deneyimlerimizden yararlanma gibi bir sorumlulukları vardır. Örneğin, çocuklarla olan çalışmalarımızın ve bundan elde edilen sonuçların belgelenmesi gibi. Böylece çocuk katılımı daha da gelişecek, bu katılım daha etkili ve anlamlı biçimlerde gerçekleşecektir.

[117] Miller J., Değişimin özneleri olarak çocuklar: ÇHS periyodik raporlarına çocuk katılımına ilişkin değerlendirme World Vision, 2007.

Ek A Çocuk Dostu Belgeler Hazırlanması[1]

Çocuklar, kendilerini ilgilendiren konulardaki bilgilere ulaşabilmeli ve bu bilgileri anlayabilmelidir.

Bu amaca yönelik yazılı belgelerin oluşturulmasında bir dizi adımın atılması gerekir. Aşağıdaki kılavuzlar bu konuda neleri dikkate almanız gerektiğini özetlemektedir:

- yazmaya başlamadan önce
- yazmaya başladığınızda
- ilk taslağı tamamladığınızda
- belgenin nasıl test edileceği.

Yazmaya başlamadan önce

Üzerinde çalışabileceğiniz özgün (yetişkinler için) bir belge olduğunu varsaydığımızda, bunu sözel anlamda **çocuk dostu bir biçime** mi dönüştüreceğiniz yoksa çocuk dostu bir **özet** mi hazırlayacağınız konusunda karar verin..

Sözel anlamda çocuk dostu bir dile çevirme, çocukların yetişkinlerle **aynı** bilgilere ulaşmaları uygun görüldüğünde tercih edilir. Ancak, böyle bir iş uzun sürer. Duruma göre, çocuk dostu bir özet daha yararlı olabilir.

Ne tür belgeler hazırlamak istediğinize göre, bu ikisinin bir bileşimi de tercih edilebilir. Bu yol, özellikle, belge başka bir dile çevrilecekse uygundur. Nihai belgenin üzerinde, bunun bir özet mi, yoksa dil çevirisi mi olduğunu belirtin.

Belgenin çocuklarla **ne bakımdan** ilgili olduğunu açıklayın; süreç boyunca bunu hep aklınızda bulundurun. Bu belge özel olarak neden çocuklar için hazırlanıyor? Bu nasıl açıklanabilir?

Hedef aldığınız yaş **grubunu** netleştirin ve bunu belgede belirtin. Farklı yaş grupları için ayrı versiyonlar hazırlayabilirsiniz; örneğin, 12-15, 15-18 yaş grupları için ayrı versiyonlar gibi.

Hedef grubunuzu tanıyın. Hazırladığınız belgeyi okuyacak çocuklar ve gençler hakkında önceden bilgi sahibi olunması yararlıdır.

Aşağıdaki noktaları dikkate alın:

- Yaş aralığı: çocukların 3-5 yıl aralıklı yaş gruplarına konulup konulamayacağını araştırın (örneğin 10-13, 14-18 gibi)
- Eğitim durumu
- Dil: Hazırlayacağınız belge zaten çocukların dilinde mi olacak, yoksa tercüme mi edilecek?
- Cinsiyet

[1] Yukarıda sözü edilen çocuk koruma politikası SEAP bölgesi Kuruluşlar Arası Çocuk Katılım Grubu'nun 2006 yılı Haziran ayında yaptığı toplantı sonrasında yayınladığı Görüşmelere Çocuk Katılımı Elkitabı'ndan özetlenerek aktarılmıştır.

- Kırsal/kentsel yerleşim
- En başta görme engellilik olmak üzere herhangi bir engellilik durumu.

Hedefinizi oluşturan yaş grubuna hitap eden birkaç **çocuk kitabı okuyun**. Böylece ilgili yaş grubuna nasıl bir dille yaklaşmak gerektiği konusunda fikir edinirsiniz.

Yazmaya başladığınızda

Şu soruyla başlayın: "Çocukların bu konuyla ilgili neleri öğrenmeleri gerekiyor?" Konuya (veya üzerinde çalıştığınız belgeye) çocuğun gözünden bakmak yararlıdır.

Kendi kendinize, bu belgeyi okumanın çocuklara ne getireceğini, bu çocuk dostu belgeden ne öğrenmeyi bekleyebileceklerini sorun. Örneğin, eğer kendileri bizzat bu işin içinde olmayacaklarsa, çocuklar usulle ilgili karmaşık konulara ilgi duymayacaktır.

Bir özet çıkarın. Eğer özgün bir belgeden hareketle çalışma yapıyorsanız, çocuklara aktarılması gereken bilgilerin bir özetini çıkarmanız yararlı olacaktır. Belgenin çocuk dostu versiyonunun hazırlanması sırasında kimi bilgilerin gözden kaçırılması mümkündür. Çocuk dostu versiyon elde hazırken, gerekli bütün bilgilerin yer alıp almadığını kontrol etmek için bu özet kullanılabilir.

Belgenin en başında, bunun neden hazırlandığını ve çocukların bundan nasıl yararlanabileceklerini **kısaca açıklayın**.

En başta belgenin bir **özetini verin**. Böylece okur belgede hangi konuların nasıl kapsandığını öğrenecektir.

Basit dil kullanın ve belgeyi mümkün olduğunca kısa tutun..

Mümkünse **şimdiki zaman** kullanın ve kısa cümleler kurun.

Sanki çocukla konuşuyormuşsunuz gibi yazın ('Sen' demekten çekinmeyin)

Mecaz kullanmayın; örneğin "görüşlerinizi dillendirme" vb. mecazlar çocuklar tarafından anlaşılmayabilir.

Kısaltmaların açılmışını verin ve "vb." gibi sözcükler kullanmayın.

Jargon gerekliyse açıklamasını verin, güç sözcük ve kavramlar için de bunu yapın.

Özgün belgede yer alıp çocukların anlaması güç olan bütün sözcükleri işaret kalemiyle işaretleyin.

Basit gibi görünse de çocuklar için fazla anlam ifade etmeyecek jargon kullanmayın. Örneğin "kilit önemdeki aktörler" demeyin. Yerleşik jargona alternatif bulmak için, çocuk sözlükleri ve çocuklara yönelik web sayfaları gibi çeşitli kaynaklara başvurun.

Belgedeki güç sözcükleri veya kavramları açıklamada kullanılabilecek yollar:

- anlaşılması güç sözcük veya kavramın geçtiği yere **kutular** yerleştirilmesi

- belgenin en başına veya en sonuna anlaşılması güç sözcük veya kavramların açıklamalarının yer aldığı bir **liste konulması**.

Kutular:
Kutuda sözcüğün veya kavramın bir örneğini verin ki çocuklar ana metni okurken ona da kolaylıkla göz atabilsinler. Bu açıklamayı içeren kutu mutlaka ilgili kavramın geçtiği sayfa ile aynı sayfada olmalıdır. Kutular, ayrıca metnin akışını ve sayfayı rahatlatıcı özelliğe sahiptir.

Bu, anlama düzeyleri farklı olan çocukların belgeyi okumasına yardımcı olabilir. Ancak, belgenin içinde çok fazla açıklamaya yer verilmesi dikkatleri dağıtabilir ve sonunda daha uzun ve daha az okunabilir bir belgenin ortaya çıkmasına yol açabilir.

Çevrilmemesi gereken şeyler de olabilir. Örneğin birkaç tanımlama bu nitelikte olabilir. O zaman bunlar oldukları gibi alınıp ardından açıklama yapılır.

Özgün belgenin veya kavramların çevrilmesinde karşılaşılan sorunların çözümünde **ekip çalışmasına** başvurun. Ekip olarak tartışıldığında uygun karşılık bulmanın ve net tanımlar yapmanın daha iyi yolları bulunabilir.

Çocukların belirli bir konuda ek bilgilere gereksinim duyabileceklerini düşünerek **bağlantılar verin** ve kaynakları sıralayın.

Sözcükleri desteklemek üzere **görsel imgeler** kullanın. Görsel imgeler güç kavramların açıklanmasında yardımcı olabilir. Ancak bu imgelerin özetlenen konuyla doğrudan ilgili olması gerekir (yoksa metinde geçerlerle görsel imgenin verdiği mesajlar arasındaki farklılık çocuğun kafasının karışmasına yol açabilir). Ayrıca, fotoğraf, çizim, resim veya karikatür gibi görsel malzemeler özel olarak da sipariş edilebilir.

Fotoğrafları dikkatli biçimde kullanın. Resmi çekilen kişinin bu resmin kullanılmasına izin vermesi önemlidir.

Fotoğraflar:

- çocukları yeterince giyinik göstermeli, cinsellik çağrıştıracak pozlar olmamalıdır,
- çocukların saygınlığını gözetmeli, onları "kurban" gibi göstermemelidir
- kültürel ortamlara uygun olmalıdır.

Gösterilen çocuklar gerçekten şiddet mağduru kişilerse (oyuncu değillerse) o zaman bu çocukların kimliklerini saklı tutmak için özel özen gösterilmelidir.

Bu durumda gösterilen çocuklar için sahte isimler kullanın (ve bunun böyle olduğunu açıklayın).

Tam yerlerini açıklamayın, yalnızca genel bir yöre tanımı verin.

Mümkünse, çocukların profilden olan resimlerini kullanın veya resim karartılmış olsun. Çocuğun yüzü tam olarak görünüyorsa bir bölümünü karartın (örneğin gözlerini kapatın)

Metin ilgi çekici olmalıdır. Örneğin bu belgede çekicilik için kimi grafikler kullanılmıştır:

- karakter en az 12 punto olmalıdır; sans serif punto daha rahat okunabildiği için çocuklara uygun sayılır
- uzun cümle veya paragrafları işaret, nokta veya sayı ile bölün
- büyük metin bloklarını parçalayıp başlık, alt başlık, kutu veya şekil yerleştirin
- önemli sözcükleri vurgulayın: kalın, farklı renk, italik veya başka bir karakter kullanarak.

Grafik kullanımında aşırıya kaçmayın. Örneğin (şekiller dışında) bir sayfada en fazla üç ayrı karakter veya renk kullanın.

Belgenin tasarımının profesyonelce yapılmasını isteyebilirsiniz. Bu durumda tasarımcıya ne istediğinizi açık biçimde anlatın. Belgeyi okuması beklenen çocuklar hakkında bilgi verin.

İlk taslak hazırlandıktan sonra

Belgeyi çocuklarla test edin.

Bu hayli zorlu bir iş gibi göründüğünden, test edilecek belgelerin hazırlanması ve maliyet etkin test yolları konusunda aşağıdaki kılavuzlara[2] başvurulabilir.

Yazılı ve **görsel** mesajlar, hedef kesimle kullanılmadan önce **test edilmelidir**. Böylece olası yanlışlar düzeltilir ve çocukların mesajı alacaklarından daha emin olabilirsiniz. Yazılı veya görsel mesaj ve materyallerinizi önce kendi meslektaşlarınızla veya ailenizden yaş ve cinsiyet açısından uygun kişilerle test edin.

Gerekli düzeltmeleri yapın.

Hedef kesime mensup birkaç kişi seçin. Hedef kesiminiz üzerinde araştırma yaparken bu kesimden birileriyle tanışmış olmalısınızdır. Bunların arasından daha yakın ve ulaşılabilir kişileri belirleyin. Mümkün olduğunca fazla sayıda kişi bulun ve düzenli bir "pilot grup" oluşturmaya çalışın.

Yazılı ve görsel mesajlarınızı bu kişilerle test edin.

Gerekli yeni düzeltmeleri yapın. .
Değişikliklerin yerinde olup olmadığını görmek için gerekiyorsa yeniden test edin.

"Pilot grup" üyeleri bu işin çalışmanız açısından taşıdığı önemi kavramalıdır. Kendilerine değer verildiğini onlara hissettirin. Eğer testte yer alma onlar açısından belirli bir masraf gerektiriyorsa bunu karşılayın. Meşrubat ikram edin ve gerekiyorsa küçük bir ödeme de yapın.

[2] Ennew J ve Plateau DP, Çocuk İşçiliği: Mesajın Ulaştırılması , Bangkok, Çocuk İşçiliği Bölgesel Çalışma Grubu, 2001, sayfalar191-193.

Belge nasıl test edilir?

Hedef kesime ve onlara olan erişiminize göre **"pilot grupla"** hep birlikte veya **bu gruptan kişilerle** çalışabilirsiniz.

Mesajı nasıl sunacağınız, kullanacağınız kanala (yazılı veya sözel) ve kesime (okur yazarlık düzeyi) bağlıdır.

Görsel materyaller (fotoğraf, çizim, afiş)

Hedef kesimin ne gördüğünü belirlemek için önce görsel malzemeleri test edin.

Ortaya koymak istediğiniz görüntü için çeşitli çizimler veya fotoğraflar kullanın.

Resimleri önceden numaralayın.

Resimleri herhangi bir yorum yapmadan gösterin ve sorun "Bu çizimde (veya fotoğrafta) ne görüyorsunuz?"

Örneğin şu tür sorular da yöneltebilirsiniz: "Bu resmi sevdiniz mi?" "Size neler hissettiriyor?"

Her resme gelen tepkileri kaydedin (bir meslektaşınız size bu konuda yardımcı olabilir).

Bütün tepkileri değerlendirdikten sonra bir resim seçin. Eğer birinci setteki resimlerin hepsi olumsuz tepkiler almışsa, bunları bir kenara koyun ve yeniden başlayın (diğer resimleri atmayın, çünkü bir başka kesimle bunları yeniden deneyebilirsiniz).

Yazılı materyaller veya sözcüklerin diğer kullanımı

Yazılı mesajlar, örneğin bir afişte olduğu gibi görsel mesaja eşlik edebilir. Testi ayrı ayrı veya birlikte yapabilirsiniz.

Ana soruyla başlayın: "Bunu anladınız mı?"

Ardından, verilen tepkiyi teyit için **değişici sorular** sorun. Eğer anlamamışlarsa nedenini araştırın. Sözcükler çok mu karmaşık? Bu konuyla ilgili başka hangi sözcükleri seçerek konuşurlardı?

Örnek sorular:

- Katılıyor musunuz, katılmıyor musunuz?
- Neden katılıyorsunuz/katılmıyorsunuz?
- Sizde ne gibi duygular uyandırıyor?
- Size bir şey yapmanız gerektiğini söylüyor mu? Neyi yapmanızı?

Görsel materyallerde olduğu gibi, aynı şeyi söylemenin değişik yollarını sınamak isteyebilirsiniz. Her mesajı bir karta yazarak sırayla herkese gösterebilir, tepkilerini sorabilirsiniz. Veya gruptan setin tümünü kendi tercihlerine göre sıralandırmasını isteyebilirsiniz.

Ek B Örnek Çocuk Koruma Politikası[1]

Taraf Devletler, çocuğu, her tür fiziksel veya zihinsel şiddetten, zarardan veya suiistimalden, ihmal, kötü muamele ve cinsel sömürü dahil sömürüden koruyacaklardır. (BM Çocuk Haklarına dair Sözleşme, 1989, Madde 19.)

Giriş

[Organizasyon Komitesi'nin resmi adını giriniz] üyeleri[2] çocuk istismarının önlenmesi ve çocukların korunmasında ortak bir kararlılık içindedir. Çocuk suiistimali ve sömürüsü, dünyadaki bütün ülkelerde ve toplumlarda görülmektedir.

Bu politika ortak değerleri, ilkeleri ve inançları ortaya koyup Komitesi'[Organizasyon Komitesinin resmi adını giriniz] çocukları koruma kararlılığı çerçevesinde atılacak adımları belirler.

Bu, özellikle, çocukların suiistimalden nasıl korunacakları ile ilgilidir [istişare toplantısının resmi adını ve tarihini girin].

Bu belgede "çocuk" sözcüğü 18 yaşından küçük herkesi tanımlamaktadır.

ÇOCUKLARI KORUMA KARARLILIĞIMIZ

1. **Değerlerimiz, ilkelerimiz ve inançlarımız**

- Çocuk suiistimali çocukların haklarının suiistimal edilmesidir.
- Bütün çocuklar, suiistimal ve sömürüden korunma bakımından eşit haklara sahiptir.
- BM Çocuk Haklarına dair Sözleşme ve diğer insan hakları belgeleri doğrultusunda bütün çocukların hakları kollanmalı ve geliştirilmelidir. Suiistimal ve sömürüden korunma da bu haklar kapsamındadır.
- Çocuk suiistimali hiçbir durumda ve hiçbir biçimde kabul edilemez.
- Birlikte çalıştığımız veya onlar adına çalıştığımız çocukları korumaya kararlıyız.
- İstişare sürecine katılan diğer ortak kuruluşlardan (yerel ortaklar), hazırlık ve takip çalışmalarında çocuk koruma politikasını izlemeleri istenmiştir.

2. Yapacaklarımız

Çocukları suiistimalden koruma taahhüdümüzü şu yollardan yerine getireceğiz:

Duyarlılık geliştirme: Katılan bütün delegelerin, yöneticilerin, ortakların (hükümetler, hükümet dışı kuruluşlar – HDK- ve diğer delegeler, çevirmenler, kolaylaştırıcılar,

[1] Yukarıda sözü edilen çocuk koruma politikası SEAP bölgesi Kuruluşlar Arası Çocuk Katılım Grubu'nun 2006 yılı Haziran ayında yaptığı toplantı sonrasında yayınladığı Görüşmelere Çocuk Katılımı Elkitabı'ndan özetlenerek aktarılmıştır.

[2] Çocuk Koruma Politikasında üye bütün kuruluşların ve kişilerin adları verilmelidir –gerekiyorsa dipnot ekleyin.

nezaretçiler, Yerel Ortaklar, gönüllüler ve idari personel) çocuk suiistimali ve bunun çocuklar için taşıdığı riskler konusunda duyarlı olmalarını sağlayacağız.

Önleme: Duyarlılık geliştirme ve örnek uygulamalar aracılığıyla, istişare sürecinde yer alan delegelerin ve diğerlerinin çocuklara yönelik riskleri asgariye indirmelerini sağlayacağız.

Raporlama: Bütün delegelerin ve diğerlerinin, çocukların güvenliğiyle ilgili kaygıların ortaya çıkması halinde hangi adımların atılacağını bilmelerini sağlayacağız.

Tepki verme: Olası suiistimal durumlarına ilişkin kaygıların ortaya çıkması halinde çocukların korunup desteklenmesi için girişimlerde bulunulmasını sağlayacağız.

Yukarıda belirtilen rapor ve tepki standartlarının karşılanması için, [Organizasyon Komitesi'nin resmi adını girin] üyeleri aşağıdakileri sağlayacaktır:

- Dile getirilen kaygıların ciddiye alınması
- Herhangi bir kaygı duyulmasına yol açacak konumdaki çocukların korunması için pozitif adımlar atılması
- Kaygı dile getiren veya kaygıya konu olan çocukların, delegelerin ve diğer yetişkinlerin desteklenmesi
- Yeni bir araştırma sürecinin başlatılmasında veya daha önce başlatılmış bir sürecin sonuçlandırılmasında gerektiği gibi ve etkili biçimde davranılması
- Çocuk koruma sürecinin "çocuğun yüksek yararı" ilkesine göre yürütülmesi
- Çocukların görüşlerinin ve isteklerinin dinlenmesi ve ciddiye alınması
- Çocukların korunması için ana babalar/bakıcılar ve/veya diğer profesyonellerle ortak çalışma.

3. Yukarıdaki taahhütlerin yerine getirilmesi nasıl sağlanacak?

- İstişare sürecindeki bütün delegelerden ve destekleyici konumdaki bütün kesimlerden (gönüllüler, yerel veya uluslararası görevlendirmeyle gelenler) Davranış Kurallarına uymaları istenecek.
- Bütün Yerel Ortaklar Çocuk Koruma Politikasını benimsemektedir.
- Bütün delegeler ve personel Çocuk Koruma Politikasının bir kopyasını alacaktır.
- Destek personelinin ve nezaretçilerin görevlendirilmesinde, bu kişilerin geçmişleri çocuklarla çalışmaya uygunluk açısından değerlendirilecektir.
- Bütün delegelere ve personele yönelik duyarlılaştırma toplantılarında çocuk koruma konuları işlenecektir.
- Bütün delegelerin ve personelin kişisel temas bilgileri elde olacak ve bu kişiler Çocuk Koruma Odak Kişisinin rolü konusunda bilgilendirilecektir. Çocuk koruma alanındaki kaygılar ve şikayetler bu kişiye iletilecek ve söz konusu kişi bu bilgilerin gizliliğini gözetecektir.
- Bildirilen olası suiistimal durumlarına ilişkin araştırmalar yapılabilmesi için gerekli sistemler oluşturulacaktır. [İstişare sürecindeki ev sahibi ülkenin adını girin]'deki resmi usullerin bu yönde kullanılması da sürece dahildir.

Davranış Kuralları

İstişarede yer alan bütün delegeler ve personel aşağıdaki kuralları gözetme ve bunlara uyma konusunda taahhütte bulunmalıdır:

Delegeler (çocuk delegeler dahil) aşağıdakilerden mutlak olarak kaçınmalıdır:

- Çocuklara vurmak, başka tür saldırganca ve suiistimalci davranışlarda bulunmak.
- Çocuklarla fiziksel/cinsel ilişki geliştirmek
- Çocuklarla sömürücü veya suiistimalci nitelik taşıyan ilişkiler geliştirmek.
- Suiistimalci mahiyette veya çocuğu buna açık kılacak davranışlarda bulunmak.
- Uygunsuz, saldırgan veya istismarcı mahiyette dil kullanmak, öneriler veya tavsiyeler yapmak.
- Fiziksel olarak uygunsuz veya cinsel açıdan tahrik edici davranışlarda bulunmak.
- Birlikte çalışan çocuklarla herhangi bir nezaretçi olmadan gece aynı yerde kalmak.
- Çocukla aynı odayı veya yatağı paylaşmak (çocuğun sorumlusu tarafından izin verilmedikçe).*
- Aslında çocukların kendi başına yapabilecekleri şeyleri onlar adına yapmak.
- Çocuklara yönelik yasa dışı, sakıncalı veya suiistimalci davranışlara izin verme/bu tür davranışlara katılma
- Çocukları utandırıcı, aşağılayıcı veya alçaltıcı şekilde hareket etmek veya duygusal istismara yönelmek.
- Belirli çocuk gruplarına karşı ayrımcılık yapmak, diğerlerini dışlayarak belirli bir çocuk grubunu kayırmak.

Burada verilen hiç kuşkusuz eksiksiz bir liste değildir. Gözetilmesi gereken ilke, delegelerin ve personelin uygunsuz ve potansiyel olarak suiistimalci davranışlardan kaçınmalarıdır.

*Yetişkinler çocuklarla aynı odayı ve yatağı paylaşamazlar. Ancak, velilerinin izni olursa, 18 yaşından küçük delegeler kendileriyle aynı cinsten ve gene 18 yaşından küçük başka delegelerle aynı odada kalabilirler. Ayrıca, kültürel ve sosyal açıdan bir terslik yoksa, 18 yaşından küçük delegenin/velisinin yazılı izni varsa, sorumlu kişiler sorumluluklarını üstlendikleri kendi cinslerinden 18 yaş altı delegelerle aynı odada kalabilirler.

Ek C Çocuklar için Onay Formu[1]

Gerçekleştirilecek İzleme Etkinliğinin Başlığı: Araştırma, Çalıştay, Görüşme

Giriş: Bu bölümde yalnızca kendinizi ve çalıştığınız kuruluşu tanıtın.

Merhaba! Ben....Burada (kuruluşun adı) adına bulunuyorum

Amaç: çocukla neden görüşmek istediğinizi ve alınacak bilgilerin nasıl kullanılacağını kısaca açıklayın.

Gündelik yaşamları hakkında bilgi almak ve (ülkenin adını yazın)'de çocuk hakları konusunda ne düşündüklerini öğrenmek için ..... ülkesinden çocuklarla konuşuyorduk. Bu bilgiler, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'ne sunulacak bir raporun hazırlanmasında kullanılacaktır. Bu, her çocuğun sağlıklı bir yaşam sürdürmesi için gerekli şeyleri yapmakla görevli bir komitedir. Komite kendisine iletilen bilgileri değerlendirecek ve çocuk haklarının nasıl daha ileri götürülebileceği konusunda (ülke adı) hükümetine tavsiyelerde bulunacaktır.

Usuller: Bu bölümde, çocuktan yapması beklenenler ve bunun ne kadar süre alacağı kısaca belirtilecektir. Ayrıca, bu usullerle ilgili olarak çocuğun önünde seçenekler olacaksa bunları da belirtin.

15-30 dakika sürecek görüşmelerde sizlere kimi sorular yöneltmek istiyoruz. Aslında her birinizle yalnız görüşmek istiyorum, ancak eğer isterseniz yanınızda bir büyüğünüz de bulunabilir. Bununla birlikte, sorulara açık ve içten yanıtlar verirseniz çok memnun olurum. Böylece bu ülkede (ülke adı) çocukların gerçekte ne düşündüklerini öğrenme fırsatı bulacağız. Yanıtlarınız bizim açımızdan çok önemli.

Görüşmede yer almak istemiyorsanız, katılabileceğiniz bir çalıştayımız da olacak. Bu çalıştay bir saat sürecek ve bu sırada sizden kimi etkinlik formlarını doldurmanız ve gruptaki diğer 5-10 çocukla yürütülecek tartışmalara katılmanız istenecek.

Riskler: Çocuğun katılım sırasında karşılaşabileceği riskleri ve bu risklere karşı neler yapılacağını belirtin.

Gündeme gelecek sorulardan bir bölümü kimileri için çok kişisel veya yanıtlanması güç bulunabilir. Sorulardan herhangi biri sizi rahatsız ediyorsa veya bu sorulara yanıt vermek istemiyorsanız, yanıt vermek zorunda değilsiniz. Sorulardan kimileri sizin için sinir bozucu ise veya görüşme sırasında hissettikleriniz nedeniyle bu konularda biriyle konuşmak

[1] Bu onay formu, Katie Schenk ve Jan Williamson tarafından hazırlanan ve 67-69 sayfalarda yer alan (Ek 4) "Uluslararası Ortamlarda Çocuklardan ve Ergenlerden Bilgi Toplanmasına Etik Yaklaşımlar: Kılavuzlar ve kaynaklar"dan uyarlanmıştır.

isterseniz, lütfen bunu bana veya sorumlu bir başka yetişkine iletin. Bu konuda size yardımcı olmaktan mutluluk duyarız.

Yararlar: Bir çocuğun, ülkesinin gündemini nasıl etkileyebileceğini bilmesini sağlamak, diğerlerinin yanı sıra bu bölümde not edilmesi gereken bir yarardır. Bununla birlikte, bu bölümde boş vaatlere yer vermeyin.

Görüşmeye katılmaya karar verirseniz, (ülke adı) yaşayan çocukların yaşamlarının iyileşmesine katkıda bulunma şansınız olacak. Gerçi bu öyle hemen gerçekleşebilecek bir şey değildir, ama sizin görüş ve düşünceleriniz gene de çok önemlidir. Böylece kendi haklarınız ve topluluğunuzun nasıl aktif bir üyesi olabileceğiniz gibi konularda da çok şey öğrenmiş olacaksınız.

Hayır deme hakkı: Bu bölümü de katmayı unutmayın ki, çocuk katılımın gönüllülük esasında olduğunu tam olarak bilsin. Katılmamayı veya ancak kısmen katılmayı seçtiğinde de bunun bir cezasının olmayacağından emin olsun.

Unutmayın, istemediğiniz herhangi bir konuda konuşmak zorunda değilsiniz. Böyle yaptığınızda (kuruluşun adı)'nın bugün verdiği ve gelecekte vereceği hizmetlerden yoksun kalmazsınız.

Gizlilik: Bu bölüm çok önemlidir. Çünkü, çocuk-yetişkin ilişkilerinde güven böyle sağlanabilir. Ayrıca, çocukların gizlilikten belirli durumlarda vazgeçilebileceğini ve bunun hangi durumlarda olabileceğini bilmesi de çok önemlidir.

Bu görüşmeye katılmaya karar verirseniz, bana söylediklerinizi aramızda kalacak. Ancak, sana söylemem gerekir ki, senin güvende olmanı sağlamak benim sorumluluğumdadır. Başka bir deyişle, örneğin bana birinin sana zarar verdiğini, kendinin kendine zarar verdiğini veya bir başkasına zarar vermeyi düşündüğünü söylersen, bunları sorumlu bir başka yetişkin kişiye iletmek zorundayım. Böylece, duruma göre gerekli girişimlerde bulunulur ve güvende olman sağlanır.

Karşılıklı Anlaşma: Anlaşma üzerinden sözlü olarak geçiyorsanız, ortada herhangi bir soru kalıp kalmadığını soracağınız nokta burasıdır. Yazılı forma ilişkin herhangi bir soru varsa çocuğun temas edebileceği temsilcinin erişim bilgileri burada yer alır.

Şimdi sözünü ettiğimiz konular üzerinde herhangi bir soru var mı? Eğer ilerde sorular ortaya çıkarsa .....'dan (temas bilgileri).....'ya (temas edilecek kişi) başvurabilirsiniz.

Gönüllü Anlaşma: Bu bölüm çocuğa katılmaya istekli olup olmadığını sorar ve katılmaya istekliyse çocuktan bunu bir şekilde belirtmesini ister. Örneğin imzasını atarak veya formdaki belirli bir yeri işaretleyerek. İşaretleme durumu varsa, bir tanığın imzası gerekir.

Araştırmada yer almak ister miydiniz? İsterseniz bu nasıl olsun? Katılmak istiyorsanız bunu burada imzanız veya işaretinizle belirtin.

Tarih: ----------
Çocuğun Adı/Onayı: ----------
Velinin Onayı:----------

Araştırmacının İmzası: ----------

Ek D Gelecekteki Katılımcılara Davet[1]

Kurum ve Kuruluşlara Gönderilecek Mektup: Yetişkinler İçin
(Kuruluşun Adı)
(Tarih)

Sayın (kişinin veya kurumun/kuruluşun adı),

Adım....(kolaylaştırıcının adı) ve .... kuruluşu (kuruluş hakkında kısa bilgi) için çalışıyorum. Ayrıca, Çocuk Haklarına dair Sözleşme (ÇHS) ile ilgili periyodik rapor çalışmalarında da yer alıyorum. ÇHS, çocukların sahip oldukları hakları tanımlayan bir belge, ayrıca bugüne dek insan hakları alanında en yaygın biçimde benimsenmiş anlaşmadır. Halen, Hükümetlerin bu Sözleşme'yi onaylayarak altına girdikleri yükümlülükleri ne ölçüde yerine getirdiklerini denetleyen başlıca mekanizma "periyodik rapor süreci"dir. ÇHS'yi onaylayan her devlet (Taraf Devlet) kendi egemenlik alanı içinde ÇHS'nin uygulanmasını izlemekte ve Çocuk Hakları Komitesi'ne bu içerikte periyodik raporlar sunmakla görevlidir. Taraf Devletlerin, ilk raporlarını ÇHS'nin onaylanmasından (veya kabulünden) iki yıl sonra vermeleri gerekmektedir. Bu ilk rapordan sonra ise raporlar her 5 yılda bir düzenli aralıklarla verilecektir. Örneğin (kuruluşun adı) gibi hükümet dışı kuruluşlar da Komite'ye rapor sunarak hükümetin sağladığı ilerlemeler ve geride bıraktığı boşluklar konusunda alternatif bilgiler vermeye özendirilmektedir. Çocukların görüş, düşünce ve fikirlerinin de bu sürece katılması son derece önemlidir.

(Kuruluşun adı) bu sorumluluğu üstlenmeye karar vermiştir. Önümüzde duran görev bizi gerçekten çok heyecanlandırıyor. Sizin kuruluşunuzla temasa geçmemizin nedeni, çocuklarla doğrudan temas içinde olduğunuzu bilmemizdir. Bu çocukların görüş ve düşüncelerinin de Komite'ye sunacağımız raporda yer alacağını umuyoruz. Çocukların izleme sürecine önemli katkılarda bulunabileceklerine inanıyoruz ve kuruluşunuzu çocukların bu sürece katılımını desteklemeye çağırıyoruz.

Bu paragrafta, katılım için ne tür etkinlikler öngörüldüğü, çocukların farklı katılım yolları (ki yönlendirme grubundan burada söz edilebilir), zaman süresi, kuruluştan ne zamana kadar yanıt istediğiniz gibi konularda genel bilgiler verin. İlişkiye geçtiğiniz kurum veya kuruluşun niteliğine göre, örneğin şu tür cümlelere yer verebilirsiniz: "Anlayabildiğimiz kadarıyla, kurumunuzun/kuruluşunuzun niteliği gereği, birlikte çalıştığınız çocukları sürece dahil edebilmek için ek düzenlemeler yapmamız veya ilk baştaki planlarımızı değiştirmemiz gerekli olabilir. Bu amaçla, çocukların katılabilmesi için zaman ayırıp bu konuda sizinle birlikte çalışmaktan memnun oluruz."

Bu pakette, bu mektubun, çocuklara dağıtabileceğiniz ve/veya onlarla tartışabileceğiniz çocuklara uygun bir versiyonu da bulunmaktadır. Ayrıca, ilgilenen çocukların okuyup

[1] Eğer bu bilgileri bir gazetede veya web sayfasında sunmak istiyorsanız, buna daha heyecan verici bir içerik katabilirsiniz. Çünkü, sunulan diğer bilgiler yerine dikkatlerin buraya yöneltilmesi gerekir.

imzalayabilecekleri bir onay formu da burada yer alıyor. Elimizdeki bu fırsattan dolayı büyük bir heyecan duyuyoruz ve gelecekte de sizinle birlikte çalışmayı umuyoruz.

Sözü edilen süreçler hakkında herhangi bir sorunuz veya kaygınız, lütfen bizimle temasa geçin (iletişim bilgileri). Ayrıca, katılım konusunda varsa, ek bilgi vermek üzere kuruluşunuz arzu ederse bir sunum da yapabiliriz. Yanıtınızın en geç .....tarihine kadar elimize geçmesinden büyük memnuniyet duyacağız.

Saygılarımızla,

Kolaylaştırıcının adı

Kurum ve Kuruluşlara
Gönderilecek Mektup:
Çocuk Dostu Versiyon

Halen..... (ülke adı)'da yaşayan bir çocuk musunuz? Bu ülkede (ülke adı) bir çocuk olmanın ne demek olduğu konusundaki düşüncelerinizi paylaşmak ister misiniz? .....'de (ülke adı) yaşayan çocukların yaşamlarında olumlu bir değişiklik gerçekleştirilmesini ister misiniz?

Eğer bu sorulara yanıtınız evet ise, okumaya devam edin, bu değişime katkıda bulunabileceğiniz iyi bir fırsat çıktığını göreceksiniz!

Merhaba,

Benim adım.... (kolaylaştırıcının adı). (ayrıca kuruluşun adı ve bu kuruluşun neler yaptığıyla ilgili kısa bir açıklama). Yürüttüğümüz etkinliklerden biri de çocuk haklarının izlenmesi, nelerin iyi gittiğinin ve nerede boşluklar kaldığının belirlenmesi.

Dünyanın neresinde olursa olsun her çocuğun birtakım hakları vardır. Çocuk hakları, Çocuk Haklarına dair Sözleşme veya kısaca ÇHS tarafından güvence altına alınmaktadır. ÇHS, yaşama, korunma, gelişme ve katılım gibi alanlarda çocukların sahip oldukları bütün hakları özetlemektedir.

ÇHS&'de yer alan çocuk haklarını korumayı taahhüt eden her ülke bu yöndeki ilerlemeyi ölçüp boşluk ve açıkları belirlemek durumundadır. Bu amaçla hazırlanan raporda, hükümetin, ÇHS'de yer alan hakların yaşama geçirilmesi için neler yaptığına, bu yolda hangi mücadeleleri verdiğine ve hangi başarıları elde ettiğine ilişkin bilgilerin yer alması gerekir. Bu rapor daha sonra uluslararası uzmanlardan oluşan bir komite tarafından değerlendirilecektir. Komite, hükümete, çocuk haklarını yaşama geçirmede yöntemleri nasıl iyileştirebilecekleri konusunda tavsiyelerde bulunacaktır.

Ancak, Komite'ye bu konularla ilgili rapor gönderebilecek tek merci hükümet değildir. .....(kuruluşun adı) gibi kuruluşlar da kendi raporlarını hazırlayıp Komite'ye gönderebilirler! Bu raporlarda çocukların kendi görüş ve düşüncelerine yer verilmesi yerinde olacaktır. Böylece, çocukların yaşamlarının ne yönde değiştiği, iyiye mi, yoksa kötüye mi gittiği konusunda daha iyi bir fikre ulaşılabilecektir.

Bugün size bu yazıyı yazmamın nedeni, ...'nın (ülke adı) raporunu teslim etme zamanının gelmiş olmasıdır. .... (kuruluşun adı) ise, kendi raporunu hazırlamaya başlamıştır. ....'de (ülke adı) çocuk haklarının durumu hakkındaki görüş ve önerilerinizi duymak isteriz. .....'de (ülke adı) yaşayan bir çocuk olarak, çocuk haklarına saygı gösterilip gösterilmediği konusunda paylaşacağınız değerli görüşlere sahip olduğunuzu düşünüyoruz.

Bu paragrafta, katılım çerçevesinde ne tür etkinlikler gerçekleştirileceğine ve çocukların bunlara nasıl katılabileceklerine ilişkin genel bilgiler verin (yönlendirme görevinden de bu noktada söz edilebilir).

Böyle bir fırsat çıkmış olmasından büyük bir heyecan duyuyoruz ve Komite'nin .....'da (ülke adı) çocuk haklarının durumu konusunda daha fazla bilgi sahibi olabilmesi için bize yardımcı olacağınızı sanıyoruz. Çocuk hakları, ÇHS ve izleme süreci hakkında bilginiz yoksa, merak etmeyin; görüşlerinizi net olarak ifade edebilmeniz için gerekli bilgileri size ileteceğimizden ve her türlü yardıma hazır olduğumuzdan emin olun. Kendi deneyimleriniz sizi bu konunun uzmanı yapmaktadır ve görüşleriniz mutlaka duyulmalıdır!

Eğer sorularınız varsa veya katılıp katılmayacağınıza karar vermek için daha fazla bilgi istiyorsanız, lütfen benimle temasa geçin (iletişim bilgileri). (Takip amacıyla kurumu veya kuruluşu ziyaret etmeyi düşünüyorsanız tarihini burada belirtin). Eğer katılmak istiyorsanız, lütfen onay formu isteyin (bu konuda temasa geçilecek yetişkinin adı). Bu onay formunu okumanız ve anlamanız çok önemlidir. Formu anlamakta herhangi bir güçlükle karşılaşırsanız bir yetişkinden yardım isteyin.

Sizden kısa sürede yanıt alacağımızı umuyoruz.

Saygılar,

Kolaylaştırıcının adı

Ek E Eğitim ve Kapasite Geliştirme Alıştırmaları

Ağaç alıştırması[1]

Bu alıştırma, çocukların, haklardan ve etraflarında cereyan eden süreçlerden ne kadar öğrenebildiklerini teyit etmek için kullanılabilir. Öğretme sürecinde nelerin sunulmuş olduğunun izini sürmede ve daha nelerin yapılması gerektiğini belirlemede de bu alıştırmadan yararlanılabilir. Bu ağaç, çocukların, birbiriyle bağlantılı kaç farklı süreç yaşandığını ve bunların denklemin neresine oturduğunu anlamalarına yardımcı olacaktır.

Gereçler

- Büyük bir tabaka kağıt veya yazı tahtası veya sonuçta ağaç yapılabilecek renkli kağıt parçaları
- Kurşun kalem, tükenmez kalem

Adımlar

Adım 1: Büyükçe bir ağaç resmi çizin (büyük kağıda, tahtaya veya renkli kağıtların üzerine). Ağacın üç ayrı bölümü olmasına dikkat edin: Kökler, gövde ve yapraklar/meyveler.

Adım 2: Ağıcın üç bölümünün her biri farklı bir haklar alanını temsil eder. Kökler, çocuk haklarının tarihsel, manevi, ahlaki, felsefi ve dinsel temelleridir. Gövde, Sözleşme ve hükümetin sorumlulukları gibi, çocuk haklarının hukuksal zeminine ilişkin süreçleri temsil eder. Yapraklar veya meyveler ise, çocuk haklarının çocukların kendi topluluklarında ve ülkelerinde daha fazla kabul görmesi için yapılabileceklere işaret eder.

Adım 3: Ağacın ve farklı bölümlerinin neyi temsil ettiğini çocuklara anlatın. Anlatım bitince, çocuklara çocuk hakları konusunda neler bildiklerini sorun. Çocukların size aktardıkları bilgileri ağacın ilgili bölümlerine yazın. Daha sonraki etkinliklerle birlikte çocukların söyledikleri arasından buraya yazılacak şeyler de artacaktır. Programın sonunda (duruma göre günün sonu veya izleme sürecinin sonu olabilir) ağaca geri dönerek çocuk hakları konusunda ne kadar yeni şey öğrendiklerini çocuklara tekrarlayın.

Hakların Kümelenmesi[2]

Bu etkinlik çocukların ÇHS'yi daha iyi kavramalarına yardımcı olacak, ayrıca bu Sözleşme'de yer alan bütün haklara genel bir bakış sağlayacaktır. ÇHS'de yer alan haklar farklı yollardan kümelendirildiğinde çocukların kavramaları daha kolay olacaktır (aşağıya bakınız).

Gereçler

- Büyük bir tabaka kağıt veya yazı tahtası

[1] Bu alıştırmanın uyarlandığı kaynak: D@dalos Eğitim Hizmetleri- İnsan Hakları: Dersler için İpuçları <http://www.dadalos.org/int/Menschenrechte/Lehrerteil/tipps.htm#Unterrichtsbeispiele>.

[2] Bu alıştırma, World Vision Kanada'nın Çocuk Hakları Çalıştayı Katılımcı Elkitabı'ndan alınmıştır. İlgili materyaller ise UNICEF Kanada tarafından sağlanmıştır.

- Kartlar. Elinizde, ÇHS'deki her hakkı ayrı bir karta yazacak sayıda kart olmalı.

Adımlar

Adım 1: Aşağıda belirtilen beş kümeyi büyük kağıda veya tahtaya yazın.

- Beş küme

Yaşam—Yaşama ve sağlık ve tıbbi bakım açısından en üst standarda ulaşma hakkı.

Korunma—Bu haklar, çocukların nelere karşı ve nasıl korunacaklarını anlatmaktadır.

Gelişme—Bu haklar, çocukların büyüyüp gelişmeleri açısından gerekli ortamları ve kaynakları anlatmaktadır.

Katılım—Bu haklar, çocuğun, kendisini etkileyen bütün konularda görüş ve düşüncelerini ifade edebilmesiyle ilgilidir.

Uygulama—Bunlar, ÇHS ile ilgili uygulama, izleme ve rapor verme işlemlerinin nasıl yapılacağını anlatmaktadır. Burada, bütün çocukların haklarının yaşama geçirebilmesi için kaynakların seferber edilmesine ilişkin kılavuzlar yer almaktadır. ÇHS'nin yaygınlaştırılması ve çocuk haklarının korunması adına küresel topluluğun (uluslararası, ulusal, bölgesel, yerel) her kademesinin nasıl harekete geçirileceği, buna ilişkin stratejilerin hangi çerçevede geliştirileceği açıklanmaktadır.

Adım 2: Çocuklara küçük gruplar oluşturmalarını söyleyin (mevcut çocuk sayısına göre değişmek üzere 3-5 grup olabilir). Çocuklar gruplarında toplandıklarında her gruba kartları verin. Her grubun elinde 41 kart olmalı. ÇHS'de yer alan her hak için bir kart, eksi son 12 hak. Eğer çocuklar bu haklarla ilgili sorular sorarlarsa, burada izlenecek kolay bir yol, yetişkinlerin ve hükümetlerin bu haklara saygı gösterilmesi için birlikte çaba göstermeleri gerektiğini anlatmaktır.

Adım 3: Kaynakların hepsi dağıtıldıktan sonra, çocuklara her hakkı en uygun kümeye yerleştirmelerini söyleyin. İş bittiğinde, her grubun elinde beş hak kümesi olacaktır. Bunlardan her biri, yukarıda sözü edilen kümelerden birine ait olacaktır.

Adım 4: Çocuklara, gruplarından bir temsilci seçmelerini söyleyin. Bu temsilci, hangi hakları bir araya getirdiklerini ve hangi başlık altına yerleştirdiklerini anlatacaktır. Ayrıca, temsilciye, kimi hakları neden belirli bir kümeye yerleştirdiklerini sorun.

Adım 5: Her grup yapılanları anlattıktan sonra, çocuklara, kimi hakların belirli bir kümeye dahil edilmesinde güçlük çekip çekmediklerini sorun. Eğer çekmişlerse, neden? Tartışmayı körüklemek için, buradan hakların birbiriyle karşılıklı bağımlılığı konusuna geçebilirsiniz.

Hakların İlişkilendirilmesi[3]

[3] Bu alıştırma, World Vision Kanada'nın Çocuk Hakları Çalıştayı Katılımcı Elkitabı'ndan alınmıştır. İlgili materyaller ise UNICEF Kanada tarafından sağlanmıştır.

Bu etkinlik, çocukların Sözleşme'de yer alan maddeleri gerçek yaşamdaki durumlarla ilişkilendirmelerine yardımcı olacaktır. Etkinlik tek başına da, küçük gruplarla da gerçekleştirilebilir.

Kaynaklar

- Kurşun kalem/tükenmez kalem
- Vaka çalışması kartları (örnekleri için alıştırma sonuna bakınız)
- Kağıt
- ÇHS'nin çocuk dostu versiyonu (çocukların hepsinin görebileceği kadar büyük veya her grup için daha küçük)

Adımlar

Adım 1: Küçük gruplarla çalışacaksanız çocuklara kendi gruplarını oluşturmalarını söyleyin. Kalemleri, kağıtları ve ÇHS'yi dağıtın

Adım 2: ilk örnek durumu çocuklara okuyun. Ne olduğunu iyi anlamaları için iki kere okuyabilirsiniz.

Adım 3: Çocuklardan, kendi gruplarında (veya tek başlarına) hangi Sözleşme'deki hangi maddelerin bu durumla ilişkili olduğunu belirlemelerini ve bunu kağıda yazmalarını isteyin.

Adım 4: Bütün örnek durumlar için 2. ve 3. adımları tekrarlayın.

Adım 5: Grup olarak her örnek durum için hangi maddelerin seçildiği üzerinde düşünün.

Vaka Çalışmaları

Bu alıştırmaya katılan çocukların yaşlarına göre farklı örnek durumlar seçebilir veya anlatılan durumlarda değişiklik yapabilirsiniz.

Vaka Çalışması 1: Gabriela
13 yaşındayım ve 3 yıldır kendi başımayım. Eskiden dilencilik yapardım, ama şimdi çalışıyorum. Fuhuş yapıyorum. Evden ayrıldığım gün babam annemi öldürmüştü. Sarhoştu ve hep yaptığı gibi annemi dövüyordu. Ancak bu kez arkaya doğru düşüp başını sertçe çarptı ve bir daha kalkamadı. Olayı gördüğümde tek yaptığım bir çığlık atıp kaçmak oldu. Babamın beni de öldürmesinden korktum. İçtiğinde ondan nefret ederdim, ama ayıkken onun küçük kızı oldum hep.

Vaka Çalışması 2: Aba
12 yaşındayım ve 9 aydır komşu ülkedeki bir kasabada çalışıyorum. Oradaki bir işadamı gelip ailemle konuştu. Kendisiyle gelip onun yaşadığı yere gitmeme izin verirlerse bana iyi bir maaş ödeyeceğini söyledi. Yaptığım iş sabah 5'ten gece 11'e kadar çalışmayı gerektiren güç bir iş, dinlenme yok, para yok. Hastalandığımızda bize yardım eden de yok. Günde bir kez yemek veriliyor. Ailemi çok özledim.

Vaka Çalışması 3: Aziza
Aziza 15 yaşına bastıktan birkaç ay sonra evlendi, evlilik yaşamının ve gebeliğin güçlükleriyle boğuşmaya başladı. Gebeyken muayeneye gittiğinde doktor kendisini evde

doğum yapmaması konusunda uyarmıştı. Ancak, doğum sancıları beklenenden üç hafta önce başladı ve Aziza'nın kayınvalidesi bu uyarıyı dikkate almadı. Aradan 14 saat geçtiği halde doğum gerçekleşmeyince Aziza'yı hemen hastaneye götürdüler. Aziza'nın yaşamını kurtarmak için doktor sezaryen ameliyatına başvurdu ve böylece Aziza'nın düşük kilolu bir kız bebeği oldu. Aziza bu sırada neredeyse ölümüne yol açacak bir kanama geçirdi, ama daha sonra kendini topladı.

Vaka Çalışması 4: Bariya
17 yaşında bir kızım. Ne okumam ne de yazmam var. Hakkımdaki davayla ilgili herhangi bir hukuk yardımı alamadım. Evlilik öncesi ilişki kurmakla suçlandım. Gebeliğimin bana üç erkeğin tecavüz etmesinden kaynaklandığını söyledim, ama evlilik dışı gebe kaldığım için 100 sopa yeme cezasına çarptırıldım. Cezam, doğum gerçekleştikten iki hafta sonra uygulanacak.

Vaka Çalışması 5: Dehia
Kuzey Afrika'da küçük bir kasabadanım. Evliyim ve kocamın ailesiyle birlikte yaşıyorum. İlk gebeliğimde 14 yaşındaydım ve bebeğim ölü doğdu. Doğum sancıların çok uzun sürdü ve bebek rahmine zarar verdi. Bana, hayatta kaldığım için şanslı olduğum, ancak vesikorektal fistül (VVF) sorunu ortaya çıktığı söylendi. Aradan iki yıl geçti ve iki yıldır istemdışı idrar ve dışkı kaçırıyorum. Artık her şeyden dışlandım ve kocam şimdi ikinci bir eş almak üzere.

Vaka Çalışması 6: Ramon
11 yaşıma geldiğimde koka işleme tesisinde çalışmaya başladım. Laboratuarın sahibi beni kükürt kullanırken dikkatli olmam için uyardı. Ancak, koka tarlalarında çalışma deneyimim olduğundan bunu fazla önemsemedim. İşlenmiş kurşunu kuruturken ellerim ateşe değmiş gibi yanmaya başladı, bağırdım, bağırdım ve sonra bayılmışım. Arkadaşlarım beni önce bir sağlık ocağına, sonra da dört saatlik mesafede bir hastaneye götürdüler. Param olmadığından tedavi olamadım, sigortalı da değildim. Çünkü, doğumda beni nüfusa kaydettirmemişlerdi ve elimde resmi herhangi bir kimlik de bulunmuyordu. Nüfusa kaydolmanın bu kadar önemli olabileceğini daha önce hiç düşünmemiştim.

Ek F Bilgi Toplama Etkinlikleri

Hakların Sınıflandırılması[1]

Bu etkinlik, çocuklara, kendileri açısından hangi hakların daha önemli olduğunu düşünme, bu hakları kendi dillerinden ifade etme ve kendi topluluklarında aynı hakların daha iyi gerçekleşebilmesi için neler yapılabileceği konusunda kafa yorma fırsatları verecektir.

Kullanılacak malzemeler

- Boş kartlar (her grup için 9 kart)
- Çocuk Haklarına dair Sözleşme'nin çocuk dostu ve herkesin görebileceği büyüklükte bir versiyonu
- Boyalı kalemler/işaret kalemleri/mürekkepli işaret kalemleri
- Boş-büyük kağıt

Yöntem

Adım 1: Çocuk Haklarına dair Sözleşme'nin çocuk dostu versiyonunun herkesin görebileceği bir yere yerleştirilmesi.

Adım 2: Çocukların küçük gruplara ayrılması, her grubun, kendileri açısından en fazla önem taşıyan dokuz Sözleşme maddesini belirlemesi. Çocuklar, belirledikleri bu hakları, her kart üzerine bir hak olmak üzere ellerindeki boş kartlara yazacaklar.

Adım 3: Gruplar kendileri açısından en önemli maddeleri belirledikten sonra, kendilerine, bu hakları kendi dilleriyle ifade etmeleri söylenecek. Çocuklar, bunun için, örneğin bir resim çizebilirler, küçük bir oyun sahneleyebilirler veya kısa bir öykü yazabilirler. Bütün maddelerde, bu hakka saygı gösterilmesi veya gösterilmemesi halinde nasıl durumlar ortaya çıkabileceği gösterilebilir.

Adım 4: Çocuklar maddeleri nasıl ifade edeceklerini belirledikten sonra, onlara, bu haklara kendi topluluklarında ve/veya ülkelerinde daha iyi saygı gösterilmesi için neler yapılabileceğini sorun.

Adım 5: Her grup, seçtiği maddeleri söylesin, bu hakları nasıl ifade ettiklerini göstersin ve bunların kendi toplumlarında daha iyi yaşama geçirilmesine ilişkin önerilerini sunsun. Hangi maddelerin gündeme getirildiğini, çocukların bu hakları nasıl gördüklerini ve hangi önerilerde bulunduklarını iyi izleyin.

Adım 6: Bu alıştırmayı, tartışma ve çocuklardan geri bildirim alarak sürdürün. Tartışmada çocukların neden başka maddeleri değil de bu maddeleri seçtiklerini, neden belirli önerilerde bulunduklarını vb. ele alın.

Geleceğimiz[2]

[1] Bu alıştırmanın uyarlandığı kaynak: D@dalos Eğitim Hizmetleri- İnsan Hakları: Dersler için İpuçları <http://www.dadalos.org/int/Menschenrechte/Lehrerteil/tipps.htm#Unterrichtsbeispiele>.

Bu etkinlik çocuklara topluklarının geleceği ve ideal bir toplumun nasıl olması gerektiği konusunda düşünme fırsatı tanır.

Kullanılacak malzemeler

- Kağıt (normal ve büyük boy)
- Boya/kalem/işaret kalemi
- Renkli kalem, boncuk, midye kabuğu, kağıt vb. gibi kolaj için kullanılacak malzemeler
- Zamk

Yöntem

Adım 1: Değişim kavramını tanıtmak amacıyla, çocuklara yaşadıkları topluluğun birkaç yıl önce nasıl olduğunu düşünmelerini söyleyin – yalnızca görünüş olarak değil, gerçekleştirilen etkinlikler açısından da. Ardından, nelerin değiştiğini ve bu değişikliklere kimlerin karar verdiğini söyleyin.

Adım 2: Ardından, çocuklardan, kendilerine danışılsaydı neleri değiştirip neleri değiştirmeyecekleri konusunda bir "beyin fırtınası" yapmalarını isteyin.

Adım 3: Başka kişiler için verilen kararlarla çocuk hakları arasındaki ilişkileri tartışın. Başkalarını etkileyecek kararlarda ÇHS'nin uygun bir çerçeve olup olmadığını çocuklara sorun. Uygunsa neden? Değilse neden?

Adım 4: Çocuklara küçük gruplar oluşturmalarını söyleyin. Küçük kağıtları ve kalemleri dağıtın ve gruplara ideal bir topluluğun nasıl olması gerektiğini çizerek göstermelerini söyleyin.

Bu işe başlamalarını sağlamak için onlara şu tür sorular yöneltin: Topluluklarında ne tür haklar elle tutulur düzeyde var olacak? Çocuklar böyle bir toplulukta kendilerini nasıl hissedecek? Onların böyle hissetmelerini nr sağlayacak? Bunun sağlanması için hangi kaynaklar gerekiyor? İdeal topluluklar hangi hizmetlere ulaşılabilecek (doktor, diş hekimi, hastane, vb.)? İnsanlar ne tür işlerde çalışacak? Hangi işleri kimler yapacak? Eğitim nasıl olacak? Eğitimden kimler yararlanabilecek? Çevre nasıl olacak?

Çocuklardan her konuda çözüme ulaşmaları beklenmemelidir, ancak onlara düş güçlerini kullanmaları için imkan tanıyın. Bilsinler ki, belirli bir duygunun veya hakkın yaşama nasıl geçirileceğini bilmiyorlarsa bunda bir sorun yoktur. Böyle de olsa, bu hakkın veya duygunun gerçekleşmesini istemeleri haklarıdır.

Adım 5: Gruplar taslaklarını hazırladıktan sonra daha büyük kağıtları dağıtın ve ellerindeki malzemeleri bu kağıtlar üzerinde bir araya getirmelerini söyleyin. Çocuklar, ellerindeki malzemeleri kullanarak, düşlerindeki ideal toplumu simgeleyen "kolaj" çalışması yapacaklardır.

---

[2] Bu alıştırma HREA'nın online İnsan Hakları Eğitimi Kütüphanesi'nden uyarlanmıştır: <www.hrea.org/erc/Library/display_doc.php?url=http%3A%2F%2Feycb.coe.int%2Fcompass%2Fen%2Fcontents. html&external=N>.

Adım 6: Ardından, her grup, belirli bir süre içinde hazırladıkları ideal toplumda neleri ve neden gözettiğini diğerlerine anlatacaktır. Hazırladıkları topluluk, bugünkü gerçek topluluklarından hangi açılardan farklı? Hangi yönlerden benziyor? Bu sırada, diğer çocuklar kendi görüş ve yorumlarını açıklayacak ve sunum yapan gruba sorular yöneltecektir.

Adım 7: Bu etkinliğin ardından çocuklara yeniden bir bilgilendirme yapılması çok önemlidir. Bu işe, gruplarında nasıl çalıştıklarını, kararlarını nasıl aldıklarını, işin nasıl yürüdüğünü sorarak başlayabilirsiniz. Ek sorular ise şunlar olabilir: Gruptaki herkes çalışmaya katılabildi mi? Herkes kendi yeteneklerini ortaya koyabildi mi? Çocuklar kendi geleceklerinin mimarları olmaktan mutluluk duydular mı? Fikirlerinin bir gün gelip gerçekleşebileceğine inanıyorlar mı? Yetişkinler onların görüşlerini dinlemeye hazır mı? Öyleyse ve değilse, neden? Yurttaşlar olarak, çocukların kendi fikirlerinin gerçekleşmesine katkıları ne olmalı? Gelecekte yer alacakları topluluklar içinde hakları ve sorumlulukları neler olacak?

Ek G Değerlendirilen Örnek Durumlar

Angola: İnsan Hakları Gözlem, 2003, Unutulan Savaşçılar: Angola'da Çocuk Askerler, 11 Eylül 2006, <http://www. crin.org/docs/resources/treaties/crc.37/Angola_HRW_ ngo_report.pdf>

Belçika: Ne Düşünüyorsunuz, 2002, Bu Benim Görüşüm, 11 Eylül 2006, <http://www.crin.org/docs/resources/ treaties/crc.30/belgium_child_ngo_report_eng.doc>

Kamboçya: HDK Çocuk Hakları Komitesi, 1999, Kamboçya HDK Raporu, 8 Eylül 2006

Kolombiya: Coalición contra la vinculación de niños, niñas y jóvenes al conflicto armado en Kolombiya, 2005, Kolombiya'da çocuk haklarının durumu ile ilgili olarak hükümet tarafından hazırlanan rapora alternatif rapor, Şubat 21 2007, <http://www.crin. org/docs/Colombia_COALICO_HDK_Report_EN.pdf>

Danimarka: Ulusal Çocuk Konseyi, 2005, Danimarka'nın BM Çocuk Hakları Komitesi'ne sunduğu Üçüncü Periyodik Raporla ilgili ek Çocuk Görüşü Raporu, 13 Eylül 2006, <http://www.crin.org/docs/resources/ treaties/crc.40/Denmark_youth_ngo_report.pdf>

Mısır: Çocuk Hakları HDK Koalisyonu, 2001, Mısır'da Çocuk Hakları Konulu HDK Raporu, Mısır, 30 Mart 2007, <http://www.crin.org/docs/resources/treaties/ ÇHS.26/egypt_ngo_report.pdf>

Gana: Gana Çocuk Hakları Koalisyonu, 2005, Gana'daki HDK'ların Gana'da Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin Uygulanması Konusunda BM Çocuk Hakları Komitesi'ne Sundukları Rapor, , 13 Eylül 2006, <http://www.crin.org/docs/Ghana_GNCRC_ngo_ report.doc>

Hindistan: Çalışan Çocuklar Ulusal Hareketi, 2003, Çalışan Çocuklar Ulusal Hareketi Tarafından Hazırlanan Alternatif Rapor, Hindistan, 6 Eylül 2006, <http://www.crin.org/ docs/resources/treaties/crc.35/India_NMWC_ngo_report. doc>

Jamaika: Jamaika Çocuk Hakları Koalisyonu, 1998, Hükümet Dışı Kuruluşların Yazılı Sunumu, 13 Eylül 2006 <http://www.crin.org/docs/resources/ treaties/crc.33/Jamaica_ngo_report.doc>

Japonya: Sesimizi ÇHK'ya Duyuracak Çocuk Grubu, Japonya'dan Çocukların Sesleri, Bolluk Toplumunda Sesini Duyuramamak, 13 Eylül 2006 <http://www.crin.org/docs/ resources/treaties/crc.35/japan_children_ngo_report.doc>

Kırgız Cumhuriyeti: Gençlik İnsan Hakları Grubu, 2004, Alternatif HDK Raporu, 13 Eylül 2006, <http://www. crin.org/docs/resources/treaties/crc.37/kyrgyzstan_ngo_ report.doc>

Letonya: Letonya Save the Children, 2006, Letonya'da Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin Uygulanması Konusunda 2006 Yılında Cenevre'de Yapılacak Oturumda Ele Alınmak Üzere BM'ye İletilen Rapor, 13 Eylül 2006, <http://www.crin.org/docs/ber_ zin_EN_ist.pdf>

Hollanda: Hollanda Çocuk Hakları HDK Koalisyonu, 2002, Hollanda'da Çocuk Hakları ile ilgili Gençlik Raporu, 8 Eylül 2006, <http://www.crin.org/ docs/resources/treaties/crc.35/ Netherlands_youth_ngo_ report.pdf>

İsveç: HDK Çocuk Hakları Ağı, 2004, İsveçli Çocukların, Gençlerin ve Yetişkinlerin Cenevre'deki BM Çocuk Hakları Komitesi'ne ilettikleri rapor 2004, 8 Eylül 2006, <http://www.crin.org/docs/resources/ treaties/crc.38/İsveç_ngo_report_NC.doc>

Uganda: İnsan Hakları Gözlem, 2005, Ne Kadar Az Bilirlerse O Kadar İyi, 11 Eylül 2006, <www.crin.org/docs/ resources/treaties/crc.40/Uganda_hrw_aids_ngo_ report.pdf>

Birleşik Krallık: Çocuk Derneği, 1999, Bu Durum Adil Değil, Gençlerin Çocuk Haklarına ilişkin Düşünceleri, 6 Eylül 2006, <http://www.crin.org/docs/resources/treaties/crc.31/ Children's_Society.doc>

Sözlük

Alternatif/Gölge Rapor: Bir HDK, sivil toplum kuruluşu veya bir çocuk grubu tarafından, belirli bir hükümetin Çocuk Haklarına dair Sözleşme çerçevesindeki yükümlülüklerini yerine getirme açısından sağladığı ilerleme ile ilgili olarak kendi görüşlerini Çocuk Hakları Komitesi'ne iletmek üzere sunduğu rapor.

Bilinçli Onay: Katılımla ilgili olarak neler bekleyebilecekleri ve kendilerinden neler beklendiği açıklanan katılımcıların bu bilgilenme ışığında verdikleri onay.

Birleşmiş Milletler (BM):1945 yılında barışı, insan haklarını ve güvenliği sağlamak üzere kurulmuş, 192 ülkeyi bir araya getiren uluslararası kuruluş.

Çocuk: 18 yaşından küçük kişi.

Çocuk Delege: Çocuk haklarına ilişkin görüşlerini ve düşüncelerini Komite'ye sunmak üzere seçilmiş çocuk.

Çocuk Hakları Komitesi: Çocuk Haklarına dair Sözleşme'nin Taraf Devletlerce uygulanmasını izlemekten ve Sözleşme hedeflerinin gerçekleştirilmesi için hükümetlere ve Genel Kurula önerilerde bulunulmasından sorumlu uzmanlardan oluşan kurul.

Çocuk Haklarına dair Sözleşme (ÇHS): İki ülke hariç dünyadaki bütün ülkeler tarafından onaylanan, bugüne dek en geniş kabul gören insan hakları anlaşması; Sözleşme, çocukların ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve siyasal haklarına geniş biçimde yer vermektedir. Ülkeler ÇHS'yi imzalayarak çocukları merkeze almayı, çocukların insan haklarını korumayı taahhüt etmiş olurlar.

Çocuk Koruma Politikası: Belirli bir ülkedeki veya kesimdeki çocukların güvenliği ve esenliğinin sağlanması için hazırlanmış usuller, ilkeler ve kılavuzların tamamı.

Devlet/Periyodik Rapor: Çocuk haklarının uygulanmasında sağladıkları ilerlemeleri bildirmek üzere Taraf Devletlerin Çocuk Hakları Komitesi'ne sundukları rapor.

Ergen: 12 yaşından büyük, ancak 18 yaşına gelmemiş çocuk.

Genç: "Ergen" için kullanılan alternatif terim

Genç Kişi: "Çocuk" karşılığı kullanılan alternatif bir terim.

Genç Yetişkin: 18 yaşından büyük olup henüz tam anlamda yetişkinliğe geçiş yapmamış kişi.

Genel Görüşme Günü: Çocuk Hakları Komitesi yılda bir kez, Eylül ayında yaptığı oturumda, ÇHK'de yer alan bir hüküm uyarınca Genel Görüşme açarak hükümetlere daha ayrıntılı tavsiyeler geliştirir. Here yıl, çocuklar, HDK'lar ve uzmanlar, Komite'nin ilgili taraflarla (BM kuruluşları, Komite üyeleri, HDK'lar, akademisyenler, hukukçular, çocuklar vb.) yapacağı bir günlük toplantıya bilgi girdisi mahiyetinde yazılı belgeler sunmaya davet edilirler.

İsteğe Bağlı Protokoller: Sözleşme'de yer alan haklar, iki ek anlaşmayla daha güçlendirilmektedir. Bunlar, Çocuk Satışı, Çocuk Fuhşu ve Pornografisi ile ilgili İsteğe Bağlı Protokol ile Çocukların Silahlı Çatışmalarda Yer Almaları konusundaki İsteğe Bağlı Protokol'dür.

Onaylanmışlık: Bir ülkenin yönetiminin ÇHS'yi onayladığı, böylece anlaşmaya taraf olduğu (Taraf Devlet) anlamına gelir. Böylece, anlaşmayı imzalayıp onaylayan devlet için bu anlaşma bağlayıcı olur.

Raportör: Çocuk Hakları Komitesi'nin, başlıca sorumluluğu belirli ülkelerdeki süreçleri izlemek olan üyesi. Raportörün sorumlulukları arasında ön oturumu başkanlık etmek, çeşitli raporları gözden geçirmek (sonuç gözlemleri dahil) ve ülkelerdeki yetkililerle işbirliği yapmak yer alır.

Sosyal Mekan: Kolektif roller, sorumluluklar ve inançlar temelinde bir kişinin kendi toplumu içinde kişisel olarak işgal ettiği yer.

Taraf Devlet: Bir ülkenin yönetimi, anlaşmayı imzalayıp onayladıktan sonra bu anlaşmanın tarafı olur ve dolayısıyla anlaşma bu ülke açısından bağlayıcılık kazanır.

Tematik Rapor: Belirli bir konuda hükümetin raporunda yer alanlara ek bilgi vermek üzere bir HDK, sivil toplum kuruluşu veya çocukların öncülüğündeki bir grup tarafından sunulan rapor.

Yönlendirme Komitesi: Alternatif rapor hazırlanması sürecinde ortalama bir çocuğa göre daha fazla işin içine giren ve ek sorumluluklar üstlenen temsilci niteliğinde çocuklardan oluşan grup.

Kaynakça ve Ek Kaynaklar

BM Genel Kurulu Özel Çocuk Oturumuna Çocukların Katılımından Çıkan 12 Ders. International Save the Children Alliance, 2004.

Çocuk Hakları Komitesi'ne Rapor Sunan HDK'lar için Kılavuz, gözden geçirilmiş basım 1998. Çocuk Hakları HDK Grubu, Cenevre.

Commonwealth Sekreterliği Genç ve Çocuk Katılımı Elkitapları dizisi, 2005.

Allen, Denise, Oturum Öncesi Toplantılarda Çocuk Katılımı. Jenn Miller tarafından telefonla yapılan görüşme, 15 Mayıs 2007.

Bissell, Susan, Periyodik Rapor Süreçlerine Çocuk Katılımı. Jenn Miller tarafından e-mail aracılığıyla yapılan görüşme, 6 Şubat 2007.

Black, M., Zihinlerin ve Fırsatların Önünün açılması: Çalışan çocuklara yönelik eyleme çocuk katılımı. International Save the Children Alliance, 2004.

Collins, T., Çocuk Haklarının İzlenmesinde Çocuk Katılımı. 2006.

Cronin, K., Kirby, P., Lanyon, C., Sinclair, Ruth, Bir Katılım Kültürü Yaratılması: Politika, planlama, sunum ve değerlendirmeye çocukların ve gençlerin dahil edilmesi elkitabı. Ulusal Çocuk Bürosu, Londra, 2003.

Hollanda Çocuk Hakları HDK Koalisyonu, 2002. Hollanda'da Çocuk Hakları ile ilgili Gençlik Raporu, 8 Eylül 2006, www.crin.org/docs/resources/treaties/crc.35/ Hollanda_youth_ngo_report.pdf.

Uluslararası Ortamlarda Çocuklardan ve Ergenlerden Bilgi Toplanmasına Etik Yaklaşımlar: Kılavuzlar ve kaynaklar (2005). Nüfus Konseyi. Washington, 2005.

Garnelas, Carla, 12. Madde Aracılığıyla Periyodik Rapor Süreçlerine Çocuk Katılımı. Jenn Miller tarafından e-mail aracılığıyla yapılan görüşme, 21 Şubat 2007.

Kendi Arka Bahçemizde: Çocuk Hakları Öğrenme Kılavuzu, UNICEF, Kanada Yayın Verileri Katalogu, 1995.

Lansdown, G., Gelişen Yetenekler ve Katılım. Kanada Uluslararası Kalkınma Ajansı, 2005

Lansdown, G. Demokratik Karar Süreçlerin Çocuk Katılımın Artırılması . UNICEF. Floransa, 2001.

Letonya Save the Children, 2006. Letonya'da Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin Uygulanması Konusunda 2006 Yılında Cenevre'de Yapılacak Oturumda Ele Alınmak Üzere BM'ye İletilen Çocuklar Tarafından Hazırlanmış Rapor, 13 Eylül 2006, www.crin.org/docs/ber_zin_EN_ ist.pdf.

Ulusal Çocuk Konseyi, 2005. Çocukların Görüşü: Danimarka tarafından BM Çocuk Hakları Komitesi'ne sunulan üçüncü periyodik rapora ek, 13 Eylül 2006, www.crin.org/docs/resources/treaties/crc.40/Danimarka_ youth_ngo_report.pdf.

O'Kane, C, Yurttaşlar ve Sosyal Değişim Ortakları olarak Çocuklar ve Gençler, Kavramların Keşfi, Save the Children Güney ve Orta Asya Bölgesi. Nepal, 2003.

O'Kane, C., Yurttaşlar ve Sosyal Değişim Ortakları olarak Çocuklar ve Gençler, Deneylerden Öğrenmek, Save the Children Güney ve Orta Asya Bölgesi, Nepal, 2003.

Parfitt, Brent. ÇHK üyesi. Periyodik Rapor Süreçlerine Çocuk Katılımı. Jenn Miller tarafından yapılan görüşme, 16 Şubat 2007.

Demek Çocukların Görüşlerine Başvurmak İstiyorsunuz? Örnek Uygulamalar için Elkitabı . International Save the Children Alliance, 2003.

Theis, Joachim, Periyodik Rapor Süreçlerine Çocuk Katılımı. Jenn Miller tarafından e-mail aracılığıyla yapılan görüşme, 30 Kasım 2006.

Çocuk Derneği, 1999, Bu Adil Değil! Çocuk Hakları Konusunda Gençlerin Düşünceleri, 6 Eylül, 2006, www.crin.org/docs/resources/treaties/crc.31/Children's_ Society.doc.

Veitch, H., Danışma Süreçlerine Çocuk Katılımı Elkitabı. Çocuk Katılımı Kuruluşlar Arası Çalışma Grubu. Bangkok, 2006.

Ne Düşünüyorsunuz? 2002. Bu Benim Görüşüm, 11 Eylül 2006, www.crin.org/docs/resources/treaties/ crc.30/belgium_child_ngo_report_eng.doc.

Değişimin Özneleri Olarak Çocuklar: ÇHS Periyodik Raporlarına Çocuk Katılımının Değerlendirilmesi

Giriş

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Çocuk Haklarına dair Sözleşme'yi (ÇHS) 20 Kasım 1989 tarihinde oybirliğiyle kabul etmiştir. ÇHS, çocukların statüsüyle ilgili evrensel ilkeleri ve normları tanımlayan hakları içeren kapsamlı bir belgedir ve çocukların medeni, siyasal, ekonomik, sosyal ve kültürel haklarına geniş biçimde yer vermektedir.[1]

ÇHS dünyada en geniş kabul görmüş insan hakları anlaşması olmakla birlikte[2] , Taraf Devletlerin bu Sözleşme'ye ne ölçüde uyduklarının izlenmesine yönelik mekanizmalarda birtakım boşluklar vardır. Halen, Taraf Devletlerin bu sözleşme çerçevesindeki yükümlülüklerini yerine getirmeleri periyodik rapor süreçleriyle izlenmektedir. Bu çerçevede Taraf Devletler kendi egemenlik alanlarında sözleşmenin uygulanmasını izlemekte ve bu konuda Çocuk Hakları Komitesi'ne periyodik raporlar sunmaktadır. Taraf Devletlerin ilk raporlarını Sözleşme'yi onayladıkları (veya kabul ettikleri) tarihten iki yıl sonra, ardından gelecek raporları da her beş yılda bir sunmaları gerekmektedir.

Rapor verme, değerli bir süreçtir; çünkü bu süreç "uluslararası bir anlaşmanın gereklerinin yerine getirilmesinde, düşmanca olmayan bir izleme çalışması için, Taraf Devlet ile bağımsız uzmanlar arasında yapıcı bir diyalogu beraberinde getiren bir forum oluşturmaktadır."[3]

Rapor süreci Komite ile Taraf Devletler arasında diyalog için fırsat oluşturmanın ötesinde, sivil toplum için de önemli bir araçtır. Çünkü sivil toplum bu araç sayesinde Taraf Devletleri çocuklara yönelik yükümlülükleri konusunda sorgulayabilmektedir.

Komite, ÇHS'nin uygulanmasının izlenmesi ve raporlanması süreçlerine HDK'ların katılımını aktif biçimde özendirmiştir.[4]

Dahası, Komite, rapor sürecine çocukların katılımını da özendirmiştir. Çocuklar, Çocuk Hakları Komitesi'ne, Komite'ye rapor veren yetişkinlerin hükümet dışı kuruluşları aracılığıyla veya kendi çocuk kuruluşlarıyla ulaşabilmektedir.

---

[1] Çocuk Hakları Komitesi'ne Rapor Sunan Hükümet Dışı Kuruluşlar için Kılavuz, gözden geçirilmiş 1998 basımı, Çocuk Hakları HDK Grubu, Cenevre.

[2] Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne taraf devlet sayısı 192'dir. İstisnalar, ABD ve Somali'dir.

[3] Genel Sekreterin Raporu: uluslararası insan hakları belgeleri ve Birleşmiş Milletler Anayasası çerçevesinde mevcut iletişim ve araştırma usulleri ve uygulamalarının karşılaştırmalı özeti, Kadının Statüsü Komisyonu, 40. Oturum, E/CN.6/1997/4, 21 Ocak 1997, paragraf 11.

[4] Anlaşma organlarının rapor sürecinde sivil toplumun görüşlerini alması yaygın bir uygulama olmakla birlikte, bununla ilgili usulleri standartlaştıranlar yalnızca Çocuk Hakları Komitesi ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi'dir.

Çocukların rapor sürecine katılımları henüz yaygın bir uygulama olmamakla birlikte, çocuk katılımına yönelik ilgi ve destek giderek artmaktadır. Çocuk katılımı bağımsız olabileceği gibi, yetişkin HDK'larının hazırladıkları alternatif raporlara katılım yoluyla da olabilmektedir. Örneğin, yetişkinlerin çektiği kimi çocuk hakları kuruluşları, gölge/alternatif raporların hazırlanması sürecinde çocuklara danışmışlardır. Bunun yanı sıra, çocukların kendi raporlarını hazırlamak üzere girişimde bulundukları ve Komite ile doğrudan ilişki kurdukları örnekler de vardır.[5] Kimi hükümetler ise, sürece çocukları da katkı girişimlerinde bulunmuştur[6]. Bununla birlikte, bu raporun amaçları açısından, odak noktayı HDK'lar ve çocuk kuruluşları oluşturmaktadır.

Komite, çocukların katılım haklarına ilişkin anlayışı geliştirmek amacıyla, son dönemde bu konuya özellikle ağırlık vermiştir. 2006 yılında Komite, Genel Görüşme Gününü çocukların katılım haklarına ayırmıştır ve bu görüşmeler sonucunda Komite tavsiyeler dile getirmiş[7] ve Taraf Devletlerin katılım hakkını yaşama geçirmedeki görevlerini ele alan bir Genel Görüş yayınlamıştır. Genel Görüşme vesilesiyle Komite'nin dile getirdiği tavsiyelerden biri sonucunda Taraf Devletler ve HDK'lar, ÇHS'nin uygulanmasının izlenmesi sürecine çocukları da doğrudan katma kararı almıştır.[8]

World Vision Kanada, Komite'nin tavsiyelerine yanıt olarak, bir araştırma projesi başlatmıştır. Bu araştırmadan amaçlanan, çocukların rapor sürecine katılımlarını sistematik biçimde analiz etmek ve rapor sürecine çocuk katılımını kolaylaştırmak isteyenlere yardımcı olacak kapsamlı bir kılavuz ortaya çıkarmaktır.[9]

Elinizdeki bu rapor, çocukları da sürece katan alternatif raporlara ilişkin World Vision özetidir. Bu araştırma, çocukların rapor sürecine katılımları konusundaki bilgi eksikliğini gidermeye yöneliktir ve World Vision bu raporun çocukların bu alandaki katılımlarını geliştirip güçlendirmeye yarayacağını ummaktadır. Analize ek olarak, bu belgede her raporun bir özeti de yer almaktadır ve gelecekteki raporlarında çocuk katılımını da dikkate alacaklar için altı kısa tavsiye dile getirilmektedir.

Alternatif Raporların Sistematik Analizi

[5] Hindistan'daki Çalışan Çocuklar Ulusal Hareketi ile Japonya'daki Sesimizi Duyuralım Çocuk Grubu, ÇHK'ye sunulan alternatif raporlar bakımından iki örnektir.

[6] Periyodik rapor süreçlerine çocukların da katıldıkları ülkeler şunlardır: Hollanda, İsveç, Norveç, Hindistan, Birleşik Krallık, Peru, Tayland, Kamboçya (Kaynak: Çocuk Hakları Komitesi Başkanı Jaap Doek ile yapılan görüşme, Temmuz 21, 2006).

[7] Çocuk Hakları Komitesi, 2006, Çocuğun Dinlenilmesi Hakkı Konusunda Genel Görüşme Günü, 24 Mayıs 2007, <http://www. ohchr.org/english/bodies/crc/docs/discussion/Final_Recommendations_ after_DGD.doc>.

[8] Çocuğun Dinlenilmesi Hakkı Konusunda Genel Görüşme Günü, Çocuk Hakları Komitesi, 2006, paragraf 31 ve 34.

[9] Değişimin özneleri olarak çocuklar: ÇHS periyodik raporlarına çocuk katımı ile ilgili kılavuzlar.

Komite'ye sunulan çeşitli alternatif raporlar incelenirken görülen en belirgin nokta, çocukların veya ergenlerin yazdıkları veya yazılmasına katkıda bulundukları raporların olmayışıydı. World Vision bu araştırma için analiz edilmek üzere 16 rapor belirlemiştir: Angola, Belçika, Kamboçya, Kolombiya, Danimarka, Mısır, Gana, Hindistan, Jamaika, Japonya, Kırgız Cumhuriyeti, Letonya, Hollanda, İsveç, Uganda ve Birleşik Krallık. Bu raporlardan üçü (Belçika, Hindistan, Japonya) çocuklar tarafından yazılmıştır. Bu 16 rapor seçilirken, elektronik ortamda hazır alternatif raporlara göz atılmış[10] , bu arada çocuk katılımı uzmanları tarafından özel olarak tavsiye edilmiş kimi raporlar da dikkate alınmıştır.

Rapor süreçlerine katılan çocukların sayısı örneğin Uganda'da 15-20 çocuktan Letonya'da 9 bin çocuğa kadar olmak üzere büyük farklılıklar göstermiştir. Raporlardan yalnızca 11'i katılan çocuk sayısı konusunda bilgi vermekteydi (ki bunların da beşi yaklaşık sayılardı). 6 rapor katılan çocukların yaşlarını da belirtiyordu. Aslında, su sayıların katılan çocuk sayısını ve en sık katılanların yaşlarını tam olarak yansıtmadığı söylenebilir.

Süreçlere katılan çocukların yaşları da büyük farklılıklar göstermekteydi. Örneğin bir ülkede (İngiltere) 12 aylık bir bebek katılırken, Belçika'daki süreçte 20 yaşında bir genç de yer alıyordu.

Ancak katılım açısından en ağırlıklı yaş grubunu 9-17 oluşturmaktaydı. (Belçika, Danimarka, Mısır, Letonya, Hollanda, Birleşik Krallık). Çocukları katılım için bir araya getirmede başvurulan en yaygın yol ise, çocuklarla teması olan başka kuruluşlarla temasa geçilmesiydi (Belçika, Letonya, Hollanda, Uganda, Birleşik Krallık). Bu yaklaşım, çoğu kez "görünmez" durumda olan veya mülteciler, engelliler, okul dışı kalanlar gibi kendi toplumlarında marjinalliğe itilmiş çocuklara seslerini duyurmaları için fırsat tanımada kullanılmıştır. Rapor sürecine katılmaları için çocukların nasıl bir araya getirildiğini açıklayan yedi rapordan beşinde bu yaklaşıma başvurulmuştur.

Üç kuruluş (Belçika, Letonya, Hollanda) tarafından kullanılan bir diğer yöntemde , gazete ve Internet gibi medya kanallarına başvurulmuştur ve bir örnekte de (Hollanda) gençlikle ilgili kuruluşlara belirli bir dergi yollanmıştır. Kuruluşlar, gerek duyulan bilgileri (araştırmalar, anketler, vb.) çeşitli medya kanallarından ilan etmişler ve bunlarla ilgilenen çocukları yanıt vermeye çağırmışlardır. Gözden geçirilen raporlarda yer alan bilgilere göre, bilgileri medya kanalıyla ileten kuruluşlar sürece toplam bin kadar çocuğu dahil etmişlerdir.

Başvurulan diğer yöntemler arasında, raporu hazırlayan kuruluşlarda daha önceden ilişkili çocukların sürece katılması (Hindistan, Birleşik Krallık) ve öğrenci konseyleriyle temasa geçilmesi (Danimarka) yer almaktadır. Raporlardan dördü (Belçika, Letonya, Hollanda, Birleşik Krallık) ülkelerindeki çocukların görüş ve düşüncelerini almak için çeşitli yöntemlerin bir bileşimini kullanmıştır.

Çocukların görüş ve düşüncelerini derlemede kullanılan yöntemler başlıca dört tekniğe dayanmaktadır: araştırmalar/anketler, görüşmeler, konferanslar ve çalıştaylar. Üç rapor (Angola, İsveç, Uganda) dışında diğer bütün raporlarda bu tekniklerin bileşimi kullanılmıştır. Raporlardan altısı (Angola, Danimarka, Japonya, Hollanda, Uganda, Birleşik Krallık), kullanılan metodoloji hakkında bilgi vermektedir. Buna karşılık üç rapor (Danimarka,

[10] Çocuk Hakları Enformasyon Ağı, Çocuk Hakları Komitesi'ne sunulan alternatif raporlarla ilgili elektronik veritabanını web sayfasında bulundurmaktadır: <www.crin.org>.

Hollanda, Birleşik Krallık) dışında bu konudaki bilgi çok kısadır. Bir raporda (Letonya) görüşmelerin içeriği verilirken, diğer bir raporda (Birleşik Krallık) bilgi toplamada kullanılan çalıştayların ve etkinlik belgelerinin örnekleri sunulmaktadır. Ayrıntı verilmemesi ve belirlenen yöntemlerin çeşitlilik göstermesi nedeniyle bir karşılaştırma yapılması güçtür. Gözden geçirilen bütün raporların bir özeti, her kuruluşun kullandığı yöntemlerle birlikte bir sonraki bölümde verilmektedir.

16 rapordan sekizi (Angola, Kamboçya, Kolombiya, Mısır, Gana, Kırgız Cumhuriyeti, İsveç, Uganda) çocukların yanı sıra yetişkinlerden de bilgi toplamıştır. Yetişkinlerin görüşleri resmi görevlilerle yapılan görüşmelerden (Angola, Kolombiya, Kırgız Cumhuriyeti, Uganda), HDK'lardan (Angola, Gana, Kırgız Cumhuriyeti, İsveç, Uganda), raporun ele aldığı konularda deneyimli kuruluşların temsilcilerinden (Gana, Kırgız Cumhuriyeti, Uganda), dinsel önderlerden (Angola, Uganda) ve gene raporun kapsadığı konularda bilgili ve deneyimli kişilerden (Angola, Kamboçya, Mısır, Kırgız Cumhuriyeti, Uganda) derlenmiştir. HDK raporları (Uganda) gibi ek kaynaklar ve akranlarca yayınlanan yazılar (Uganda) da kullanılmıştır.

Raporların odaklandıkları konulara gelince; beş rapor (Mısır, Gana, Hindistan, Jamaika, İsveç) özel olarak Taraf Devlet raporunda yer verilen konulara veya Komite'nin tavsiyelerine odaklanmıştır. Diğer raporlar (Angola, Belçika, Kamboçya, Kolombiya, Danimarka, Japonya, Kırgız Cumhuriyeti, Letonya, Hollanda, Uganda, Birleşik Krallık), özel olarak daha önceki raporlarda dile getirilenler üzerinde durmak yerine söz konusu ülkede çocuk olmanın ne anlama geldiği üzerinde odaklanmıştır.

Raporlardan 12'si (Belçika, Kamboçya, Kolombiya, Mısır, Gana, Hindistan, Jamaika, Kırgız Cumhuriyeti, Hollanda, İsveç, Birleşik Krallık) ÇHS'nin kapsadığı bütün alanlara ilişkin bilgiler içermektedir (ayrıca, doğrudan doğruya Devlet raporuna yanıt niteliği taşıyan 5 rapor da Sözleşme'nin kapsadığı bütün alanlara ilişkin bilgi içermektedir).

Diğer altı rapor, özel olarak belirli çocuk gruplarına yönelik konulara odaklanmıştır: örneğin, çalışan çocuklar (Hindistan); etnik azırlıklara mensup çocuklar (Letonya); özel gereksinimleri olan çocuklar (Letonya); ana baba bakımından yoksun kalmış çocuklar (Letonya) ve silah altına alınmış çocuklar (Angola) gibi. Bu altı rapor, seçilmiş gruplardan çocukların görüşlerini yansıtmanın ötesinde, ayrıca kimi somut konulara da yer vermiştir: örneğin HIV/AİDS (Uganda); yetişkinlerin çocuklara davranışları (Danimarka); okullardaki durum (Danimarka, Letonya, Japonya); sağlık (Danimarka); katılım (Danimarka); aile (Japonya) ve Sözleşme'nin genel anlamda uygulanması gibi.

Bütün raporlarda yer verilen ortak bir tema, çocuk haklarının ve bu haklara erişimin nasıl geliştirilebileceğine ilişkin önerilerdir. Üçü hariç (Belçika, Japonya, Uganda) raporların hepsinde çocuk haklarının nasıl geliştirilebileceğine ilişkin öneriler yer almaktaydı ve önerilerin çocuklar tarafından dile getirildiği sekiz raporda net biçimde belirtilmiştir (Kamboçya, Danimarka, Hindistan, Jamaika, Letonya, Hollanda, İsveç, Birleşik Krallık).

Sistematik Analiz için Kullanılan Örnek Durumlar

Aşağıda, gözden geçirilen alternatif raporların her biri için bir özet yer almaktadır. Bu özetler, yazılı raporların değerlendirilmesi temelinde hazırlanmıştır. Raporlardan üçünde (Belçika, Danimarka, Hollanda) çocuk katılımını kolaylaştıran HDK'larla görüşmeler yapılmıştır.

Ülke: Angola
HDK: İnsan Hakları Gözlem
Tarih: Nisan 2003
Bağlantı: http://www.crin.org/docs/resources/treaties/crc.37/ Angola_HRW_ngo_report.pdf

2003 yılında yetişkinler tarafından hazırlanan ve İnsan Hakları Gözlem tarafından sunulan alternatif rapor çocuk askerler konusuna odaklanıyordu. Görüş ve düşüncelerini almak için eski çocuk askerlerle görüşmeler yapıldı. Erkek çocuklarla görüşmeler özel, kız çocuklarla olanlar ise grup ortamlarında gerçekleştirildi. Bununla birlikte rapor, kendileriyle görüşülen çocukların bu iş için nasıl seçildiklerine ilişkin bilgi vermemektedir.

Çocuk askerler konusunun ve bununla ilişkili birçok ikilemin Angola'da nasıl aşılabileceği üzerinde çeşitli öneriler dillendirilmiştir. Ne var ki, bu önerilerin çocukların kendilerinden mi geldiği belirtilmemiştir.Gene de, raporda eski çocuk askerlerin sözlerine sıkça yer verilmektedir. Raporda sunulan ayrıntılar, bu çocukların söyledikleriyle desteklenmektedir. Bu raporun kolaylaştırıcıları ayrıca resmi görevlilerinden, dinsel önderlerden, çocuk askerler konusunda uzman kişilerden ve diğer HDK'lardan da görüş almışlardır.

Ülke: Belçika
HDK: UNICEF-Ne Düşünüyorsunuz?
Tarih: 2002
Bağlantı:http://www.crin.org/docs/resources/treaties/crc.30/belgium_child_ngo_report_eng.doc

UNICEF projesi "Ne Düşünüyorsunuz" kapsamındaki periyodik rapor yetişkinler tarafından yazılmış olmakla birlikte çocuklar bu sürece logo tasarımından araştırma yöntemlerinin geliştirilmesine ve rapor formatının belirlenmesine kadar her aşamada katılmışlardır. "Ne Düşünüyorsunuz?" projesi, Belçika'daki çocukların, kendilerini etkileyen konularda yönetimin her kademesinde seslerini duyurmalarını sağlamaya yönelik bir projedir. Bununla birlikte, asıl yoğunlaşılan çalışma Komite için alternatif raporların hazırlanması olmuştur. "Ne Düşünüyorsunuz?" ilk başta UNICEF tarafından 10 farklı ülkede başlatılmıştır; bununla birlikte projenin halen faal olduğu tek ülke olarak geriye Belçika kalmıştır. Rapor kapsamında binlerce çocuk görüş ve düşüncelerini iletmiş olsa bile, bu işin asıl öncülüğünü yaklaşık 40 çocuktan oluşan bir yönlendirme kurulu yapmıştır. Yönlendirme kurulu, çeşitli kurumlara gönderilen "Ne düşünüyorsunuz?" yazısına yanıt verenlerden oluşmaktadır. Bu yazıyı alan kişilere, izleme sürecine katılmak isteyip istemedikleri sorulmuştur. Yönlendirme kurulunda, Belçika'nın çeşitli yörelerinden ve çeşitli sosyal kesimlerden çocuklar yer almıştır.

Çocukların görüşlerini almak için araştırmalar ve kısa öykülerden yararlanılmıştır. Kuruluş, araştırmayı, kendi web sayfasında, gazetelerde ve dergilerde açıklamıştır. Böylece, mümkün olduğunca çok sayıda çocuk kapsanmıştır. "Ne Düşünüyorsunuz" ekibi ayrıca Brüksel'de "Yürüyüş" adı verilen bir etkinlik de düzenlemiştir. Bu etkinlikte çocuklar siyasetçilerle bir araya getirilerek Belçika'da çocuk haklarının daha ileri düzeye çıkarılması için yapılması gerekenler tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur. Bu etkinlik sırasında dile getirilen bütün görüşler "Dilek ve Görüşler Paketi" adı altında derlenmiştir ve bu derleme daha sonra alternatif raporun hazırlanmasında kullanılmıştır. "Ne Düşünüyorsunuz?" ekibi, çocuklarla doğrudan teması olan diğer kuruluşlara yazılar göndermiş ve sürece katılıp katılmayacaklarını sormuştur. Bu kuruluşlar, engelli çocuklarla veya kendi toplulukları içinde marjinal konuma itilmiş olanlarla ilgilenen kuruluşlardı.

Raporun yazımı 1999 yılında başlamıştır ve tamamlanması iki yıl almıştır. Yönlendirme komitesi ilk olarak raporun neden gerekli olduğunu, bilgi toplamak için hangi yöntemlere başvurulacağını tartışmıştır. Yönlendirme komitesine yeni üyeler kazandırmada uğranılan başarısızlığın ardından, çeşitli medya kanallarıyla bir araştırma yapılmasının en doğru iş olacağı kararına varılmıştır.

Alınan çeşitli girdilerin özetlenmesinin güç bir iş olduğu ortaya çıkmıştır. Çünkü, girdi sağlayan çocuklar çok çeşitli kesimleri temsil etmekteydi. Yönlendirme komitesi, sonuçları analiz etmek için bütün girdileri bir sayfaya kaydetti ve her konunun ne kadar sık gündeme getirildiğiyle ilgili bir tablo hazırladı. Yönlendirme komitesi bunun ardından sonuçlara kendi girdi ve fikirleriyle yaklaştı ve hangi konulara odaklanılması gerektiğini belirledi. Yetişkinler, gerektiğinde ek bilgi toplanmasına katkıda bulunarak raporun hazırlanmasına yardımcı oldular. Örneğin, uzman kuruluşlarla temasa geçtiler; projenin bakış açısı ve hedefleri, araştırma yöntemlerinin belirlenmesinde yönlendirme komitesi için kolaylaştırıcı işlevi gördüler. Bütün bunlara karşın rapor esas olarak çocuklar tarafından kaleme alındı.

Yönlendirme komitesinin karşılaştığı sorunlardan biri de çocukların bulundukları kurumların kolaylaştırıcılarından kaynaklanmaktaydı. Komite, kurumlardaki kolaylaştırıcıların çocukların katılım açısından yeterli olmadıkları kanısını taşıdıklarını belirledi. Ayrıca, yapılacak önerilerin kendilerini güç durumda bırakabileceği kaygısını da taşımaktaydılar. Bununla birlikte komite bir başka hususu daha tespit etti: Katılan diğer çocukların elde ettikleri başarılar anlatıldığında, kolaylaştırıcıların baştaki kaygıları da giderilebiliyordu.

Yönlendirme komitesi, kapasiteleri farklı düzeylerde olan çocuklarla iletişim kurma sorununu çözmek için, tipik bir araştırma formatına başvurmak yerine, bilgi toplamak için farklı metodolojiler geliştirdi (örneğin tartışma toplantıları, beyin fırtınası, şarkı ve kolaj çalışmaları gibi). Bilgi toplama çalışmalarında üniversite öğrencileri de yer aldılar. Bu öğrenciler, değişik engellilik durumları olan 25 çocuğu farklı zaman sürelerinde izlediler ve çocukların yaşamlarını yansıtan bir "portre" çıkardılar.

Rapor, Belçika'daki çocukların statüsünün nasıl ileriye götürülebileceğine ilişkin önerilere yer vermemektedir. Bununla birlikte, ÇHS'nin ne olduğuna ve neden önem taşıdığına yeterince güçlü vurgu yapılmaktadır. Hükümet raporuna ilişkin ne düşündüklerinin doğrudan sorulması yerine, çocuklardan toplumsal çevreleri ve gündelik yaşamları hakkında yorumda bulunmaları istenmiştir. "Ne Düşünüyorsunuz?" ekibinin değerlendirmesine göre çocuk katılımı başarılı olmuştur; çünkü Çocuk Hakları Komitesi çocukların dile getirdiklerine önem vermiş, bunları sonuç gözlemlerine ve tavsiyelerine dahil etmiştir.

Ülke: Kamboçya
HDK: HDK Çocuk Hakları Komitesi
Tarih: 1999
Bağlantı: http://www.crin.org/docs/resources/treaties/crc.24/ cambodiaNGOreport.pdf

Çocuk Komitesi ve uluslararası kuruluşlarla fikir alışverişi sonucunda HDK Çocuk Hakları Komitesi tarafından yetişkinlerin hazırladığı bir rapor sunulmuştur. Çocukların görüş ve düşüncelerinin derlenmesi için aşağıdaki yöntemler kullanılmıştır: anket formları dağıtılmış, çalıştaylar ve görüşmeler yürütülmüş, çocukların kendi haklarına ilişkin düşünceleri için dış kaynaklarla temasa geçilmiştir. Ek bilgiler ise bakanlıklar ve hükümet kuruluşları aracılığıyla derlenmiştir. Çocuklara, ayrıca nihai rapor konusunda geri bildirimde bulunma fırsatı

tanınmıştır. Raporda, bu çocukların katılım için nasıl seçildiklerine, araştırmaların nasıl yürütülüp analiz edildiğine ilişkin bilgiler yer almamaktadır.

Rapor, sağlık standartları ve sağlık hizmetleri, evlat edinme, doğum kaydı ve ÇHS'nin uygulanmasını izlemeye yönelik veri toplama sistemleri gibi başlıklara odaklanmıştır. Raporda ayrıca ülkelerinde ÇHS uygulamasının nasıl ileriye götürülebileceğine ilişkin olarak çocukların dile getirdikleri önerilere de yer verilmektedir. Bilgi toplama, analiz ve rapor yazımı süreci yaklaşık bir buçuk yıl almıştır.

Ülke: Kolombiya
HDK: Coalición contra la vinculación de niños, niñas y jóvenes al conflicto armado en Colombia
Tarih: 2005
Bağlantı: http://www.crin.org/docs/Colombia_ COALICO_HDK_Report_EN.pdf

Coalición contra la vinculación de niños, niñas y jóvenes al conflicto armado en Colombia yetişkinler tarafından yapılan alternatif raporunu 2005 yılında sunmuştur.[11]

Çocukların görüş ve düşüncelerini, önerilerini almak için çeşitli yöntemler kullanılmıştır. Komite'nin bir önceki raporunda dile getirdiği tavsiyeleri tartışmak ve irdelemek, gündemdeki alternatif raporda ele alınacak başlıca temaları belirlemek amacıyla 45 çocuğun katıldığı bir ülke toplantısı yapılmıştır. Bunun yanı sıra, Kolombiya'daki askeri okulların mezunları ve öğrencileri ile görüşmeler yapılması, gençlerle konulu araştırmalar yürütülmesi gibi başka yöntemlere de baş vurulmuştur. Gençlerden bilgi toplanmasına ek olarak, kolaylaştırıcılar ayrıca hükümet yetkilileriyle de temas etmişlerdir.

Kolombiya'daki diğer kuruluşlarla ekip oluşturulması da bilgi toplama çalışmalarına yardımcı olmuştur. Kuruluşların katılımı, şu yollardan biri veya birkaçı tarafından sağlanabiliyordu: Dile getirilen tavsiyelerin Kolombiya devleti tarafından yaşama geçirilmesiyle ilgili bilgi sağlanması; Eşgüdüm Komitesi'ne katılma; taslak üzerine geri bildirimde bulunma ve nihai rapora ekler yapılması veya bu raporun dağıtılması. Alternatif rapor, ÇHS'nin uygulanmasına ilişkin bütün hususlara odaklanıyordu.

Ülke: Danimarka
HDK: Ulusal Çocuk Konseyi
Tarih: Ocak 2005
Bağlantı: http://www.crin.org/docs/resources/treaties/crc.40/ Denmark_youth_ngo_report.pdf

Ulusal Çocuk Konseyi 2005 yılı Ocak ayında yetişkinler tarafından yazılan bir rapor sunmuştur. Çocukların görüş ve düşünceleri birer günlük iki konferans yoluyla alınmıştır. Bu konferanslar 22 Eylül ve 7 Ekim 2004 tarihlerinde Køge ve Horsens'de yapılmıştır. Toplantılara, yaşları 13 ile 16 arasında değişen toplam 80 çocuk katılmıştır. Bu çocukların seçilme nedeni, kendi bölgelerinde Køge veya Horsens öğrenci konseylerinde yer almalarıdır.

Tema seçimi için de bir süreç düzenlenmiştir. Burada çocuklardan, Danimarka'daki çocuklar için olumlu neler olduğu ve nelerin daha iyi olabileceği konusundaki görüşleri alınmıştır. Temalar, Ulusal Çocuk Konseyi'nin 2004 yılındaki çocuk paneli araştırmasına katılıp girdi

[11] "Kolombiya'da Erkek ve Kız Çocuklarla Gençlerin Siyahlı Çatışmalarda Kullanılmalarına Karşı Koalisyon"

sağlayan yaklaşık 2 bin çocuğun ve gencin söylediklerinden hareketle belirlenmiştir. Burada çocuklara Danimarkalı çocukların yaşamlarının nasıl daha iyi hale getirilebileceği sorulmuş, ayrıca 25 gençlik ve izci önderinin önerileri alınmıştır.

Önerilen temalar daha sonra ilgili başlıklar arasında sistematik biçimde sınıflandırılmıştır. Konferans için şu dört tema seçilmiştir: Öfkeli Yetişkinler, Okullar, Danimarka'da Sağlıklı olma ve "Buradan Kim Sorumlu?"

Konferansların kolaylaştırılmasında, dört yetişkine, seçilen dört temadan birinde bir grup gençle çalışma görevi verilmiştir. Bu kişilerden her biri üzerinde çalışılacak temaya aşina idi ve gene bu kişilerden her biri konferansa katılacak yaş gruplarındaki çocuklarla çalışma deneyimine sahipti ve medya hakkında bilgiliydi.

Çocuklar, görevlendirildikleri konularda kendi kişisel deneyimlerine dayalı görüş ve düşüncelerini dile getirdiler. Konferansın sonunda her bir grup bulgularını sunmuş, belirlenen sorunların çözümüne ilişkin net önerilerde bulunmuştur. Bu sunumlar, gazeteler, radyo ve TV programları ile kamuoyuna duyurulmuştur ve şu adreste bulunabilir: http://www.boernesyn.dk.

Çocuklardan ayrıca, Danimarka'daki çocuklarla ilgili olup iyileştirilmesi mümkün bir durumu gösteren bir fotoğraf getirmeleri istenmiştir. Ardından, her çocuğa bu fotoğrafı tanıtması için söz hakkı tanınmıştır. Böylece çocuklar, çocuklarla ilgili hangi durumun en başta düzeltilmesi gerektiğine karar vermişlerdir.

Konferansa hazırlık çerçevesinde başvurulan bir başka yöntem de, çocukların bizzat kendilerinin yürüttükleri görüşmelerle diğer çocukların görüş ve düşüncelerinin toplanmasıdır. Konferanstan önce, çocuklardan, konferansa katılmayacak iki arkadaşlarından görüş almaları istenmiştir. Bununla, konferans sırasında, "ilginç, temel önemde ve şaşırtıcı" kimi konuların gündeme getirilmesi amaçlanmıştır.

Ulusal Çocuk Konseyi'nin karşılaştığı görevlerden biri de, konferansa katılan çocuklarla daha sonra bir takip toplantısının tamamlanmasıydı. Ortadaki sorun, bu çocukların artık öğrenci konseylerinde aktif görev almıyor oluşlarıydı. Dolayısıyla, daha sonraki bir toplantı için bu çocuklarla iletişim kurulmasında güçlükler vardı.

Raporun en son versiyonu, çocukların yaptıkları tartışmaların ve sunumların doğrudan yansıması niteliğindeydi. Konferanslarda dört yetişkin hazır bulunmuştu ve bu kişiler, daha sonraki raporun çocukların görüşlerini gerçekten yansıtabilmesi için ana temaları ve söylenenleri çocukların ifade ediş biçimleriyle not almışlardı. Konferanslara katılan yedi çocukla birlikte bir gazetecilik okulu öğrencisi bu raporu birlikte gözden geçirerek çocukların görüşlerinin doğru biçimde raporda yer almasını sağladı.

Ülke: Mısır
HDK: Çocuk Hakları HDK Koalisyonu
Tarih: 2001
Bağlantı: http://www.crin.org/docs/resources/treaties/ CRC.26/egypt_ngo_report.pdf

Çocuk Hakları HDK Koalisyonu 2001 yılında yetişkinlerin kaleme aldıkları bir alternatif rapor sundu. Bu raporun hazırlanmasına çocuklar birbirinden farklı birkaç yöntemle dahil edildiler. "Rapordaki en önemli konuları" tartışmak üzere çocuklarla üç çalıştay

gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte rapor, bu çocukların nasıl seçildikleri, "en önemli konuların" nasıl belirlendiği konusunda bilgi vermemektedir. Ayrıca, 9-18 yaş grubundan çocuklarla bir gençlik konferansı düzenlenmiştir ve rapor bu konferansa katılan çocukların yedi ilden ve farklı toplumsal kesimlerden geldiklerini belirtmektedir. Bu konferans raporun hazırlanmasına çok büyük katkıda bulunmuştur ve ayrıca ilk taslağın gözden geçirilmesi için bütün katılanlarla bir genel toplantı da yapılmıştır.

Bunların dışında, raporun önemini ve genel olarak izleme sürecini tartışmak üzere üye kuruluşlarla toplantılar da yapılmış, raporun yazılması ve edit edilmesi ile ilgili işlerde sorumluluk üstlenecek üç ekip oluşturulmuştur. Bu ekiplere "kültürel etkinlikler", "sağlık ve çevre" ve "özellikle güç durumlardaki çocuklar" adları verilmiştir. Bu süreçte araştırma yöntemleri ve işbölümü konuları da ele alınmıştır.

Rapor ÇHS'yi tüm yönleriyle ele almakta, uygulamadaki yetersizliklerin nasıl aşılabileceğine ilişkin önerilerde bulunmaktadır. Bununla birlikte rapor, bu önerilerin katılımcı çocuklardan mı geldiği konusunda bilgi vermemektedir.

Ülke: Gana
HDK: Gana Çocuk Hakları Koalisyonu
Tarih: Mayıs 2005
Bağlantı: http://www.crin.org/docs/Gana_GNCRC_ngo_ report.doc

Gana Çocuk Hakları Koalisyonu Mayıs 2005'te yetişkinler tarafından kaleme alınmış bir alternatif rapor sunmuştur. Çocuklar, sivil toplum kuruluşlarıyla yapılan toplantılara katılarak veya ayrı bir çocuk forumunda bir araya gelerek bu raporun hazırlanmasına katkıda bulunmuşlardır. Çocuk forumuna 50 çocuk katılmıştır. Sivil topluk kuruluşlarıyla yapılan toplantılara katılan çocuk sayısı hakkında ise bilgi verilmemektedir. Katılan çocuklar yedi ortak kuruluşa mensuptu. Bu çocuklar görüş ve düşüncelerini bölge toplantılarında, hükümet raporu üzerindeki tartışmalar sırasında ve alternatif raporla ilgili görüşlerinin sorulduğu toplantılarda dile getirmişlerdir. Bu toplantıların nasıl yürütüldüğüne ilişkin bilgi verilmemektedir. Raporda birtakım tavsiyelere yer verilmekle birlikte, bu tavsiyelerin çocuklardan mı, yoksa yetişkinlerden mi geldiği belli değildir.

Ülke: Hindistan
HDK: Çalışan Çocuklar Ulusal Hareketi
Tarih: 2003
Bağlantı: http://www.crin.org/docs/resources/treaties/crc.35/ India_NMWC_ngo_report.doc

Çocuklar tarafından yazılan alternatif rapor, Çalışan Çocuklar Ulusal Hareketi tarafından 2003 yılında sunulmuştur. Çocuklar, karşılaştıkları sorunların çözümünde kendilerinin de katkısı olması gerektiğine inandıklarından ve hükümet raporunu sunarken kendilerine danışılmadığından, kendi raporlarını hazırlamaya karar vermişlerdir. Çocuklar, ayrıca, bu raporu durumlarını Komite'ye net biçimde iletmenin ve hükümet tarafından herhangi bir yanlış aktarım varsa bunu düzeltmenin bir yolu olarak görmüşlerdir. Son olarak, bu deneyimden hareketle, ÇHS ve bunun Hindistan'da nasıl uygulandığı hakkında daha fazla bilgi edinmek istemişlerdir.

Çalışan Çocuklar Ulusal Hareketi, çalışan çocukların kuruluşlarının ülke çapındaki koalisyonudur. Koalisyonda, yaklaşık 14 bin aktif çocuk üyeye sahip 9 kuruluş yer almaktadır. Bu çocuklar, çok çeşitli alanları temsil etmektedir: kayıtlı ve kayıt dışı sektörlerde

çalışan çocuklar; örgün eğitime dahil olanlar veya eğitimlerini HDK programları aracılığıyla sürdürenler; çeşitli etnik, dinsel ve kültürel kökenlerden gelenler, vb. çocukların hepsi 18 yaşından küçüktür.

Rapor dört bölümden oluşmaktadır:

- Çalışan çocukların bugünkü durumu (korunma haklarının gerçekleşmesi, hizmet ve altyapı imkanları ve katılım hakkı bakımından).
- Çocukların durumlarını düzeltme ve haklarını gerçekleştirme adına başlattıkları girişimler.
- Hükümet raporuna ilişkin değerlendirmeler, ve
- Haklarının daha ileri götürülmesi için yapılması gerekenlere ilişkin öneriler.

Üye kuruluşlardan her biri, bu dört başlığa ilişkin olarak kendi eyaletinde tartışmalar yürütmüştür. Ardından, farklı üye kuruluşlardan 16 temsilci raporu "uygun hale getirmek" üzere bir araya geldi. Rapor sürecinde izlenecek usuller, tercüme ve lojistik gibi konularda yetişkinlerin ve HDK'ların da fikirleri alındı. Rapor, üye kuruluşlardan her birinin dört konuyu nasıl tartıştığı veya sürecin ne kadar zaman aldığı hakkında bilgi vermemektedir. Bununla birlikte, çocukların karşılaştıkları sorunlardan birinin hükümetin Komite'ye sunduğu raporun bir kopyasını edinmeleriyle ilgili olduğu söylenmektedir.

Ülke: Jamaika
HDK: Jamaika Çocuk Hakları Koalisyonu
Tarih: 1998
Bağlantı: http://www.crin.org/docs/resources/treaties/crc.33/ Jamaika_ngo_report.doc

Jamaika Çocuk Hakları Koalisyonu 1998 yılında alternatif bir rapor sunmuştur. Rapor yetişkinler tarafından kaleme alınmakla birlikte, çocukların da görüşleri alınmıştır. Toplam 126 katılımcı çocukla beş çalıştay düzenlenmiştir. Bu çalıştayların yerleri ve katılımcı sayısı ile ilgili bilgiler şöyledir:

- 17 çocuğun katıldığı Montego Bay,
- 29 çocuğun katıldığı Negril,
- 21 çocuğun katıldığı St. Mary,
- 27 çocuğun katıldığı Mandeville, ve
- 32 çocuğun katıldığı Kingston çalıştayları.

Katılımcı çocuklar ülkenin 14 idari birimimin hepsinden gelmişlerdir. Dolayısıyla, adının tümü için çocukların temsili sağlanmıştır. Çalıştaylardan her biri bir gün sürmüştür. Çalıştaylar sırasında çocuklar nüfus kaydı, suiistimal ve bunu yapanlar, şiddet, eğitim ve sağlık konularında görüşlerini dile getirme fırsatı bulmuşlardır.

Bu rapor üç bölüme ayrılmaktadır; birinci bölüm, hükümet raporunu analiz etmektedir; ikinci bölüm Komite'nin en son değerlendirmesinde yer alan sonuç gözlemleri hakkında yorum yapmaktadır; üçüncü bölüm ise tavsiyelere yer vermektedir. Ne yazık ki, bu tavsiyelerin çocuklardan mı geldiği konusunda bilgi verilmemektedir. Az sayıdaki örnekte rapor, suiistimal ve ihmal, şiddet, nüfus kaydı ve eğitime erişim gibi konularda doğrudan çocukların kendi görüşlerini aktarmaktadır.

Ülke: Japonya

HDK: Sesimizi ÇHK'ne Duyuralım Çocuk Grubu
Tarih: Ocak 2004
Bağlantı: http://www.crin.org/docs/resources/treaties/crc.35/ japan_children_ngo_report.doc

"Sesimizi ÇHK'ne Duyuralım" Çocuk Grubu Ocak 2004'te bir alternatif rapor sunmuştur. Rapor çocuklar tarafından yazılmıştır ve üç bölümden oluşmaktadır:

- genel giriş ve konu raporları,
- ana raporlar, ve
- grubun 2003 yılında dağıtmış olduğu anketin analizi.

Maddi imkansızlıklar nedeniyle raporun yalnızca ilk bölümü Japonca'dan İngilizce'ye çevrilmiştir. Çocuklar, akranlarının ÇHS ile ilgili görüş ve düşüncelerini almak için soru kağıtları dağıtmış, kendi kişisel deneyimlerinden hareketle kendi öykülerini yazmalarını ve gruba göndermelerini istemiştir. Toplam 25 ana rapor sunulmuştur. Bu bilgiler temel alınarak raporda kullanılmak üzere 6 konu belirlenmiştir. Ele alınan altı konu şöyledir:

- Okul kuralları, okul önlükleri ve başıma gelen fiziksel ceza
- Çocuklara yönelik giriş sınavları?
- Çocukların okullarında başlıca aktörler olmaları gereği!
- Müdür neden bizim söylediklerimize kulak vermedi?
- Aile çocukların oldukları gibi kabul edildikleri bir yer mi?
- Sözleşme'nin yaşama geçmesi için artık daha fazla beklemek istemiyoruz!

Çocukların karşılaştıkları bir güçlük, diğer çocuklardan doğru bilgi alınmasıyla ilgiliydi. Görüldü ki, birçok çocuk, bildikleri yetişkinlerin duygularını incitmekten çekinmekteydi. Çocukları kendi durumlarını yansıtmaya özendirirken, çocukların görülmesi, ancak duyulmaması gereken kişiler oldukları yolundaki genel görüşün aşılması da bir sorun teşkil ediyordu.

Ülke: Kırgız Cumhuriyeti
HDK: İnsan Hakları Gençlik Grubu
Tarih: 2004
Bağlantı: http://www.crin.org/docs/resources/treaties/crc.37/ kyrgyzstan_ngo_report.doc

Gençlik İnsan Hakları Grubu (yedi kuruluştan oluşan bir grup) 2004 yılında yetişkinler tarafından yazılmış bir alternatif rapor sundu. Grup, çocukların görüşlerini almak için çeşitli yöntemler kullandı. Raporda belirtildiğine göre veriler, görüşmelerle ve hem çocukların hem de yetişkinlerin katıldıkları yuvarlak masa tartışmalarıyla toplanmıştır. Raporda ayrıca, kurumlardaki çocuklarla da görüşüldüğü belirtilmekle birlikte, katılımcı çocukların nasıl bir araya getirildiğine veya seçilen yöntemlerin nasıl uygulandığına ilişkin bilgi verilmemektedir. Ek bilgi toplamak için, öğretmenler, avukatlar, uluslararası kuruluşlar, HDK'lar ve hükümet temsilcileri de görüşmelere ve yuvarlak masa tartışmalarına dahil edilmiştir.

Rapor ÇHS'nin bütün alanlarını kapsamakla birlikte, özel olarak önceki rapor oturumundan bu yana meydana gelen değişikliklere odaklanmaktadır. Raporda birtakım tavsiyeler de yer almakla birlikte, bu tavsiyelerin yetişkinlerden mi yoksa çocuklardan mı geldiği belirtilmemektedir.

Ülke: Letonya

HDK: Save the Children Letonya
Tarih: 2006
Bağlantı: http://www.crin.org/docs/ber_zin_EN_ist.pdf

Save the Children Letonya, yetişkinler tarafından yazılan bir raporu 2006 yılında sunmuştur. Bu rapor 9 bin çocuğun görüş ve düşüncelerini yansıtmaktadır. Belirtildiğine göre yetişkinler çocukların söylediklerini dinlemiş, anket formlarını dağıtmış, verileri derleyip işlemiş ve verilerle ilgili kısa bir değerlendirme yapmıştır. Bu raporun kolaylaştırıcıları, alternatif raporda yer alan görüşlerin Devlet raporunda yer alan görüşlerden hayli farklı olduğunu belirtmektedir.

Rapor, risk altındaki çocukların görüş ve düşüncelerine özel önem vermiştir. Risk altındaki çocuklar kapsamına yoksulluk içinde yaşayanlar, ana baba bakımından yoksun kalanlar, etnik azınlıklara mensup olanlar ve HIV/AİDS'liler girmektedir. Kolaylaştırıcılar bu çocukların görüş ve düşüncelerini anket formları dağıtarak almışlardır. Amaç, çocukların içinde bulundukları durumları kendi sözleriyle saptamak; çocukların dile getirdikleri görüşleri "görmek, özetlemek ve analiz etmek"ti.

Yoksulluk içinde yaşamakta olan çocuklara verilen anket formlarına 1.061 dönüş oldu. Anket formu yoksulluk içindeki çocukların bakış açılarına yoğunlaşmakla birlikte, bu çocuklara okul ortamlarında nasıl davranıldığı konusu de ele alındı. Bu yanıtlar Letonya'nın dört ayrı bölgesinden de geldi. En yüksek yanıt oranı Latgale'dendi (Avrupa Birliği'ndeki en yoksul bölge).

Etnik azırlıklara mensup çocuklara yönelik anket formu, çocukların mutlu olmalarını engelleyen sorunların nasıl azaltılacağı ve bu sorunlara karşı nasıl mücadele edileceği üzerinde odaklanıyordu. Bu form da ülkenin dört bölgesinden yanıt sağlarken, en yüksek yanıt oranı Riga'da idi. Riga, ülkede etnik azınlıkların görece en fazla bulunduğu bölge idi. Anket çalışmasında 9-18 yaş grubundan çocuklar katıldı ve 15 farklı etnisiteden 873 yanıt elde edildi.

Engelli çocuklara yönelik anket formu özel okullara devam eden çocuklara yöneltildi. Bu nedenle, özürlü olup herhangi bir okula gitmeyen çocuklar da olduğundan, verilen yanıtlar fiili durumun ancak bir bölümünü yansıtmaktadır. 4-18 yaş grubundan çocuklar anket çalışmalarına dahil edilmiş ve Letonya'nın dört bölgesinin hepsinden sonuç alınmıştır. Anket formuna toplam 178 yanıt gelmiştir.

Ana baba bakımından yoksun çocuklara yönelik anket, yetimhane, bakım merkezi ve yatılı okul gibi 29 kuruma gönderilmiştir. Katılan çocuklar 10-17 yaş grubundandı.

Son olarak, anket formları yerel gazetelere, çocukların evlerine ve mültecilerin barındıkları yerlere gönderilmiştir. Ulusal ölçekte bir tartışmaya katılanlarla da görüşülmüştür. Raporda, anket formlarının gönderildiği okulların, kurumların ve diğer yerlerin neye göre seçildiği konusunda bilgi bulunmamaktadır. Toplam 170 yanıt alınmıştır.

Bütün anket formları Save the Children Letonya'da görevli gönüllüler tarafından hazırlanmıştır ve riskli bölgelerin her biri için konu uzmanları ile tekrar tekrar tartışılmıştır. Sonuçlar uzmanlar tarafından özetlenip analiz edilmiştir. HDK anket sonuçlarını kendi web sayfasında da yayınlamıştır: http://www.glabietbernus.lv ve http:// www.rnc-rtb.lv.

Ülke: Hollanda
HDK: Hollanda Çocuk Hakları HDK Koalisyonu
Tarih: 2002
Bağlantı:http://www.crin.org/docs/resources/treaties/crc.35/Netherlands_youth_ngo_report.pdf

Hollanda Çocuk Hakları HDK Koalisyonu 2002 yılında yetişkinler tarafından yazılmış bir alternatif rapor sunmuştur. Çocukların görüşleri ve düşünceleri anketler ve görüşmeler aracılığıyla elde edilmiştir. Anketler ve görüşmelerle birlikte bütün rapor süreci yetişkinler tarafından yürütülmüştür. 2001 yılı Kasım ayında bir günlük gazete "Haklarınıza İlişkin Ortak Tartışma" başlıklı bir anket yayınlamış ve bunun sonucunda kolaylaştırıcılar 8-20 yaş grubuna mensup çocuklardan 6.000 yanıt almıştır.

Ayrıca, 8-17 yaş grubundan çocuklarla okul sınıflarında da tartışmalar yapılmıştır. Görüşmeler, ankete kurumsal bir yaklaşım geliştirme amacını taşıyor ve şu başlıkları kapsıyordu: kızdırma, ayrımcılık, okul ve okul seçimi, çocukların evlerindeki ve spor faaliyetlerindeki durumları.

2001 yılında Ülke Tartışmasına katılan çocuklar aynı zamanda anket formunu da doldurmuşlardır. ATD Vierde Wereld'in yardımıyla (maddi güçlük içinde bulunan ailelere yardım eden bir kuruluş) maddi sıkıntı içinde olan ailelere mensup sekiz çocukla görüşülmüştür. Utrecht'te bulunan bir okul da kolaylaştırıcılara yardımcı olmuş, ufak tefek engelleri olan 11, fiziksel özürlü 6 ve yüksek IQ'lu iki kız çocukla görüşülmesini sağlamıştır. Bu yollardan katılımı sağlanan çocukların yaşları 11 ile 19 arasında değişmektedir.

Çocuk evlerinde kalan çocukların görüş ve önerilerinin alınabilmesi için, "House" adını taşıyan ve bakımevlerine düzenli olarak dağıtılan bir dergide anket yayınlanmıştır. Bu ankette yönetmelikler, grup liderliği, stres, cep harçlığı ve sosyal çalışma görevlileri gibi konular üzerinde durulmaktaydı. 14-17 yaş grubuna mensup çocuklardan toplam 178 yanıt alınmıştır. Bu çocukların hepsi kaldıkları yerlerdeki konseylerin üyeleriydi.

Çocuk mültecilerin görüşlerinin alınmasında Amabel'in (iltica hakkı arayan gençlerin toplandıkları yer) de yardımları olmuştur ve toplum 59 görüşme yapılmıştır. Görüşmeleri yapanlar, daha önceki olumsuz deneyimleri nedeniyle çocukların kendilerini açmada zorlandıklarını tespit etmişlerdir. Bununla birlikte, bu çocuklara görüşme yapılan başka çocukların videoları gösterildiğinde ve yanlarında kendilerine yol gösterecek biri bulunduğunda görüşmeler daha rahat yürümüştür. Ayrıca, Hollanda'da kaçak göçmen olarak bulunan bir kızla da görüşülmüştür. Bunu sağlayan, araştırmacılardan birinin bu çocuğu rapor süreci başlamadan önce tanıması ve arada bir karşılıklı güven duygusunun oluşmasıydı. Görüşmeler, Amabel'de ve çocukların kaldıkları evlerde yapılmıştır. Ele alınan konular okul, sağlık hizmetleri, enformasyon, boş zaman, gelecek ve genel olarak toplum gibi başlıklardı.

Alınan yanıtlardan hareketle bulguların özetlenmesinde yüzdeler kullanılmıştır. Ekip, görüşmelerden hareketle, sorunları ve çözüm önerilerini çıkartmış, raporda doğrudan çocuklardan alıntılara yer vermiştir. Bu alıntılar arasında, çocukların dile getirdikleri öneriler de yer almaktadır.

Ülke: İsveç
HDK: Çocuk Hakları HDK Ağı
Tarih: 2004

Bağlantı: http://www.crin.org/docs/resources/treaties/crc.38/ Sweden_ngo_report_NC.doc

HDK Çocuk Hakları Ağı 2004 yılında yetişkinler tarafından yazılmış bir alternatif rapor sunmuştur. Rapor, çocukların 2000 ile 2003 yılları arasında gerçekleştirdikleri oturumlardan edinilen bilgiler kullanılarak hazırlanmıştır. Bu oturumlar yılda bir kez yapılmıştır ve oturumlar sırasında çocuklar ilgili bakana ÇHS'nin İsveç'te nasıl uygulandığına ilişkin sorular sorma fırsatı bulmuşlardır. Her oturum belgelenmiş ve ardından tüm İsveç'e dağıtılacak yıllık raporun hazırlanmasında kullanılmıştır.

Bu oturumlar aynı zamanda Komite'ye sunulan alternatif raporların da temelini oluşturmaktadır. Raporda, oturumların nasıl yönetildiğine veya çocukların bu oturumlara hangi yollardan katıldıklarına ilişkin bilgi verilmemektedir.

Raporun iki bölümü vardır: birincisi HDK koalisyonu yönlendirici kurulunun kaygı ve duyarlılıklarını, ikincisi ise çocukların kaygı ve duyarlılıklarını dile getirmektedir. Her iki bölüm de yetişkinler tarafından yazılmış olmakla birlikte, yapılan iş oturumlar sırasında çocukların görüşlerinin kaydedilmesi ve bunların rapor formatında yansıtılmasından ibarettir.Raporun ikinci bölümü, oturumlar sırasında çocukların dile getirdikleri somut sorulardan oluşmaktadır. Rapor, ÇHS'nin bütün alanlarını kapsamaktadır.

Ülke: Uganda
HDK: İnsan Hakları Gözlem
Tarih: 2005
Bağlantı: www.crin.org/docs/resources/treaties/crc.40/ Uganda_hrw_aids_ngo_report.pdf

İnsan Hakları Gözlem 2005 yılında yetişkinler tarafından yazılmış bir alternatif rapor sunmuştur. Görüşlerini almak üzere 30-40 çocukla görüşülmüştür. Bu çocuklar, ülkenin Kampala, Mbale, Mbarara, Kabarole ve Kasese bölgelerindendir.

Görüşmelerin çoğu İngilizce yapılmıştır ve gerek duyanlar için tercüme sağlanmıştır. Rapor, HIV ve AIDS'in etkilerine odaklanmıştır ve çocukların önerilerine yer vermemektedir. Bununla birlikte, verilen bilgileri desteklemek üzere, çocuklardan kimi alıntılar raporda yer almaktadır.

Okula devam eden ve etmeyen çocuklarla görüşülmüştür. Okul dışındaki çocuklara ulaşmak amacıyla, çocuk işçilere, sokaklardaki çocuklara ve seks ticaretine karışanlara eğitim veren çeşitli HDK'larla temasa geçilmiştir.

Sağlık ve eğitim bakanlıklarından temsilcilerin yanı sıra Cumhurbaşkanı ve eşi de ek bilgiler toplanmasına yardımcı olmuştur. Bu arada, HIV ve aİDS alanında deneyimli çeşitli kuruluşlar ve kişilerle de temas kurulmuştur. Kolaylaştırıcılar, daha öncesi HDK raporlarında ve çocuklarca derlenmiş yazılarda yer alan bilgileri gözden geçirmişlerdir.

Ülke: Büyük Britanya (İngiltere)
HDK: Çocuk Derneği
Tarih: 1999
Bağlantı: http://www.crin.org/docs/resources/treaties/crc.31/ Children's_Society.doc

Çocuk Derneği 1999 yılında bir alternatif rapor sunmuştur. Rapor yetişkinler tarafından yazılmış olmakla birlikte, doğrudan alıntıların yanı sıra 12 ay ile 19 yaş arasındaki 109

çocuktan görüş alınmıştır. Katılanlar, daha önceleri Çocuk Derneği projelerinde yer almış olan çocuklardır. Bu gruptaki çocukların yüzde 56'sı 12 yaşından küçüktür. Katılan kız çocuk sayısı erkek çocuk sayısından daha fazladır ve çocukların çoğu genellikle ana babalarının yanında kalmaktadır. Bununla birlikte, aralarında ıslahevlerinde kalan çocuklar da vardır.

Toplam 109 çocuğun yüzde 20'si etnik azınlıklara mensuptur ve yaklaşık yüzde 25'i de bir dine bağlı olduklarını belirmektedir. Çocukların yalnızca yüzde 7'si belirli bir özürleri veya özel gereksinimleri olduğunu belirtmiştir. Ancak, aralarında fiziksel engelli veya ciddi öğrenme güçlüğü olan yoktur. Çocuk Derneği bu yetersizliği fark ederek bir sonraki raporda engelli çocukların görüşlerini daha etraflı yansıtmayı kararlaştırmıştır.

Çocuklara, ekonomik durumları hakkında herhangi bir soru sorulmamıştır. Bununla birlikte, Çocuk Derneği projelerinin çoğu "ekonomik yoksunluk" içindeki yörelerde yaşayan çocuklara yöneliktir. Bu nedenle, raporu yazanlar, çocukların çoğunun yoksullukla şöyle veya böyle tanışmış olduklarını varsaymanın makul sayılabileceğini düşünmüşlerdir.

Çocukların görüş ve düşüncelerini derlemek için, 12 yaş ve daha büyük çocuklar için tartışma grupları, 12 yaşından küçükler için de etkinlik grupları düzenlenmiştir. Ancak, bu yaş ayrımları katı biçimde uygulanmamıştır; çünkü, 12 yaşından küçük çocuklar arasından tartışma gruplarına katılmak isteyenler çıkmıştır.

Tartışma grupları, yaklaşık 6 kişilik daha küçük gruplardan oluşturulmuştur. Bu gruplarda, Birleşik Krallıkta çocuk olmanın ne anlama geldiği, çocuk haklarını nasıl anladıkları ve çocuk hakları çerçevesindeki eylemler gibi başlıklar tartışılmıştır. Her biri yaklaşık iki saat (molalar dahil) sürmek üzere 69 çocukla toplam 11 tartışma grubu gerçekleştirilmiştir. Tartışmalar, katılanların izniyle kayda alınmıştır.

Çeşitli etkinlik gruplarında, çocuklardan, Birleşik Krallıkta çocuk olmanın ne demek olduğuna ilişkin açıklamalarda bulanacakları kağıtlar dağıtılmıştır. Bundan amaçlanan, yetişkinlerin çocukların dediklerine ne kadar kulak verdiklerine, çocukların hangi haklara sahip olması gerektiğini düşündüklerine ve çocukların mutlu, sağlıklı, güvenli ve fırsatlarla donanmış olmalarını sağlamak için neler yapılabileceğini öngördüklerine ilişkin bir rapor hazırlanabilmesiydi. Çocuklar ikili veya üçlü gruplar halinde çalışırken, gerektiğinde yardımcı olmak üzere bir yetişkin de yanlarında bulunuyordu.

Toplam 40 çocuk katılmıştır. Her etkinlik, verilen aralar dahil yaklaşık 1.5 saat sürmüştür.

Çocuklardan ayrıca çocuk haklarıyla ilgili düşünce ve deneyimlerini Çocuk Derneği merkezine iletmeleri istenmiştir. Bu görüş ve deneyimler, şiir, resim, müzik, fotoğraf ve kolaj gibi biçimlerde iletilmiştir. Beş yaşından küçük çocuklar kolaj hazırlayarak ve oyunlarla sürece katılmıştır. Bu etkinlikler, 1988 yılı ile 1999'un başlarında İngiltere ve Galler'de Çocuk Derneği'nin 14 yerel projesi aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Derlenen bilgilerin mümkün olduğunca yarar sağlayabilmesi için, etkinlikler, ÇHS ve BM Komitesi'nin rapor kılavuzları gözetilerek tasarlanmıştır. Katılan bütün çocuklara, ödül olarak bir sertifika ve ayrıca katılım sertifikası verilmiştir. Islahevlerinde kalan çocuklar için, bulundukları kuruluşta kullanabilecekleri formlar postayla gönderilmiştir.

Etkinlikler gerçekleştirilmeden önce kolaylaştırıcılar, katılımlarına neden gereksinim duyulduğu, verdikleri bilgilerin nasıl kullanılacağı gibi konularda çocuklara ek bilgiler vermişlerdir. Bu bilgiler çerçevesinde Çocuk Derneği'nin, etkinlikler sırasında dile getirilen

bütün görüş, öneri ve deneyimlerin Komite'ye ulaştırılmasına büyük önem verdiği belirtilmiştir.
Çocuk Derneği ayrıca, verdikleri bilgilerin önceliklerin belirlenmesi ve kamu politikalarının etkilenmesinde Dernek tarafından kullanılacağı bilgisini çocuklara iletmiştir. Son olarak Dernek katılımlarının tamamen gönüllülük esasına bağlı olduğunu ve istedikleri an katılmaktan vazgeçebileceklerini çocuklara hatırlatmıştır.

Çocuk Derneği, tartışma ve etkinlik gruplarıyla ilgilenmek üzere iki yetişkin görevlendirmiştir. Burada amaçlanan, çocuklara göre ÇHS'nin ne ölçüde uygulandığını ve çocuk haklarının nasıl geliştirilebileceğini bulup çıkarmaktı. Dernekten yöneticiler küçük çocukların katıldıkları etkinlik gruplarına yardımcı olsalar bile, tartışma grupları büyük ölçüde özel oturumlarda ve yetişkinler olmaksızın yürütülmüştür. Islahevindekiler dışındaki bütün grup etkinlikleri okuldan sonra gerçekleştirilmiştir. Yasaları ihlal eden çocukların bulundukları ıslahevindeki grup ise bu iş için eğitim sürelerinden belirli bir bölüm ayırmıştır.

Tavsiyeler

World Vision Kanada, buraya dek sözü edilen raporların gözden geçirilmesi ve analiziyle birlikte HDK'lar ve diğer çocuk katılımı uzmanları ile yapılan görüşmelerden hareketle, periyodik rapor süreçlerine çocuk katılımını desteklemek isteyen diğer kuruluşlara yönelik aşağıdaki tavsiyeleri geliştirmiştir:

1) **Kapsayıcı ve etik bir süreç izlenmesi**: Alternatif rapor sürecine çocukların da katılması titiz bir planlama ve uygulama gerektirir ve bu süreçte kapsayıcı ve etik bir yaklaşımın benimsenmesi kritik önemdedir. Gerçekten de, çocuk katılımı kolaylıkla istismarcı ve göstermelik bir yana kaydırılabilir. Elde kılavuzların veya izlenecek yolla ilgili usullerin hazır bulunması, izleme ve rapor süreçlerine çocukları da dahil edenlerin çalışmalarına yardımcı olabilir. [12]

2) **Sürecin kayda alınması**: Özetlenen 16 raporda da açıkça ortaya çıktığı gibi, çocuk katılımı çoğu kez gerektiği ölçüde yakından izlenip belgelenmemektedir. Raporda yer alan metodoloji ve usullerin belgelenmesi, daha sonraki izleme ve rapor süreçlerinde çocuk katılımını destekleyecek kuruluşlara yardımcı olacaktır. Katılan çocukların nasıl bir araya getirildiklerine ilişkin bilgiler dahil olmak üzere, görüş ve düşüncelerini almak için hangi adımların atıldığı, benimsenen çocuk koruyucu politikalar ve raporun derlenmesi ve yazımı sırasında çocukların özgün görüşlerinin çarpıtılmamasını sağlayacak yöntemler, temel önem taşıyan bilgilerdir. Ayrıca, hükümetin ÇHS uygulamaları üzerindeki etkinin yanı sıra, katılımın çocukların kendilerini nasıl etkilediğinin belirlenmesi de değer taşıyacaktır.

3) **Doğrudan alıntılara yer verilmesi**: Raporda çocuklardan doğrudan alıntılara yer verilmesi, sunulanlara daha fazla ağırlık ve geçerlilik kazandıracaktır. Çocukların ne dediklerine kendi ifadeleriyle yer verilmesi, çocukların raporu sahiplenmelerine katkıda bulunacaktır.

4) **Çok küçük yaşlardakilerin dışlanmaması**: Çok küçük yaşlardakiler genellikle katılım deneyiminin dışında bırakılırlar. Oysa, bütün çocuklar, paylaşılması gereken –değerli deneyimlere sahiptir. Mesele, her yaş ve olgunluk düzeyinden çocukların katılım

[12] Üst not 7.

sağlayabilecekleri yolları bulmaktır. Sahne oyunları, kolaj ve resim gibi yöntemler, küçük yaşlardaki çocukları rapor sürecine dahil etmenin yollarından kimileridir.

5) **Başkalarıyla ağ kurma**: Bir HDK çocukları alternatif rapor sürecine dahil etmeye karar verdiğinde, işbirliği amacıyla, çocuklarla teması olan başka kuruluşlarla temas kurmak önemlidir. Bir dizi kuruluşla ortak hareket etmek, çeşitli kesimlerden daha fazla sayıda çocuğa ulaşılmasına yardımcı olabilir. Böylece, yapılan işlerin gereksiz yere tekrar edilmemesi ve kaynaklardan daha iyi yararlanılması sağlanabilir.

6) **Yalnızca son ürüne değil, sürece de değer verilmesi**: Çocukların izleme ve rapor sürecine katılmaları, çocukları ve gençleri güçlendirmenin, haklarının gerçekleşmesine katkıda bulunmanın bir yolu olarak kullanılmalıdır. Çocuklar, ÇHS'nin izlenmesine ve rapor sürecine katılarak, kendi hakları hakkında daha çok şey öğrenme ve hükümetlerini bu konularda sorumlu tutma fırsatını bulurlar. Dahası, bu süreç çocuklara aynı zamanda gerek kendilerinin gerekse başkalarının haklarının yaşama geçirilmesine katkıda bulunmalarını sağlayacak araçlar da vermelidir. Alternatif raporda toplanan bilgiler, Komite'nin tavsiyeleriyle birlikte, çocuk katılımını daha da geliştirmede kullanılabilir ve kullanılmalıdır. Alternatif raporda yer alan bilgiler çocuklar açısından önem taşıyan noktaları temel almalıdır ve bu bilgilerin yerel, ulusal ve uluslararası düzeylerde diğer tanıtım-savunu çalışmalarının önünü açması mümkündür. Örneğin, rapor sürecine katılan çocuklar, kendi görüş ve tavsiyelerinin Komite'nin Sonuç Gözlemlerini etkilemesinden motive olabilirler ve böylece bu tavsiyelerin hükümetlerince yaşama geçirilmesi için daha aktif davranışlar sergileyebilirler. Dolayısıyla, çocuklarla yapılacak takip toplantısı, çocuklara ek beceriler kazandırılmasında ve ÇHS'nin uygulanmasına yönelik tanıtım-savunu çalışmalarına dahil edilmelerinde bir yol olabilir.

Sonuç

Bu rapordaki çeşitli örnek durumlara ilişkin analizlerden de görülebileceği gibi, çocukların Çocuk Haklarına dair Sözleşme çerçevesindeki alternatif rapor sürecine dahil edilmelerinin çeşitli yolları vardır. Bununla birlikte, daha önceki çeşitli alternatif raporlara ilişkin değerlendirme, çocukların rapor sürecine daha ileri düzeyde katılmaları için henüz yapılabilecek şeyler olduğunu ortaya koymaktadır. Çocuk katılımının ve örnek uygulamaları belgelemenin önemi üzerinde çok şey yazılmış olmasına karşın, öğrenilen bu dersler rapor süreci içinde tam olarak kullanılmamış ve henüz birçok çocuğun sesi duyulmamıştır. Ayrıca, çocukların katılımının Komite'nin Sonuç Gözlemleri üzerindeki etkisine ve ÇHS'nin yerel ve ulusal ölçeklerde uygulanmasına da yeterince dikkat edilmemiştir. Bu alanda daha fazla araştırma gerekmektedir.

Ancak, bütün bunlara karşın, yapılan değerlendirme çocukların geçmişte rapor sürecine nasıl katıldıkları konusunda yararlı bilgiler içermektedir ve gelecekte sürece çocukları da katmak isteyeceklere yönelik çeşitli tavsiyelere yer vermektedir. World Vision Kanada da bu değerlendirmeyi temel alarak, "Değişimin özneleri olarak çocuklar: ÇHS periyodik raporlarına katılımla ilgili kılavuzlar" başlığını taşıyan, daha açığı çocukların alternatif rapor sürecine nasıl dahil edileceklerini anlatan belgeyi hazırlamıştır. World Vision olarak umuyoruz ki çocukları izleme ve rapor süreçlerine dahil etmek isteyenler bu belgeyle birlikte bu katılımı daha anlamlı ve etkili hale getirebilecekleri araçlara sahip olacaklardır. En önemlisi, bir kez daha vurgulanmalıdır ki, katılım her çocuğun hakkıdır ve bu hakkın fiilen yaşama geçmesi için gerekli adımları atma sorumluluğu da – HDK'lar ve hükümetler dahil- yetişkinlere aittir.